

Education and Culture DG

Lifelong Learning Programme

MERIDIUM

Multilingualism in Europe as a Resource for Immigration
Dialogue Initiative among the Universities of Mediterranean

RAPORT DE ȚARĂ

ROMÂNIA

Autori

Dr. Buja Elena, Facultatea de Litere UTB, Brașov

Dr. Copesescu Liliana, Facultatea de Litere UTB, Brașov

Dr. Cusen Gabriela, Facultatea de Litere UTB, Brașov

Drd. Meseșan Schmitz Luiza, Facultatea de Drept și Sociologie, UTB, Brașov

Dr. Chiribucă Dan, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, UBB, Cluj_Napoca

Dr. Neagu Adriana, Facultatea de Litere, UBB, Cluj_Napoca

Dr. Pah Iulian, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, UBB, Cluj_Napoca

Acest proiect a fost finanțat cu sprijinul Comisiei Europene. Această publicație reflectă doar viziunea autorilor și Comisia nu este responsabilă de modul în care informațiile conținute în document vor fi folosite.

CUPRINS

INTRODUCERE	2
1. FIZIONOMIA LINGVISTICĂ A ROMÂNIEI	3
1.1. Prezența minorităților lingvistice istorice	4
1.2. Variația diatopică a limbii române	24
1.3. Acte normative și politici lingvistice	31
1.4. Sursa datelor	38
2. PROFILUL MIGRATORIU	39
2.1. Fluxuri migratorii în ultimii 18 de ani (ieșiri și intrări din România)	39
2.2. Distribuția geografică și concentrarea	51
2.3. Naționalitatea și caracteristici socio-demografice	59
2.4. Factori de incluziune și excluziune socială	67
2.5. Sursa datelor	69
3. LEGISLAȚIE ȘI MĂSURI ÎN LEGATURA CU MIGRAȚIA	71
3.1. Legislație națională	71
3.3 Măsuri pentru integrare lingvistică	84
3.4. Sursa datelor	86
4. SELECȚIA ZONELOR ÎN CARE SE VOR REALIZA STUDIILE DE CAZ	89

Lista tabelelor

Tabelul nr.1-1: Identificarea etnicilor bulgari cu limba lor maternă.....	7
Tabelul nr. 1-2: Identificarea etnicilor cehi cu limba lor maternă	9
Tabelul nr.1-3: Identificarea etnicilor croați cu limba lor maternă	9
Tabelul nr. 1-4: Identificarea etnicilor germani cu limba lor maternă	12
Tabelul nr. 1-5: Identificarea etnicilor greci cu limba lor maternă	13
Tabelul nr.1-6: Identificarea etnicilor ucraineni cu limba lor maternă	15
Tabelul nr.1-7: Identificarea etnicilor rromi cu limba lor maternă	17
Tabelul nr.1-8: Identificarea etnicilor ruși lipoveni cu limba lor maternă	18
Tabelul nr. 1-9: Identificarea etnicilor sârbi cu limba lor maternă	19
Tabelul nr. 1-10: Identificarea etnicilor tătaricu limba lor maternă.....	20
Tabelul nr. 1-11: Identificarea etnicilor turci cu limba lor maternă.....	22
Tabelul nr. 1-12: Identificarea etnicilor ucraineni cu limba lor maternă	23
Tabelul nr. 2-1: Distribuția emigranților și imigranților în perioada 1990-2007.....	40
Tabelul nr.2-2: Distribuția emigranților în funcție de țările de destinație.....	42
Tabelul nr.2-3: Destinația emigranților plecați pentru lucru în străinătate în 1990-2006.....	43
Tabelul nr.2-4: Distribuția imigranților în funcție de sex	48
Tabelul nr.2-5: Distribuția imigranților în funcție de vârstă	48
Tabelul nr.2-6: Distribuția imigranților în funcție de țara de proveniență.....	49
Tabelul nr.2-7:Distribuția imigranților în funcție de regiune și județ în 2006.....	50
Tabelul nr. 2-8: Numărul emigranților români în funcție de regiunea istorică de unde au plecat și țara de destinație-1990-2001.	52
Tabelul nr.2-9: Numărul emigranților români în funcție de regiunea istorică de unde au plecat și țara de destinație-2001-2006.	53
Tabelul nr.2-10: Numărul emigranților definitivi în funcție de județul din care au plecat-1994-2007.....	54
Tabelul nr.2-11: Emigrația definitivă a românilor în perioada 1994-2007	56
Tabelul nr.2-12: Distribuția persoanelor cu experiențe de emigrație în anul 2005.....	58
Tabelul nr.2-13: Numărul persoanelor emigrante între 1990-1996 în funcție de sex.....	60
Tabelul nr. 2-14: Numărul persoanelor emigrante între 1990-1996 în funcție de vârstă.....	61
Tabelul nr. 2-15: Numărul persoanelor emigrante între 1990-1996 în funcție de naționalitate	62
Tabelul nr. 2-16: Profilul emigranților temporari 1990-2006.....	63
Tabelul nr. 2-17: Ponderea persoanelor care doresc sa plece în străinătate la muncă în viitorul an.....	66

Lista figurilor

Figura nr. 2-1: Rata emigrării temporare în străinătate pe regiuni istorice 1990-2006.....	53
Figura nr.2-2: Intenții de emigrație pentru muncă 2006	67

INTRODUCERE

Prezenta lucrare, Raport de țară, este rezultatul primei etape a proiectului internațional LLP MERIDIUM (**M**ultilingualism in **E**urope as a **R**esource for **I**mmigration – **D**ialogue **I**nitiative among the **U**niversities of the **M**editerranean) care își propune să studieze natura corelațiilor dintre politicile lingvistice și educaționale și dezvoltarea/difuziunea atitudinilor privind multilingvismul și diversitatea lingvistică în țări mediteraneene. Raportul de țară are drept scop prezentarea elementelor demografice și lingvistice caracteristice României, ca elemente necesare evaluării profilului migrator și al politicilor de emigrare.

În cadrul proiectului coordonat de *Universita per Stranieri din Perugia*, România este țara ‘exportatoare’ de emigranți și, prin urmare, raportul de țară are drept obiectiv identificarea zonelor cu cel mai înalt grad de emigrare, cât și de reîntoarcere a emigranților. Având ca surse de informare documente statistice publice cu privire la fluxul migrator din/în România, cercetări efectuate în domeniul multilingvismului și al existenței comunităților de minorități etnice pe teritoriul țării, cât și reglementări și politici lingvistice, lucrarea este alcătuită din trei capitole, după cum urmează:

Capitolul 1 prezintă date cu privire la profilul lingvistic al țării, și anume, prezența minorităților lingvistice istorice, concentrându-se în special pe date statistice de la recensământul din 1992 și respectiv 2002, distribuția acestor minorități pe teritoriul țării și câteva aspecte culturale specifice comunităților respective. În subcapitolul 1.2, sunt prezentate caracteristicile variației diatopice a limbii române pentru a surprinde elementele care reprezintă indicatori relevanți ai variabilității limbii.

Capitolul 2 al lucrării prezintă profilul migrator al României, cu evoluțiile fenomenului de migrație externă după anul 1990 și în special după anul 2007, odată cu aderarea României la Uniunea Europeană. Acest capitol cuprinde date statistice referitoare la distribuția geografică a fenomenului, caracteristicile socio-demografice ale migrației și factorii de incluziune și excluziune socială.

În capitolul 3 se face o scurtă trecere în revistă a legislației și măsurilor naționale cu privire la fenomenul migrației. Sunt, de asemenea, prezentate aspecte privind politicile lingvistice din România, care au ca scop dezvoltarea multilingvismului în context european.

Capitolul 4 al lucrării justifică criteriile alese pentru selecționarea zonelor eșantionate pentru realizarea unui studiu de caz.

1. FIZIONOMIA LINGVISTICĂ A ROMÂNIEI

Româna este o limbă europeană în primul rând prin situarea ei geografică, dar și în virtutea apartenenței ei la marea familie lingvistică indo-europeană. Situația ei de singură reprezentantă actuală a latinității în Estul Europei suscită un interes deosebit, recunoscut și de specialiștii străini.

Românii reprezintă cea mai mare națiune a sud-estului european, numărul total al vorbitorilor limbii române fiind apreciat în general la c. 29 de milioane, din care 20 de milioane, adică 90% din populația țării (Avram, 2001, în Vintilă-Rădulescu) o vorbesc ca limbă maternă în România. Româna are, astfel, mai mulți vorbitori decât multe alte limbi din Uniunea Europeană prezentă și viitoare, și anume decât bulgara, ceha, daneza, estona, finlandeza, greaca, irlandeza, letona, lituaniana, luxemburgheza, malteza, neerlandeza, norvegiana, portugheza din Portugalia, slovacă și suedeza.

Ca și alte câteva limbi din cadrul Uniunii Europene actuale și viitoare, româna are și atuul de a nu fi limitată la un singur stat, fiind și limba națională și oficială – chiar dacă, în tradiția sovietică, este numită din nou limbă moldovenească (Vintilă-Rădulescu 2004) – a Republicii Moldova, stat de asemenea cu aspirații europene, unde este limba maternă a circa trei milioane de locuitori. Româna este vorbită ca limbă maternă și de aproximativ un milion și jumătate de persoane în statele din zonă membre actuale sau viitoare ale Uniunii Europene (Bulgaria, Grecia, Ungaria ș.a.) și de imigranți în diferite alte state europene (Austria, Franța, Germania, Suedia ș.a.). Româna este deci o limbă europeană nu numai la scară regională, ci, într-o anumită măsură, chiar la scară continentală.

Pe plan internațional, româna este de pe acum, alături de celelalte limbi romanice considerate „majore”, una dintre cele cinci limbi oficiale ale Uniunii Latine – organizație internațională care cuprinde 36 de state având ca limbă oficială sau națională o limbă romanică și din care face parte și România. Româna este, de asemenea, una dintre limbile partenere privilegiate în anumite instanțe ale francofoniei din care face parte România, de exemplu în Rifaal (Rețeaua francofonă de amenajare lingvistică).

(http://www.unibuc.ro/ro/limba_romn_din_perspectiva_integrrii_europene-

Vintilă-Rădulescu, Ioana, *Limba română din perspective integrării europene*, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, București)

1.1. Prezența minorităților lingvistice istorice

Proiectul de legea a minorităților etnice, aprobat în Senatul României la 27 aprilie 2006, definește minoritatea națională ca fiind “orice comunitate de cetățeni români, care trăiesc pe teritoriul României din momentul constituirii statului modern, numeric inferioară populației majoritare, având propria identitate etnică, exprimată prin cultură, limbă sau religie, pe care dorește să o păstreze, să o exprime, și să o dezvolte” (Art. 3).

Populația României la recensământul din ianuarie 2001 era de 22.430.500 locuitori, din care 48,9% bărbați și 51,1% (11.500000) femei; densitatea: 94.8 locuitori / km pătrați; structura: 89% români, 7% maghiari și mici grupuri minoritare de germani, țigani, sârbi, ucrainieni, turci, croați, greci, armeni, polonezi, evrei. Românii aflați în afara granițelor țării sunt în număr de aproximativ 9 milioane.

Teritoriul țării este împărțit din punct de vedere administrativ în 41 județe plus municipiul București, 260 orașe (din care 57 sunt municipii), 2.688 comune (cu aproximativ 13.000 sate). În ordine alfabetică, cele 41 de județe sunt: Alba, Arad, Argeș, Bacău, Bihor, Bistrița-Năsăud, Botoșani, Brăila, Brașov, București*, Buzău, Călărași, Caraș-Severin, Cluj, Constanța, Covasna, Dâmbovița, Dolj, Galați, Gorj, Giurgiu, Harghita, Hunedoara, Ialomița, Iași, Maramureș, Mehedinți, Mureș, Neamț, Olt, Prahova, Sălaj, Satu Mare, Sibiu, Suceava, Teleorman, Timiș, Tulcea, Vaslui, Vâlcea și Vrancea.

Pe teritoriul României au trăit și trăiesc în continuare o multitudine de grupuri minoritare, pe care la vom prezenta în ordine alfabetică și nu în ordinea mărimii lor. Așa cum vom arăta în subcapitolul 1.3., aceste grupuri beneficiază de legislație cu privire la drepturile minorităților naționale în România, prevederile fiind cuprinse în *Legea administrației publice locale* (Legea nr. 215 din 23 aprilie 2001)

ALBANEZII

Albanezii sunt prezenți de multe secole pe teritoriul României, comunitatea albaneză fiind atestată pentru prima oară pe actualul teritoriu românesc în martie 1595, într-un act redactat de Giovanni de Marini Poli, trimisul împăratului habsburgic Rudolf II în Țările Române, expediat din Alba Iulia către Bartolomeu Pezen, sfetnic imperial la Curtea din Viena. Astăzi, numărul albanezilor din România este însă foarte mic, iar strădaniile lor sunt legate de păstrarea limbii și a culturii specifice.

Nu există date statistice referitoare la albanezii din România, deoarece această minoritate a fost încadrată la categoria "alte minorități" cu ocazia diferitelor recensăminte. Neoficial, numărul etnicilor albanezi este estimat la aproximativ 10 mii de persoane. După 1990, cea mai mare parte a comunității albaneze din România s-a grupat în jurul Uniunii Culturale a Albanezilor (înființată la 24 mai 1990). Uniunea își propune să continue și să mențină identitatea etnică, culturală și a tradițiilor specifice albaneze, să militeze pe plan cultural prin tipărirea de cărți și reviste, prin organizarea de manifestări proprii. Uniunea a editat ziarul *Albanezul* și a publicat anuarul cu același nume.

Anul 1996 a însemnat și intrarea în Parlamentul României a deputatului ales din partea UCAR, Oana Manolescu. În 1999 se înființează Asociația *Liga Albanezilor din România* (ALAR), a cărei președintă devine prof. Oana Manolescu. În anul 2000, alegerile parlamentare au fost câștigate de această asociație, care a devenit și membră în Consiliul pentru Minorități Naționale. În anul 2004, A.L.A.R. câștiga din nou alegerile parlamentare prin președinta sa. Încă de la înființarea sa, ALAR s-a preocupat în primul rând de rezolvarea situațiilor sociale și umanitare ale etnicilor albanezi din România. O altă preocupare a organizației a fost aceea de a facilita adaptarea elevilor și studenților albanezi veniți la studii în țara noastră. Încă din anul 1999, ALAR a inițiat o amplă activitate de identificare și promovare a moștenirii culturale a înaintașilor săi. Ea a organizat întâlniri socio-culturale în orașele în care albanezii s-au manifestat ca o minoritate activă (București, Constanța, Craiova, Ploiești, Giurgiu, Rm. Vâlcea, etc.)

ALAR a organizat expoziții de arte plastice, lansări de carte, spectacole și manifestări specifice, la radio și televiziune, a participat la festivaluri ale minorităților, din care cel mai important este ProEtnica, de la Sighișoara. Asociația Liga Albanezilor a editat, prin editura proprie - *Privirea* -, volume de traduceri, reportaje și interviuri, proză și poezie ale membrilor săi. ALAR editează lunar revista *Prietenul Albanezului*, în paginile căreia sunt promovate tradițiile culturale ale comunității, literatura și istoria etniei și ale poporului albanez, legăturile străvechi dintre cele două popoare.

ARMENII

Cea de-a doua minoritate pe care o prezentăm este comunitatea armeană. Primele colonii armenie de pe teritoriul României sunt cele din Moldova, ce datează cel mai probabil încă din secolul al XII-lea, când negustorii armeni foloseau calea de tranzit din Polonia de sud, prin Moldova, spre Marea Neagră.

În perioada contemporană, potrivit recensământului din anul 2002, numărul armenilor din România este de 1780 (sub 0,1% din populație), în scădere față de cei 1957 recenzați în 1992. Cei mai mulți, armeni de confesiune ortodoxă, trăiesc în București și în Constanța (circa 1400), iar restul, de confesiune catolică, în Transilvania.

În anul 1990, după răsturnarea regimului comunist, la București ia ființă Uniunea Armenilor din România (UAR), organizație politică și culturală. Periodicele bucureștene "Nor Ghiank" (în limba armeană), "Ararat" (bilunar în limba română) ca și semestrialul "Lăcașuri de cult" apar fără întrerupere de cincisprezece ani, ultimul fiind subvenționat de Consiliul pentru Minorități Naționale după înființarea acestuia în anii '90. Societatea Română de Radiodifuziune prin Studioul Teritorial Constanța emite un program de 30 minute în limba armeană. În ce privește învățământul, școala armeană primește 120 de copii, peste 150 de studenți primind burse prin sistemul de asigurare socială inițiat de UAR.

BULGARI

Bulgarii catolici din zona Banatului reprezintă cea mai veche comunitate etnică de această origine de pe teritoriul României, fiind cunoscuți sub numele de pavlicheni.

Potrivit rezultatelor recensământului din 2002, numărul cetățenilor români de origine bulgară era de 8025 (sub 0,10%), față de 9851 (tot sub 0,10%) înregistrați la recensământul din 1992. Dintre aceștia, cei mai mulți trăiesc în vestul țării, în Banat: cam două treimi în județul Timiș, circa o zecime în județul Arad. Restul sunt localizați în sudul țării: în Dâmbovița, o zecime, precum și în București, județele Constanța și Tulcea. Astăzi, această populație se compune din două comunități principale, distincte din punct de vedere cultural-istoric și organizatoric: cea a bulgarilor bănățeni, de confesiune catolică și cea a bulgarilor din

sudul României, respectiv Oltenia, Muntenia și Dobrogea, de confesiune ortodoxă. Aceste grupări ale diasporei bulgare au în comun originea etnică, graiul, unele asemănări în cultura tradițională și, în special, caracterul lor agrar. Ele se deosebesc însă prin așezare geografică, religie, particularități culturale și dialecte specifice, destin istoric și gradul de menținere a caracterului lor etnic. Etnici bulgari trăiesc și în nordul țării, la Sighetu Marmăției, încadrându-se în contingentul de 0,55 % al minorităților din oraș, împreună cu etniile evreiască, germană, slovacă, cehă, armeană, etc.

Conform unui studiu realizat de István HORVÁTH (<http://www.dri.gov.ro/cd-2006/index.htm>), care conturează tendințele păstrării identității lingvistice a minorităților etnice din România, adică, „gradul în care diferitele grupuri etno-lingvistice se identifică cu limba lor maternă” (p.4), situația etnicilor bulgari este următoarea:

Tabelul nr.1-1: Identificarea etnicilor bulgari cu limba lor maternă

	1992	2002	Efectivul din 2002 ca % din 1992
Persoane care își asumă identitatea etnică	9851	8092	82,1
Persoane care își asumă limba maternă	9421	6747	71,6
Grad de suprapunere apartenență etnică și lingvistică	95,6	83,4	

Sursa: Aplicarea legislației cu privire la drepturile minorităților naționale în România. (<http://www.dri.gov.ro/cd-2006/index.htm>)

După răsturnarea regimului comunist în 1989, etnicii bulgari din România beneficiază, cu sprijinul material al statutului, de un cadru coerent pentru desfășurarea activităților în vederea păstrării identității lor naționale. Astfel s-au format două organizații, pe criteriu confesional și geografic: în Banat a apărut Uniunea Bulgară Banat-Romania, cu sediul la Timișoara, iar la București a fost înregistrată inițial Asociația Culturală Bulgară, transformată ulterior în Comunitatea "Brastvo" a bulgarilor din România. Conform garanțiilor constituționale postdecembriste, minoritatea bulgară participă activ la viața politică din România, având asigurat un loc în Camera Deputaților încă din prima legislatură (1990-1992). Etnicii bulgari au fost reprezentați alternativ de ambele comunități.

În România există 4 unități școlare în care 7 cadre didactice predau limba bulgară pentru mai mult de 400 de elevi din Timiș, Arad și București. Universitățile din România sunt încurajate să întreprindă măsuri pentru organizarea de secții de specializare în limbile și literaturile minorităților naționale, existând o secție bulgară la Universitatea București. Pe de

altă parte, cele două asociații etnice bulgare editează publicațiile "Nasa glass" ("Glasul nostru"), organul de presă al Uniunii Bulgare din Banat, redactat în limba literară a bulgarilor bănățeni și "Literaturna Miseli", revistă literară, precum și "Balgarska zornita" ("Luceafărul bulgar"), publicație bilingvă a Comunității "Brastvo".

CEHII ȘI SLOVACII

Cehii și slovacii vor fi prezentați împreună, dat fiind numărul lor realiv mic, cât și înrudirea dintre ei. Slovacii s-au așezat pe actualul teritoriu al României în trei valuri independente. Primul dintre acestea (de la a doua jumătate a secolului al XVIII-lea) a dus la așezarea slovacilor în ținuturile de câmpie ale județului Arad și ale Banatului, în ținuturile muntoase, împădurite ale județelor Bihor și Sălaj, în zonele de câmpie și în localitățile miniere ale județelor Satu Mare și Maramureș, precum și în partea de nord-est a Bucovinei.

După anul 1989 la Nădlac apare Uniunea Democrată a Slovacilor și Cehilor din România (UDSCR), se înființează noi societăți culturale, se reînființează protopopiatul evanghelic slovac și tot în aceeași localitate încep să apară patru reviste în limba slovacă. În celelalte localități din zonă sunt înființate organizațiile locale ale UDSCR, prin intermediul cărora locuitorii de naționalitate slovacă dezvoltă nu numai activități culturale, dar și acțiuni ce țin de viața social-politică a țării. Din cauza reducerii activității economice, se înregistrează o scădere a populației slovace, cauzată mai ales de plecarea familiilor tinere și a tineretului la muncă în străinătate, mai ales în Slovacia, dar și în Cehia.

Uniunea Democrată a Slovacilor și Cehilor din România (UDSCR) a apărut în 1990 ca forum tutelar al minorității cehe și slovace din România. Chiar dacă pe 31 decembrie 1992, Cehoslovacia s-a divizat, Uniunea a continuat să existe ca atare, având autonomie zonală atât pentru minoritatea slovacă cât și pentru minoritatea ceahă. Grupul etno-lingvistic ceh este răspândit în două județe: Caraș-Severin și Mehedinți și este relativ risipit între comune și zone în care nu există vorbitori de ceahă.

Conform datelor oficiale ale recensământului din anul 2002, în România există 17.199 de slovaci și 3.938 de persoane de origine ceahă.

Tabelul nr. 1-2: Identificarea etnicilor cehi cu limba lor maternă

	1992	2002	Efectivul din 2002 ca % din 1992
Persoane care își asumă apartenența etnică	5797	3938	67,9
Persoane care își asumă limba maternă	4953	3339	67,4
Grad de suprapunere apartenență etnică și lingvistică	85,4	84,8	

Sursa: Aplicarea legislației cu privire la drepturile minorităților naționale în România. (<http://www.dri.gov.ro/cd-2006/index.htm>)

CROAȚII

Conform cifrelor recensământului din 1992, minoritatea etnică croată numără 4.085 persoane. Zece ani mai târziu, datele oficiale înregistrau 6.786, ceea ce reprezintă o creștere spectaculoasă și destul de greu de explicat. Marea majoritate a etnicilor croați trăiesc în județul Caraș-Severin, iar restul în județul Timiș; Carasovenii (karasevici) sunt un alt grup slav din Banat, originea lor etnică fiind disputată de bulgari, sârbi, croați și chiar cehi. Principalele așezări rurale locuite de aceștia se află la poalele Munților Semenic: Carasova (Karasevo), Clocotici (Klokotic), Lupac (Lupak), Nermet (Nermid), Rafnic (Ravnik), Vodnic (Vodnik) și Iabalcea (Jabalc). Limba vorbită, obiceiurile și portul indică elemente comune cu popoarele balcanice.

Ariile locuite de vorbitorii de limbă croată sunt compacte, zonele cu concentrație scăzută de croați fiind dispuse în jurul celor două centre în care membrii acestui grup depășesc 60% din locuitorii comunei, anume Lupac și Carașova.

Tabelul nr.1-3: Identificarea etnicilor croați cu limba lor maternă

	1992	2002	Efectivul din 2002 ca % din 1992
Persoane care își asumă apartenență etnică	4085	6786	166,1
Persoane care își asumă limba maternă	-	6355	
Grad de suprapunere apartenență etnică și lingvistică	-	93,6	

Sursa: Aplicarea legislației cu privire la drepturile minorităților naționale în România. (<http://www.dri.gov.ro/cd-2006/index.htm>)

Organizația care reprezintă interesele minorității croate este Uniunea Croaților din România, ca succesoare de drept a organizației „Karaševski ogranak” din cadrul Uniunii Democratice a Sârbilor, fără a fi și continuatoarea programului acesteia.

Scopul Uniunii Croaților este păstrarea și dezvoltarea identității etnice în toate formele ei de manifestare, a patrimoniului cultural, în conformitate cu prevederile Constituției României, susținerea dezvoltării economice a comunității croate din România și stabilirea relațiilor cu Croația și întreaga lume. Uniunea acționează pentru: cercetarea și dezvoltarea tradițiilor; însușirea limbii materne și a culturii în limba maternă; înființarea și susținerea învățământului în limba maternă la toate nivelurile, potrivit legislației din România; păstrarea dreptului la confesiunea și educația religioasă; păstrarea, cercetarea și promovarea creațiilor orale și scrise în limba maternă și în limba statului, precum și a realizărilor din toate genurile de artă obținute pe aceste meleaguri de membri comunității; activitățile editoriale unilingve sau bilingve; realizarea emisiunilor la radio și televiziune în limba maternă; promovarea relațiilor de prietenie cu poporul majoritar și celelalte minorități naționale; dezvoltarea relațiilor interne și externe în domeniul învățământului cultural-artistic și religios.

Rețeaua școlară în limba croată este alcătuită din 3 grădinițe și 2 unități (secții) cu clasele I-IV, cuprinzând 144 (118) elevi - 73 (82) preșcolari, 71 (36) în învățământul primar - pregătite de 5 (6) cadre - 3 educatoare, 2 (3) învățători. Au fost elaborate 6 titluri de manuale școlare (manuale de limbă maternă și de matematică), iar alte 3 titluri sunt în curs de elaborare în limba croată. Un număr de circa 600 elevi care frecventează școli cu predare în limba română au optat pentru studiul limbii materne. Nu în cele din urmă, merită menționat că la Carasova apare revista lunară bilingvă „Hrvatska grancica”, editată de UCR cu subvenții din bugetul statului.

EVREII

Evreii din România reprezintă, azi, în raport cu populația totală a țării, în jur de 0,5 la mie, după ce în perioadele de vârf, după estimări și recensăminte, dețineau o pondere de 4,5% la 1899, 4,4% la 1920, 4,2% la 1930, 3,8% în 1939 și tot atât la 1 iunie 1940. Dacă în 1930 trăiau în România 756.930 de evrei, iar în 1947, 428.312, în 1992 nu mai erau decât - potrivit recensământului populației și locuințelor din 7 ianuarie 1992 – în jur de 9.000. La recensământul din 1956, se înregistrau în România 146.000 de evrei, la cel din 1966, 42.900, la cel din 1977, 24.700.

După ultimul război mondial, au emigrat din Romania circa 400.000 de evrei: în jur de 300.000 s-au stabilit în Israel, iar circa 80.000 în diferite țări ale lumii occidentale.

Astăzi aproape trei sferturi din evreii rămași în țară sunt vârstnici, pătura activă fiind constituită preponderent din specialiști și intelectuali.

GERMANII

În cazul germanilor avem de-a face cu două grupuri distincte, cu sașii transilvăneni și cu șvabii bănățeni și sătmăreni, care însă se auto-identifică drept germani. Conform ultimului recensământ realizat în 1992, în România trăiau la acea dată 111.301 de germani, 1843 sași și 6292 șvabi (0,52% din populația României).

Reprezentare: 26.722 în județul Timiș, 17.122 în Sibiu, 14.351 în Satu Mare, 11.936 în Caraș-Severin, 10.059 în Brașov, 9.392 în Arad, 4.588 în Mureș, 4.391 în București, 3.634 în Hunedoara, 3.416 în Maramureș, 3.243 în Alba, 2.376 în Suceava, 1.593 în Bihor, 1.407 în Cluj, 542 în Constanța, 472 în Olt, 391 în Mehedinți, 300 în Dolj, 252 în Covasna, 234 în Iași, 218 în Galați, 218 în Vâlcea, 204 în Bacău, 199 în Harghita, 184 în Argeș, 146 în Sălaj, 136 în Neamț, 135 în Tulcea.

După unirea de la 1918, minoritatea germană a devenit a doua ca pondere pe teritoriul României, după cea maghiară. Conform statisticilor din 1919, procentul populației de origine germană din România se ridică la 4,1%, iar în structura etnica a Transilvaniei ocupă aceeași poziție cu un procent de 9,87%.

În cazul germanilor, definitorie pentru analiza dinamicii identitare o constituie mișcarea de migrație spre Germania care a marcat în special primii ani ai deceniului nouă din secolul trecut. Cifrele vorbesc despre o înjumătățire a membrilor acestui grup între cele două recensăminte luate în analiză, în condițiile în care cifrele recensământului din 1992 reprezentau deja o scădere nemaintâlnită a efectivelor acestui grup etno-lingvistic în România de după 1918. Conform studiului despre dinamica identitară (Horvath, (<http://www.dri.gov.ro/cd-2006/index.htm>), pattern-urile identitare legate de asumarea limbii germane ca limbă maternă denotă un declin identitar mai pronunțat decât scăderea numărului

absolut de cetățeni români care se auto-identifică drept germani. În contextul erodării acestui grup până aproape de dispariție se observă că între cei care au ales să rămână în România se numără un grup semnificativ de persoane care, din diverse motive, nu mai consideră că tratarea limbii germane drept limbă maternă ar constitui un factor esențial al auto-identificării germane.

Tabelul nr. 1-4: Identificarea etnicilor germani cu limba lor maternă

	1992	2002	Efectivul din 2002 ca % din 1992
Persoane care își asumă apartenență etnică	119462	60088	50,3
Persoane care își asumă limba maternă	98530	45129	45,8
Grad de suprapunere apartenență etnică și lingvistică	82,5	75,1	

Sursa: Aplicarea legislației cu privire la drepturile minorităților naționale în România. (<http://www.dri.gov.ro/cd-2006/index.htm>)

În urma unei înțelegeri între guvernul român și cel al Germaniei federale, în anii '70 a început "exportul" masiv al etnicilor germani din România, ceea ce a dus la scăderea constantă a numărului acestora. Astfel, în 1989 populația germană din România mai număra doar aproximativ 250.000 de persoane. Emigrarea germanilor în țara mamă a continuat masiv și în deceniul al nouălea. Așa s-a ajuns ca în prezent, conform recensământului din anul 2002, în România să mai trăiască doar 60.088 de persoane de etnie germană, reprezentând 0,28% din întreaga populație a țării.

Minoritatea etnică din România este reprezentată la nivel politic și cultural de către Forumul Democratic al Germanilor din România (FDGR). Forumul "depune eforturi pentru a crea premisele politico-juridice, lingvistice, culturale și economice necesare dăinuirii pe mai departe a minorității germane și pentru ca minoritatea germană, componentă loială a societății românești, să aibă dreptul de a se exprima și de a participa la luarea deciziilor în toate chestiunile care o privesc", se arată în programul FDGR.

Există de asemenea 166 de grădinițe în limba germană cu circa 5.600 de copii, 120 de școli și secții germane (14.500 elevi) și 14 secții universitare în limba germană cu circa 1.600 de studenți. Nu trebuie trecut peste faptul că moștenirea culturală lăsată în urmă de etnicii germani, și îndeosebi de sașii transilvăneni, este imensă: aceștia au înființat numeroase orașe ardelenesti (Brașovul și Sibiu, printre altele), au construit cetăți medievale, au dat oameni de știință și cultură și, nu în ultimul rând, au promovat modelul unei comunități harnice și

civilizate. Astăzi, în domeniul cultural funcționează Teatrul german de stat din Timișoara și câte o secție la Teatrul de stat "Radu Stanca" din Sibiu, respectiv la Teatrul de Păpuși din același oraș. Există, de asemenea, cotidianul "Allgemeine Deutsche Zeitung für Rumänien", editat la București, săptămânalul sibian "Hermannstädter Zeitung" și un buletin informativ bilunar al Federației, intitulat "Curier FDGR".

Televiziunea publică include săptămânal 1-1,5 ore de emisiuni în limba germană, radioul public are zilnic o oră de emisie precum și două programe regionale radio (Timișoara și Tg. Mureș). Reprezentantul în Parlament al minorității germane, ales în urma scrutinului din noiembrie 2004, este Ovidiu Gant. Mai merită menționat că unul din marile orașe ale României, Sibiu, are ca primar un etnic german, ales constant în ultimii ani pentru calitățile sale de bun gospodar. Situația nu este unică, întâlnindu-se și în cazul altor localități mai mici din Transilvania.

GRECII

Conform recensământului din anul 2002, numărul estimat al grecilor din România este de 6513, ceea ce reprezintă circa 0,02% din populația României. Cei mai mulți dintre ei trăiesc în București, Tulcea, Constanța, Brăila, Galați, Hunedoara, Bacău și Dolj.

Tabelul nr. 1-5: Identificarea etnicilor greci cu limba lor maternă

	1992	2002	Efectivul din 2002 ca % din 1992
Persoane care își asumă apartenență etnică	3940	6513	165,3
Persoane care își asumă limba maternă	2605	4146	159,2
Grad de suprapunere apartenență etnică și lingvistică	66,1	63,7	

Sursa: Aplicarea legislației cu privire la drepturile minorităților naționale în România. (<http://www.dri.gov.ro/cd-2006/index.htm>)

Organizația cetățenilor aparținând minorității elene din țara noastră este Uniunea Elenă din România (UER), fondată în ziua de 28 decembrie 1989. Ea își propune să apere "dreptul la păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității etnice, culturale, lingvistice și

religioase a membrilor săi". Pentru aceasta, Uniunea a înființat clase sau secții de învățare a limbii elene (numai în anul 1999-2000 peste 2000 de persoane au absolvit aceste cursuri), iar în trei orașe (București, Brăila și Constanța), începând din 1999, funcționează clase mixte cu predare în limba elenă (patru ore pe săptămână), în cadrul sistemului de învățământ românesc. Și în Tulcea un grup de elevi studiază limba elenă.

Uniunea Elenă din România editează, începând din 1993, revista bilingvă "Speranța" și, din 1999, ziarul lunar "Dialog". Tot din 1999 este difuzat lunar un buletin informativ în format electronic. Uniunea a fost preocupată și de editarea unor studii privind istoria elenismului din România: "Comunitățile grecești din România în secolul al XIX-lea", de Cornelia Papacostea-Diamantopolu și "Presa de limbă greacă din România în veacul al XIX-lea" de Olga Cicanci.

ITALIENII

Italienii au sosit în România acum mai bine de un secol pentru că erau buni meșteșugari sau oameni învățați. Acum, deși reprezintă o comunitate mică, de doar câteva mii de suflete, italienii din România încearcă să perpetueze și să-și promoveze valorile tradiționale.

Dacă minoritatea italiană a fost încadrată la recensământul din 1992 în categoria "alte minorități", la ultimul recensământ realizat în anul 2002 s-au declarat italieni 3.331 de persoane, adică sub 0,10% din populația țării. În anul 2001 comunitatea italiană din România estima totuși o cifră de aproximativ 9.000 de persoane. După 1990, marea majoritate a italienilor din România fac parte din Comunitatea Italiană din România, organizație înființată la Iași, în 1990. Asociația are drept principal scop menținerea identității naționale. Principalele acțiuni organizate de Comunitatea Italiană sunt: sărbătorirea zilei Italiei (2 iunie), festivalul minorității italiene, editarea publicației lunare bilingve "Columna" și a altor volume ocazionale.

MAGHIARII

Potrivit recensământului din 2002, numărul celor care se declarau de etnie maghiară se ridică la 1.434.377, reprezentând 6,6% din totalul populației țării. Prin comparație, la recensământul din 1992, ponderea acestora era de 7,12% (1.624.959 de persoane). Distribuția în teritoriu a minorității maghiare din România prezintă două zone de mare concentrație etnică: pe de o parte zona secuiască, compusă din județele Harghita, Covasna și Mureș, și o alta zonă de concentrație ceva mai scăzută, în zona limitrofă a graniței româno-ungare, județele Bihor și Satu-Mare. Zone cu o concentrare semnificativă dar mai scăzută se regăsesc în județele din vest, Arad și Timiș, cât și în cele din centrul Transilvaniei.

Din punct de vedere al concentrației teritoriale, 75% dintre maghiarii locuiesc în unități administrative (comune sau orașe) în care reprezintă peste 20% din populație. De fapt, gradul de concentrare este atât de ridicat, încât aproximativ 40% din cei care se autodidentifică drept maghiari locuiesc în comunități în care ei reprezintă un minimum de 70% din totalul locuitorilor.

Tabelul nr.1-6: Identificarea etnicilor ucraineni cu limba lor maternă

	1992	2002	Efectivul din 2002 ca % din 1992
Persoane care își asumă apartenență etnică	1624959	1434377	88,3
Persoane care își asumă limba maternă	1639135	1447544	88,3
Grad de suprapunere apartenență etnică și lingvistică	100,9	100,9	

Sursa: Aplicarea legislației cu privire la drepturile minorităților naționale în România. (<http://www.dri.gov.ro/cd-2006/index.htm>)

Minoritatea etno-lingvistică maghiară este cea mai numeroasă și cea mai importantă din punct de vedere al influenței politice și acțiunilor etnice.

Imediat după căderea regimului comunist, la data de 25 decembrie 1989 s-a înființat Uniunea Democrată Maghiară din România (U.D.M.R.) care s-a angajat în apărarea și reprezentarea intereselor comunității maghiare din România.

Deși primii ani de după 1990 au fost marcați de o anumită tensiune interetnică, problema maghiarimii din România a fost dez-acutizată de semnarea tratatului de prietenie româno-maghiar din anul 1996, de absența temporară de la putere a partidelor naționaliste precum și de participarea Uniunii la mai multe coaliții de guvernare (alături de Convenția Democrată și PD - între 1996-2000, partener al PSD în următorii patru ani și din nou partener într-o coaliție guvernamentală din 2005).

UDMR a participat cu liste proprii la toate alegerile de după 1990. După alegerile din noiembrie 2004, Uniunea este reprezentată în Parlament de 22 de deputați și 10 senatori.

RROMII

Deși foarte prezenți în realitatea cotidiană, și cu atât mai mult în mentalul colectiv – unde au atașate cel mai adesea etichete negative –, rromii constituie o problemă și o provocare.

În contextul mai general al aderării României la Uniunea Europeană, în aprilie 2001, guvernul adoptă o Strategie de îmbunătățire a situației romilor, un document ce stabilește un set de obiective și o serie de măsuri al căror scop final este creșterea nivelului de trai, educarea sporită și diminuarea stereotipurilor despre minoritatea rromă. Acest lucru este însoțit de promovarea unor politici afirmative (de promovare a unor etnici rromi în funcții ale administrației locale, crearea de locuri speciale la admiterea la liceu sau la facultate, organizarea de cursuri de pregătire pentru predarea limbii și culturii rromani etc). Totodată, sunt înființate numeroase organizații politice și culturale ale rromilor. La ora actuală există peste 200 de astfel de organizații non-guvernamentale care încearcă să contribuie la îmbunătățirea situației economice și educaționale a membrilor acestei minorități.

Pe de altă parte, începând din anul 1992, etnicii rromi au reușit să-și desemneze un reprezentant politic în Parlament. Succint, problematica minorității rroma poate fi împărțită în

patru categorii principale: situația economică precară; procentaj ridicat de analfabetism ca și lipsa unei consistente categorii de intelectuali; intoleranța și atitudinea discriminatorie a multor ne-rromi; divizarea comunităților de rromi, între care există o situație conflictuală datorată lipsei de omogenizare și a conștiinței apartenenței la aceeași comunitate etnică.

Nu în cele din urmă, o altă chestiune delicată este legată de numărul exact al etnicilor rromi din România. Dacă recensământul din 1992 identifica peste 409.000 de persoane de etnie rromă, numărul acestora a crescut oficial zece ani mai târziu până la 535.250. Totuși, reprezentanți ai rromilor consideră că numărul real al acestora depășește 1,5 - 2 milioane de persoane.

Etnia rromă nu implică în mod neapărat identificarea cu o anumită limbă, gradul de suprapunere apartenență etnică și lingvistică fiind foarte scăzut, dar în creștere între cele două recensăminte.

Tabelul nr.1-7: Identificarea etnicilor rromi cu limba lor maternă

	1992	2002	Diferență 1992/2002
Număr asumând apartenență etnică	401087	535250	133,4
Număr asumând limba maternă	166635	241617	145
Grad de suprapunere apartenență etnică și lingvistică	41,5	45,1	

Sursa: Aplicarea legislației cu privire la drepturile minorităților naționale în România. (<http://www.dri.gov.ro/cd-2006/index.htm>)

Aflați mai mereu la marginea istoriei și a societăților în care au trăit, rromii au beneficiat în ultimul deceniu de o atenție și grijă sporite, generate nu atât de nevoia de cunoaștere și ajutorare a „străinului”, cât mai ales de obligația României de a-și consolida capacitatea instituțional-administrativă privind protecția minorităților.

RUȘII LIPOVENI

Dacă până în 1989 existența comunității rușilor lipoveni nu a fost recunoscută oficial de statul comunist, acum, conform datelor oficiale ale recensământului din anul 2002, numărul estimat al lipovenilor din România este de circa 36.400, iar cel al rușilor de 8.900, ceea ce reprezintă aproximativ 1,7% din populația țării. Marea majoritate a acestora, peste 20.000, trăiește în județul Tulcea, dar și în județele Constanța, Iași, Suceava, Brăila sau București.

Mai mult de jumătate dintre membrii grupului etnic rus-lipovean beneficiază de prevederile legale privind drepturilor minorităților în administrația publică locală, restul de aproape 40% fiind ne-afecțați de aceste prevederi. Acest lucru se explică în mare parte prin diferențele de concentrare a vorbitorilor de limbă rusă în teritoriu. Jumătate din populația care se autodefineste drept rus-lipovean locuiește în unități administrativ-teritoriale în care reprezintă cel puțin 20% din populația locală, procentul acesta fiind frecvent mai ridicat. Alți 35% din aceeași populație sunt răspândiți în localități în care nu reprezintă nici măcar 5% din total, ceea ce explică faptul că pentru 42% din membrii grupului rus-lipovean legea administrației teritoriale nu aduce nici o schimbare semnificativă.

Tabelul nr.1-8: Identificarea etnicilor ruși lipoveni cu limba lor maternă

	1992	2002	Efectivul din 2002 ca % din 1992
Persoane care își asumă apartenență etnică	38606	36397	94,3
Persoane care își asumă limba maternă	31447	29890	95
Grad de suprapunere apartenență etnică și lingvistică	81,5	82,1	

Sursa: Aplicarea legislației cu privire la drepturile minorităților naționale în România. (<http://www.dri.gov.ro/cd-2006/index.htm>)

La 14 ianuarie 1990 se înființează ca persoană juridică Comunitatea Rușilor Lipoveni din România (CRLR), organizație care are ca scop păstrarea identității etnice și ai cărui reprezentanți în Parlament vor milita și pentru drepturile politice ale minorității. Rușii lipoveni acordă o atenție deosebită învățămîntului în limba maternă, deși numărul elevilor cuprinși în sistemul oficial este destul de mic. Astfel, în învățămîntul gimnazial sunt cuprinși doar circa 1800 de copii, la un număr de 24 unități de învățămînt și doar câteva zeci de cadre didactice.

Deosebit de activă este comunitatea în domeniul culturii, anual fiind editate volume ce prezintă istoria sau tradițiile acestei minorități. Pe de altă parte, din noiembrie 1990 este editat ziarul bilingv "Zorile", iar din septembrie 1998, la Iași, apare revista de cultură lunară, de asemenea bilingvă "Kitej-Grad", al cărei redactor-șef este cunoscutul scriitor Nichita Danilov. De asemenea, CRLR organizează anual olimpiade de limba rusă, festivaluri naționale ale cântecului și dansului rusesc, seminarii privind credința de rit vechi etc.

SÂRBII

Recensământul din 2002 indică cu 24% mai puțini membri ai acestui grup etno-lingvistic în comparație cu datele din 1992. Schimbările geo-politice din peninsula Balcanică și din fosta Iugoslavie fac imposibilă evaluarea tendințelor de asumare a limbii sârbe ca limbă maternă, deoarece aceasta a fost înregistrată în 1992 ca limba sârbo-croată, împărtășită indistinct de către sârbi și croați.

Grupul etno-lingvistic sârb este relativ numeros în comparație cu alte grupuri minoritare și este concentrat în special în județele de frontieră cu Republica Serbia-Muntelegru: Caraș-Severin, Mehedinți și Timiș, dar și în județul Arad.

Tabelul nr. 1-9: Identificarea etnicilor sârbi cu limba lor maternă

	1992	2002	Efectivul din 2002 ca % din 1992
Persoane care își asumă apartenență etnică	29408	22518	76,6
Persoane care își asumă limba maternă	33664	20377	60,5
Grad de suprapunere apartenență etnică și lingvistică	114,5	90,5	

Sursa: Aplicarea legislației cu privire la drepturile minorităților naționale în România. (<http://www.dri.gov.ro/cd-2006/index.htm>)

La scurt timp după răsturnarea regimului comunist, la 19 februarie 1990, se constituie Uniunea Democratică a Sârbilor din România (UDSR), organizație care își propunea revigorarea activităților culturale și a tradițiilor minorității sârbe, promovarea învățământului și literaturii în limba sârba, păstrarea și sărbătorirea principalelor evenimente din viața comunității.

Evenimentele tragice din Iugoslavia vecină, aflată în război inter-etnic, s-au repercutat și asupra comunității din România. La începutul anului 1992, etnicii croați se retrag din UDSR, așa că la 29 martie 1992, organizația își schimbă numele în Uniunea Sârbilor și

Carașovenilor din România (USCR). Numai pentru scurt timp însă, deoarece în cele din urmă numele organizației va fi de Uniunea Sârbilor din România (USR).

În anul școlar 2002-2003 în învățământul preuniversitar existau 32 unități și secții cu predare în limba sârbă (din totalul de 23.519), în care învățau 788 de elevi (0,02% din total). Uniunea Sârbilor are aproximativ 30 de filiale locale și aproximativ 5500 de membri activi. Astăzi, conform datelor ultimului recensământ, în România trăiesc aproximativ 31.855 etnici sârbi (dintre care 2.775 de carașoveni), ceea ce reprezintă 0,14% din populația țării. Cei mai mulți sârbi trăiesc în județul Timiș - 17.144 persoane, în Caraș Severin - 10.494, Arad, Mehedinți etc.

TĂTARI

Numărul estimat al tătarilor din România este de 34.137, ceea ce reprezintă 0,11% din populația țării. Aceștia trăiesc în județele Constanța, Tulcea și în municipiul București.

Grupul etno-lingvistic tătar împărtășește anumite caracteristici structurale ale grupului etno-lingvistic turc: ambele prezintă o creștere a numărului celor ce își asumă respectiva apartenență etnică, și ambele au un grad relativ ridicat de suprapunere între apartenența etnică și cea lingvistică. Grupul tătar se singularizează prin faptul că numărul absolut al celor care se identifică drept tătari a crescut între 1992 și 2002, dar numărul celor care își asumă limba tătară drept limbă maternă a scăzut.

Tabelul nr. 1-10: Identificarea etnicilor tătaricu limba lor maternă

	1992	2002	Efectivul din 2002 ca % din 1992
Persoane care își asumă apartenența etnică	24596	34137	98,1
Persoane care își asumă limba maternă	22754	21482	94,4
Grad de suprapunere apartenență etnică și lingvistică	92,5	89	

Sursa: Aplicarea legislației cu privire la drepturile minorităților naționale în România. (<http://www.dri.gov.ro/cd-2006/index.htm>)

Imediat după Revoluția din decembrie 1989, ia ființă Uniunea Democratică Turco-Musulmană din România, care se dorea a fi o "organizație etno-confesională a populației turco-tătare din România". Dar la scurt timp, UDTMR se diviza în Uniunea Democratică Turcă din România și Uniunea Democrată a Tătarilor Turco-Musulmani din România. În 1995 apare și Federația Turcă și Tătară. UDTTMR este o organizație etno-confesională care și-a propus să militeze pentru "propășirea neamului tătăresc prin renașterea spiritualității specifice", reluând legăturile cu tătarii din Crimeea și din alte țări.

Uniunea dispune de 22 filiale, în cele mai importante localități cu populație tătărească: Constanța, Medgidia, Mangalia, Valu lui Traian, București, Techirghiol, Basarabi, Ovidiu, Brașov, Tulcea și altele. Tătarii dobrogeni au creat o cultură proprie inspirată din istorie și tradiții. Între altele, sărbătorile naționale - "Nawrez" și "Kidirlez", precum și cele religioase - "Kurban Bayrami" și "Ramazan Bayrami", cu largă răspândire în lumea turco-tătară, se află printre temele de primă însemnătate.

Reprezentanții comunității tătare participă constant la Festivalul ProEtnica de la Sighișoara, cu programe de muzică și poezie. Uniunea tătarilor a contribuit și la organizarea unei rețele de grupe de elevi care urmează cursuri de limba tătară și de religie islamică. A fost inițiat și un program de pregătire a cadrelor didactice care vor preda cursuri de limbă tătară. În ultimii ani, comisia pentru învățământ a Uniunii s-a preocupat de elaborarea unei strategii vizând impulsivarea culturii și tradițiilor etniei tătare.

Uniunea Tătară editează cărți ale autorilor clasici și contemporani, precum și două periodice lunare: "Karadeniz" ("Marea Neagră") și "Cas" ("Tânărul"). În domeniul lingvistic, un reper important l-a constituit apariția în 1996 a "Dicționarului tătar - turc - român" cu 10 500 cuvinte, realizat de Kerim Altay. De asemenea, limba tătarilor a fost subiectul unei teme de licență la Facultatea de Litere din Constanța, susținută de Omer Ozgean. Societatea Română de Radiodifuziune transmite emisiuni în limba tătară prin studioul teritorial Constanța și prin postul Radio Vacanța.

TURCII

Conform ultimului recensământ al populației din anul 2002, numărul estimat al turcilor din România este de 32.596, ceea ce reprezintă circa 0,15% din populația țării. Aceștia trăiesc în județul Constanța (majoritatea), dar și în Tulcea, București, Călărași, Brăila.

Interesant este faptul că, spre deosebire de cele mai multe dintre minoritățile naționale, cea turcă înregistrează o creștere constantă a numărului de membri.

Gradul de suprapunere dintre identificarea etnică și cea lingvistică arată că îmbrățișarea limbii ca factor de auto-identificare este doar puțin mai rară decât asumarea apartenenței la grupul etnic.

Deși acest grup etno-lingvistic ocupă o suprafață relativ compactă, limitată la județul Constanța, gradul de disipare a turcilor face ca ei să nu poată să se califice pentru a beneficia de avantajele oferite de lege.

Tabelul nr. 1-11: Identificarea etnicilor turci cu limba lor maternă

	1992	2002	Efectivul din 2002 ca % din 1992
Persoane care își asumă apartenența etnică	29832	32596	109,3
Persoane care își asumă limba maternă	27587	28714	104,1
Grad de suprapunere apartenență etnică și lingvistică	92,5	88,1	

Sursa: Aplicarea legislației cu privire la drepturile minorităților naționale în România. (<http://www.dri.gov.ro/cd-2006/index.htm>)

În 1990 turcii s-au organizat formând Uniunea Democrată Turcă din România (UDTR), al cărei principal obiectiv este să revigoreze și să transmită valorile culturale și tradiționale ale etnicilor turci.

Preocupările în acest sens merită menționate succinct. Astfel, UDTR editează ziarul "Hakses" și publică constant volume despre tradiția și istoria minorității (numai în anul 2000 au fost publicate patru astfel de volume). Începând cu anul 2002, Uniunea Democrată Turcă din România împreună cu Departamentul pentru Relații Interetnice, Consiliul Județean Constanța și Centrul de Cercetare, Dezvoltare, Educație și Cultură "Dunărea de Jos" organizează la Constanța festivalul "Primăvara Comunitară". Festivalul unește etniile din Dobrogea într-un spectacol de dans și bucurie, propunând și discuții despre obiceiurile de

primăvară și de Nevruz ale minorităților din zonă, precum și un minicampionat de fotbal al etniilor.

UCRAINIENII

Grupul etno-lingvistic ucrainean este răspândit în cel puțin cinci zone distincte pe teritoriul României: trei dintre acestea sunt zone limtrofe graniței cu statul-mamă și una la mare distanță de acesta. În prima categorie intră Maramureșul, apoi județele Suceava și Botoșani și, în sfârșit, Delta Dunării. O a treia zonă locuită de ucrainieni este Banatul și include județele Timiș și Caraș-Severin.

Gradul de suprapunere a apartenenței etnice și a celei lingvistice este relativ înalt, ceea ce indică o puternică de coeziune a grupului și vitalitate lingvistică.

Tabelul nr. 1-12: Identificarea etnicilor ucraineni cu limba lor maternă

	1992	2002	Efectivul din 2002 ca % din 1992
Persoane care își asumă apartenență etnică	65764	61353	93,3
Persoane care își asumă limba maternă	63585	57762	90,8
Grad de suprapunere apartenență etnică și lingvistică	96,7	94,1	

Sursa: Aplicarea legislației cu privire la drepturile minorităților naționale în România. (<http://www.dri.gov.ro/cd-2006/index.htm>)

Interesele politice, dar și tradițiile culturale și istorice ale comunității ucrainene din țara noastră sunt reprezentate de Uniunea Ucrainenilor din România (UUR). Ucrainenii sunt reprezentați în Parlament.

În România apar mai multe publicații ale comunității ucrainene: "Curierul Ucrainean" (în limba română), "Ukrainkyi Visnyk" ("Curierul ucrainean"), "Vilne Slovo" (Cuvântul liber), "Nas Holos" ("Glasul nostru") - revistă a scriitorilor ucraineni și "Obrii" ("Orizonturi") - anuar de cultură, literatură și filologie ucraineană.

În concluzie, pe teritoriul României conviețuiesc 16 minorități cu populații mai mult sau mai puțin numeroase. Multe dintre aceste etnii și-au format uniuni menite promovării intereselor politice și păstrării tradițiilor culturale și istorice ale membrilor lor. Majoritatea minorităților se bucură de publicații în limba maternă, iar pentru unele dintre ele există chiar și programe radio și de televiziune în respectivele limbi. Multe dintre etniile din România sunt reprezentate în Parlament, contribuind la luarea deciziilor în interesul țării, dar și la asigurarea unor bune relații interetnice. Mulți copii aparținând grupurilor minoritate se bucură de dreptul de a studia (cel puțin în clasele primare) în limba maternă.

1.2. Variația diatopică a limbii române

Limba română are următoarele *variante teritoriale*: dialectele *dacoromân*, *aromân*, *meglenoromân* și *istroromân* (ultimele trei sunt supranumite *sud-dunărene*, căci fie nu se mai vorbesc pe teritoriul țării noastre, fie numărul de vorbitori prin care sunt reprezentate pe teritoriul țării noastre este mic¹; dialectul dacoromân este cel din care a evoluat limba română până la stadiul de astăzi). Dialectul dacoromân se subdivide în subdialectele (sau graiurile): *muntean*, *moldovean*, *bănățean*, *crișean*, *maramureșean*.

Dacoromâna are un statut aparte între dialectele românești - este unicul idiom continuator al limbii române pe teritoriul acesteia de formare. Dacoromâna se vorbește în România și de-a lungul Dunării, la granița cu fosta Iugoslavie. La limba literară actuală au concurat toate graiurile, nu numai cel muntean, și limbile romanice - în special franceza și italiana.

Subdialectele (sau graiurile) dacoromânei sunt în număr de 5: muntean, moldovean, crișean, maramureșean, bănățean. În cele ce urmează vom prezenta, în special, particularitățile fonetice/fonologice definitorii pentru aceste subdialecte, deoarece acestea ar putea avea o influență asupra învățării unei limbi străine de către vorbitorii români din zonele în care se vorbesc graiurile respective.

Subdialectul muntean

Subdialectul muntean este vorbit în jumătatea de sud a teritoriului dacoromân, în Muntenia (județele Ilfov, Prahova, Dâmbovița, Argeș, Olt, Teleorman, Ialomița, precum și în jumătatea sudică a județelor Buzău și Brăila), în partea de sud a Transilvaniei (județul Brașov, jumătatea sudică a județului Sibiu), în partea de sud a Dobrogei (județul Constanța și sudul

¹ În raport cu criteriul continuității sau discontinuității teritoriale, se distinge între dialecte *tipice* și *atipice*. Din acest punct de vedere, dialectele sud-dunărene ale limbii române sunt dialecte *atipice*, fiind vorbite pe teritorii discontinue (cf. DSL, Ed. Științifică și enciclopedică, București, p.162).

județului Tulcea), în cea mai mare parte a Olteniei (județele Dolj, Vâlcea, jumătatea estică a județelor Mehedinți și Gorj; subgraiul din nord-vestul Olteniei prezintă numeroase trăsături comune cu subdialectul bănățean).

Fonetică și fonologie

- închiderea lui [e] aton la [i] în cuvintele cu două silabe posttonice conținând vocala [e] (mai ales substantive terminate în -e, la sg. sau la pl., care primesc articolul hotărât enclitic -le): *iepurili, laptili, șarpili, fetili, casili, nepoatili* și chiar la neologice *laminuar'li* etc;
- după [ș] și [j] sunt înregistrate frecvent vocale palatale: *ușe, mătușe, cuaje, grije* etc.;
- vocalele palatale trec în seria centrală după consoanele [d] și [p], mai ales în prepoziții și în cuvinte cu prefixul **des-**: *dă, pă, dâ, pân, dântre, pântre, dăscui, dăzbrac, dăsparte* etc.;
- subdialectul muntean este singurul în care apare diftongul [i̯i], creat prin anticipare, în cuvintele: *câine, pâine, mâini, mâine*;
- în numeroase localități din Oltenia se înregistrează apariția diftongilor [oi, ui, ai, ei] creați prin anticiparea caracterului palatal al oclusivei [kʷ]: *oik', roik'ie, păduik'e, straik'ină, ureik'e* etc.;
- destul de frecvent, apar forme accentuate diferit față de norma literară: *făcém, încótro* etc.;
- nu apar fonetismele arhaice [dz] și [ġ], acestea au devenit [z] și [j] încă din secolul al XVI-lea; aria acestui dialect este, de altfel, aria de origine a fricativelor menționate;
- apar stadii incipiente de palatalizare a oclusivelor labiale și a fricativelor labio-dentale: **ph'** (*ph'ept*), **bv'** (*bv'ine*), **fh'** (*fh'er*), **vv'** (*vv'espe*);
- în zonele din Oltenia, care cunosc palatalizarea, se înregistrează stadiile specifice: **fk' / sk'** (*fk'er / sk'er̃* „fier”), **vg' / zg'** (*vg'erme / zg'ermē* „vierme”);
- oclusivele dentale și sonantele nu se palatalizează, iar africaterile [č, ġ] nu se africaterizează niciodată;
- consoanele [ș] și [j] au suferit o repalatalizare specifică: *mătuș'e, grij'e* etc. (v. supra);
- în majoritatea graiurilor din Muntenia, fricativa laringală [h] este rostită slab, mai ales în poziție inițială și intervocalică; sunt numeroase cazurile în care această consoană nu este rostită: *aină* (haină), *uoț* (hoț), *uouot* (hohot) etc. Fenomenul semnalat a determinat apariția sporadică a unor fenomene hipercorecte de tipul: *haripi* (aripi), *halbii* (albii), *halea* (alea) etc.

Subdialectul moldovean

Pe teritoriul României, subdialectul moldovean este vorbit în Moldova și în Bucovina (județele Suceava, Botoșani, Neamț, Iași, Bacău, Vaslui, Vrancea, Galați). Isoglosele

anumitor fenomene caracteristice acestei arii depășesc însă mult limitele ei, cuprinzând părți variabile din jumătatea nord-estică a Transilvaniei (de obicei, părți din județele Bistrița-Năsăud, Harghita, Covasna, jumătatea estică a județului Cluj, jumătatea nordică a județului Mureș), precum și părți din jumătatea nord-estică a Munteniei (nordul județelor Brăila, Buzău) și din nordul Dobrogei (nordul județului Tulcea).

Fonetică și fonologie

- metafonia relativ constantă a lui [e] aton și a lui [ă] final:
 - închiderea lui [e] final aton în stadiile [i] sau [i]: *žémĭ, dúlši, subțâ'ri, cárni, árdi, g'íni, sá stá'nži* etc.; [e] medial, protonic și posttonic, se închide de asemenea: *dispárti, botiză'm* etc. și *púnim, fášim* etc.; [e] se închide la i și în cuvintele neaccentuate în frază: *di, pi, pintru, pisti* etc.;
 - [ă] final trecut la [i] este notat în toată Moldova, cu o frecvență deosebită în partea centrală și sudică (apare sporadic și în Transilvania de est, în nord-estul Munteniei și în nordul Dobrogei).
 - după consoanele [s, z, ș, j, ț, dz] și, uneori, [r], vocalele palatale [e, i] trec la corespondentele lor din seria centrală, [ă, î]: *săc, sânгур, zăr, zâ, șăd, șâr, slujaști, cojâță, împărțasc, țân, triidzăș, dzác, răși* etc. Ca o consecință a schimbării de localizare în discuție, după aceleași consoane, diftongul [ea] este monoftongat în [a], iar [i] final asilabic este eliminat: *sarâ, găsascâ, zamâ, întâpâ, parinț, ascult, urș, lieș* (vb. *lași*), *viez* (vb. *vezi*) etc. Amuțirea lui [i] final asilabic după consoanele enumerate are ca rezultat neutralizarea opoziției de număr la unele substantive și adjective masculine: *moș* (sg. și pl.), *colț* (sg. și pl.), *ursuz* (sg. și pl.), *leneș* (sg. și pl.) etc.;
- în cea mai mare parte a Moldovei (cu excepția unei arii restrânse din sud-vest), precum și în nordul Transilvaniei, după labiale, se înregistrează frecvent trecerea lui [e] la [ă] și, ca urmare a acestei modificări, monoftongarea diftongului [ea] în [a]: *lovăsc, mărg, vorbăsc, topăsc, albață, lovască, să margă* etc.;
- tendința de diftongare a vocalelor în anumite condiții fonetice, prezentă în toate graiurile dacoromâne, este mai puternică în Moldova în cazul vocalei [e]. Diftongarea lui [e] la [ie] este frecvent înregistrată atât sub accent, cât și în poziție neaccentuată: *liemn, fieti, cămieșă, criești, împlietiești, abieședarî, tieņcuiitâ, liegatâ* etc.;
- monoftongarea lui [ea] final accentuat în [e]: *mę, ave, vidę, cure, spunę* etc.;
- în Moldova, diftongul [ia] devine [ie] și [ia], la inițială de cuvânt sau în poziție postvocalică (în ultimul caz, [ia] apare totdeauna la inițială de silabă; [ia] postconsonantic se

grupează totdeauna în aceeași silabă cu consoana sau cu consoanele precedente): *băiet, muiet, tăiet, aprok'iet, ie* (vb. *ia*) etc.

- în Moldova se conservă încă unele fonetisme arhaice: **[dz]** (< lat. *d + iot, ě, ī* sau *e, i* în hiat și provenit și din cuvintele din substrat), în variație liberă cu **[z]**: *dzâc, dzâ, încăldzâsc, mă spândzur, budzâ* etc.; **[ġ]** (< lat. *iot + voc. posterioare o, u* sau < lat. *d + e, i* în hiat cu o vocală posterioară accentuată), și el în variație liberă cu **[j]**, realizat în varianta moldovenească de fricativă intermediară **[ž]**: *ġoc, ġoi, ġug, aġung, ġos* etc.;

- Moldova reprezintă aria tipică a fenomenului numit **palatalizarea labialelor** (el se regăsește și în alte graiuri, dar nu cu aceeași consecvență, frecvență și nu în toate stadiile ca în subdialectul moldovean). Sunt frecvente stadiile finale de palatalizare (adică stadiile de consoane simple, care presupun eliminarea labialei): **[k', g', ŋ̃]** pentru **[p, b, m]**; **[h', v']**, care pot deveni (în jumătatea nordică) și fricativele intermediare **[š, ž̃]** pentru **[f, v]**. În variație liberă cu acestea, mai ales pentru **[p, b, m]**, apar și stadiile intermediare de palatalizare, stadiile de grup consonantic cu labiala păstrată, adică **[pk', bg', mŋ̃]**:

- *(p)k'eli, (p)k'ept, (p)k'ișor, șk'ok'ı* (cf. șchiopi), *mă scark'in*;

- *(b)g'ini, alg'ı* (cf. albi), *știr(b)g'ı* (cf. știrbi);

- *(m)neu, (m)ñiri* (cf. mire), *(m)ñiriasâ, lacră(m)ñi*;

- *h'eri* (cf. fiere), *să h'iu, h'inâ* (cf. subst. fină), *h'erbi*;

- *șeri, să šiu, šinâ, șerbi*;

- *v'isăz, v'iu, v'is, v'in*;

- *žisăz, žiu, žis, žin*.

- africaterle **[č, ġ]** apar sistematic fricativizate la **[š, ž̃]**: *sprânšanâ, șer, k'ișor, mânânșı* (cf. mânânci), *dulși, (a)šel, sânzi, žanâ, žinžii, (sâ) stânzi, žemi* etc. Consecința este confuzia anumitor forme: *urš* „urci”/urš „urși” sau *služ* „slugi”/služ „sluj” (v. expr. *a face sluj*);

- într-o arie relativ compactă, în partea de SV a Moldovei (dar și în arii izolate din Moldova și nordul Transilvaniei), **[v]** inițial, urmat de **[o, u]**, trece, uneori, la **[h]**: *horbă, hulpi* etc.

Subdialectul crișean

Subdialectul crișean este vorbit în partea de nord-vest a teritoriului dacoromân, într-o arie care cuprinde Crișana și vestul Transilvaniei (județele Bihor, Sălaj, Satu Mare, Alba, precum și jumătatea de vest a județului Cluj, nordul județului Arad și nordul județului Hunedoara). Ca și în cazul subdialectului moldovean, subdialectul crișean prezintă o serie de diferențe interne în aria pe care o cuprinde; se disting prin trăsături specifice graiul din Bihor, graiul din Țara Moșilor și graiul din Oaș. În cele ce urmează însă, se vor prezenta numai acele

particularități care caracterizează toată zona indicată și, cu precădere, acelea care nu se regăsesc în alte subdialecte.

Fonetică și fonologie

- metafonie vocalelor [e, a, o], aflate în poziție neaccentuată, la vocalele închise [i, ă, u]: *viñit, păhar(u), apui* etc.;
- deschiderea lui [ă] protonic medial la [a], de obicei atunci când vocala accentuată este [a], dar și în cuvinte cu alte vocale accentuate: (*d'i*) *capatat, nanașu, (s-or) bagat, parință, padure, batrână, pașeșt'e* etc.;
- trecerea diftongului [oa] la [o] (ulterior, acest „o” deschis poate fi supus unei diftongări la [uo]): *nopt'e, sore, golă, torče, juocă, puot'e* etc.;
- [e] și [i] trec, ca în Moldova și în Banat, la [ă, î], dar numai după [s, z, ț], iar consoanele [ș, j] au doar o rostire palatală (asemănătoare cu cea din Muntenia), modificarea vocalelor menționate după aceste ultime două consoane realizându-se, de obicei, când sunt secundare (adică rezultate din fricativizarea africatelor [č], respectiv [ǰ]): *gasășt', sânșur, pazășc, ramașitâli, matușe, cuaje, o șăzut, grijâm, o fužât, sânză* etc.;
- în cea mai mare parte a Crișanei este înregistrat un [u] final asilabic, atât după consoane simple, cât și după grupuri consonantice: *bunu, cașu, vorbășcu, prostu* etc.;
- diftongarea (fără a fi chiar generală) a lui [o] inițial în [uă]: *uăm, uărb, uăk'* etc.;
- lipsa diftongului [ii] în cuvintele: *câine, pâine, mâini, mâine*.
- nu apare fonetismul arhaic [dz]; ca și în Muntenia, acesta s-a fricativizat la [z];
- singurul fonetism arhaic notat în Crișana este [ǰ]: *ǰoc, ǰud'ică* etc.;
- bilabialele [p, b, m] se palatalizează în stadii intermediare (primele două la [pt', bd']), ca urmare a confuziei dintre [k', g'] cu consoanele rezultate din palatalizarea consoanelor dentale [t] și [d] la [t', d']); labiodentalele [f, v] se palatalizează în stadiu final, dar [v] ajunge [d'], ca urmare tot a unei confuzii: *pt'ică* (vb. pică), *am pt'erdut, bd'îne, mñere, mñiriasă, lacrămn, h'erbinț* etc.;
- palatalizarea oclusivelor dentale este fenomen general în Crișana;
- în graiul din Oaș au fost notate două particularități ale lichidelor [l, r]: [l] urmat de consoană sau în poziție intervocalică se velarizează (trece la [ɮ]: *galbăn*) sau chiar se vocalizează („alb” devine *aub*); [r], la inițială de cuvânt sau de silabă, este rostit dur (fonetic, [r]);
- epenteza lui [c] în grupul consonantic [sl]: *sclab, sclanină, sclut, sclobod* etc.;
- palatalizarea oclusivei velare [c] în forme cum ar fi: *călkii, kemeșe* etc.

Subdialectul maramureșean

Acest subdialect este vorbit în județul Maramureș (în jurul orașelor Vișeu și Sighet). Prezintă asemănări cu subdialectele limitrofe, crișean și moldovean.

Fonetică și fonologie

- particularități care se întâlnesc și în Crișana și Banat, la care se adaugă:
 - [e, i] trec la [ă, î], diftongul [ea] se monoftonghează în [a], iar [i] final asilabic amuțește după consoanele [s, z, ș, j, ț, dz] și, uneori, după [r]: *o sosât, sară, o ieșât, să mă laș, înșălător* (înșelători), *cumnaț, dzâ, zăcă, răcă* etc.;
 - după africaterile [č, ģ̃] datorită pronunției lor dure, vocalele palatale trec la centrale: *ducă, că, cănc, sânġă, plânġ* (plângi) etc.
- apar fonetismele [dz] și [ġ̃]: *dumhedzău, aġunġe* etc.;
- palatalizarea se produce ca în subdialectul crișean, dar nu cu aceeași frecvență;
- fricativele labiodentale [f, v] cunosc un stadiu specific de palatalizare: [f] devine [s] (*sierbe*), iar [v] [z] (*o zânit*);
- [ń] și [Í] sunt variante poziționale ale consoanelor [n, l];
- africaterile [č] și [ġ̃] nu se fricativizează și se pronunță dur, antrenând modificarea vocalelor de după ele (v. mai sus);

Subdialectul bănățean

Subdialectul bănățean este vorbit în aria sud-vestică a teritoriului dacoromân, în județele Timiș, Caraș-Severin, în partea sudică a județului Hunedoara, precum și în partea sudică a județului Arad (până la cursul Mureșului).

Fonetică și fonologie

- și în subdialectul bănățean se închid vocalele [e] (nu cu aceeași consecvență ca în Moldova și în stadii diferite: [ẽ] e închis, *î, i*), [a, o]: *fași, sari, șapće* (șapte), *fiișcîlă, boćidzat* (botezat), *pulbîri, uâminî, pi, đîla* (de la); *cătăramă, zăhar, năiinca* ((i)nainte), *păpucariu* (pantofar, cizmar); *uriez* (orez), *îngrupat* etc.;
- [é] urmat de o silabă conținând un alt [e] se rostește ca un [e] (e deschis): *fięce, culięze, muięre, l'emne* etc.;
- diftongul [oa] devine frecvent [o] deschis: *cuojă, uolă, suore* etc.;
- după consoanele [s, z, ș, j, ț, dz] și, uneori, [r], vocalele palatale [e, i] trec la [ă, î], iar diftongul [ea] se monoftonghează în [a] și [i] final asilabic este eliminat (ca în Moldova):

sămn, sânșgur, zăd, moșâie, prăjână, cuțât, patrudzăș, mieră (mere); *sară, sacă, înșcăldzască; șciț* (știți), *primiț, căăș* (case) etc. consecințele sunt aceleași ca și în subdialectul moldovean;

- diftongarea lui [e], mai ales sub accent, în [ie] este, ca și în Moldova, foarte frecventă: *păriéce* (perete), *uriéchie, primiéșce, viédz* (vb. vezi), *aviém; muorie* (moare), *fuolie* (foale), *lieoșcan* etc.;
- diftongarea sistematică a lui [o] deschis, întotdeauna accentuat, în [wo] ([w] = semivocala u): *fuormie* (forme), *puorc* (porc) etc.;
- în unele subgraiuri din Banat și din județul Hunedoara, [á] se labializează (> [â]), adică un [a] posterior închis, foarte apropiat ca pronunție de [o] deschis): *câp, câl, pâlmă, grâs, sâre* etc.;
- mai ales în aria sud-vestică, se înregistrează consonantizarea lui [w] (u semivocalic) în poziție intervocalică, devine [v], iar în diftongii [au], [eu], urmați de dentalele [t, d], devine [p] sau [b]: *luvat* (de la [luwat]), *nuvăr* („nour”, cf. nor), *capt* („caut”, pronunțat etimologic cu diftong), *labd* („laud”, pronunțat etimologic cu diftong), *chieptuârie* (cheutoare) etc.
- prezența a două fonetisme arhaice [dz] (spre deosebire de subdialectul moldovean, în Banat variația liberă cu [z] este sporadică) și [ń] (care apare numai în Banat, nefiind rezultatul palatalizării lui [m], ca în Moldova de exemplu, ci corespunzând lat. [n] urmat de iot): *patrudzăș, dzășe, prândz, audzât; înșcuń* (încui), *călcâń* (călcâi), *cuń* (cui), *întâń* (întâi), *vińe* (subst. vie), *tămâńe* (tămâie), *bașuoń* (derivat de la subst. „baci” cu sufixul -oń, provenit din lat. -oneus; lit. -oi) etc.;
- sub influența unui element palatal următor ([e, i] sau [i] final nesilabic), sonantele dentale [n, l, r] se înmoaie, fiind pronunțate [ń, í, ř]: *vińe, căaprińi, muieře* etc.;
- fricativizarea africatelor [č, ģ] (v. subd. moldovean) la [š, ž];
- modificarea oclusivelor palatale [k', g'] (în nord-estul Banatului și în județul Hunedoara) în africatele prepalatale [č, ģ]: *oč, unġiie* etc.

În loc de concluzie, menționăm supremația subdialectului muntean în formarea limbii literare române, în special, o dată cu mutarea capitalei la București (Bucureștiul devine capitală a Principatelor Unite în 1862).

Concursul celorlalte subdialecte se vedește prin existența în limba literară a numeroase forme și particularități de la toate nivelurile lingvistice (compartimentul lexical fiind cel mai prezent). În cazul limbii române, distincția subdialect/grai este irelevantă. Termenii se pot folosi în relație de sinonimie, deoarece între dialectele limbii române și graiurile sale nu există variante teritoriale intermediare pe de o parte, iar graiurile nu se diferențiază atât de profund,

încât procesul comunicării dintre vorbitori aparținând unor zone diferite să fie afectat, pe de altă parte.

Pe de altă parte, având în vedere concluziile capitolului despre profilul migrator al României, conform căruia cele mai puternice intenții pentru emigrarea temporară la lucru se înregistrează la bărbații tineri din zonele rurale ale Moldovei și Banatului cu diferențieri între urban și rural, iar muntenii manifestă o intensitate sub media pe țară în afirmarea intenției de emigrare temporară pentru lucru, particularitățile fonetice și fonologice ale graiurilor vorbite în zonele respective devin relevante pentru studiul nostru.

Cât privește imperativele momentului, așa cum opinează Vintilă Rădulescu (http://www.unibuc.ro/ro/limba_romn_din_perspectiva_integrrii_europene-), ele constau în menținerea și îmbogățirea limbilor naționale și în adaptarea lor la realitățile lumii contemporane, în permanentă mișcare, ceea ce este valabil și pentru limba română:

“O mențiune specială se cuvine a fi adresată imigranților români stabiliți în alte țări, pentru a sublinia că nu au numai dreptul, dar și interesul de a-și păstra limba și de a o transmite copiilor lor, căci nu există contradicție între integrarea în țara de adopție și păstrarea limbii de origine. Angajarea preferențială de către firmele străine implantate în România nu este decât unul dintre exemplele care dovedesc avantajele practice pentru individ de a stăpâni simultan româna și alte limbi”.

1.3. Acte normative și politici lingvistice

Politicile lingvistice reprezintă acele politici publice care reglementează utilizarea și statutul limbilor (majoritare și minoritare) într-un stat. Importanța politicilor lingvistice este dată de recunoașterea funcțiilor limbii: limba nu este doar un mediu de comunicare, limba este/ poate fi un demarcator al identității, prin urmare utilizarea limbii materne devine importantă ca modalitate de păstrare și dezvoltare a identității etnice. Pe lângă aceste politici, ne vom referi în acest subcapitol la câteva aspecte privind politicile educaționale.

Introducerea unor măsuri legislative privind protecția minorităților a fost și una dintre condițiile aderării la Uniunea Europeană. Pe plan intern, România a făcut pași importanți în a menține și a dezvolta un climat de toleranță și înțelegere multiculturală, precum și în a crea un cadru legislativ și instituțional care să răspundă nevoilor de protecție și dezvoltare a drepturilor minorităților naționale existente aici. Noua legislație s-a axat în principal pe dezvoltarea criteriilor în domeniul nediscriminării, a folosirii limbii materne în sfera publică și în educație, reprezentare politică a minorităților atât la nivel central cât și local.

Legislația românească prevede garanții importante pentru participarea minorităților naționale în sfera politică. Constituția României garantează un loc în Parlament câte unui reprezentant al fiecărei minorități naționale, în cazul în care nu au reușit să atingă pragul electoral în alegeri. Dreptul la educație în limba maternă este și el garantat prin legea învățământului. În conformitate cu Constituția revizuită, persoanele aparținând minorităților naționale au dreptul de a utiliza limba maternă în instanțe, iar această posibilitate nu mai este restrânsă doar la instanțele penale.

Cel mai importante acte internaționale legate de protejarea minorităților sunt cele adoptate la nivel regional, în cadrul Consiliului Europei, fiind vorba în principal de Convenția cadru pentru protecția minorităților naționale și de Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare. România a ratificat ambele documente internaționale, astfel încât acestea, potrivit art. 11 alin. 2 din Constituție, fac parte din dreptul intern român. Convenția a fost adoptată la Strasbourg, în cadrul Consiliului Europei, la 1 februarie 1995 și a intrat în vigoare la 8 februarie 1998, după depunerea numărului necesar de instrumente de ratificare. România a ratificat Convenția încă de la adoptarea sa, prin Legea nr. 33 din 29 aprilie 1995 (*Publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 82, din 4 mai 1995*).

În 1997 în România a fost înființat *Departamentul pentru protecția minorităților*, subordonat direct primului ministru care alege președintele Departamentului. Scopul departamentului este acela de a monitoriza problemele legate de drepturile minorităților, de a propune inițiative legislative și de a investiga diversele plângeri primite, referitoare la situația din teritoriu a persoanelor aparținând minorităților naționale.

Persoanele ce aparțin minorităților naționale se bucură, în aceleași condiții ca toți cetățeni români, de o sumă de drepturi și libertăți constituționale, de la dreptul la viață la dreptul la un proces echitabil, de la libertatea de circulație la dreptul la muncă. Drepturile specifice minorităților naționale, care le sunt recunoscute doar persoanelor ce fac parte din aceste comunități sunt, în raport de convențiile și tratatele internaționale la care România este parte și în raport cu legislația română aplicabilă, următoarele:

- dreptul la nediscriminare în exercitarea unui drept legitim
- dreptul la utilizarea limbii materne, ce include:
 - dreptul la utilizarea limbii materne în raporturile cu administrația
 - dreptul de a studia limba maternă
 - dreptul la utilizarea limbii materne în justiție
 - dreptul la utilizarea limbii materne în raporturile publice

- dreptul la utilizarea limbii materne în raporturile private
- dreptul la identitate
- dreptul la reprezentare în organele legiuitoare

Mai special privită problema, prin raportare la drepturile prevăzute în Convenția cadru privind protecția minorităților naționale, exprimarea acestor drepturi în legislația română se poate sintetiza în tabelul 13, care are ca punct central drepturile recunoscute prin Convenția Cadru referitoare la protecția minorităților naționale.

Tabelul nr 13: Legislația română privind drepturile minorităților naționale

Convenția Cadru referitoare la Protecția Minorităților Naționale	Constituția Română	Principalele acte normative interne
Art. 3.1. Dreptul persoanei de a alege să fie tratată ca o persoană aparținând minorității naționale	– nu există prevedere	– nu există prevederi
Art. 4.1. Garantarea egalității în fața legii a persoanelor aparținând minorităților naționale Art. 4.2. Adoptarea de măsuri în vederea promovării, în toate domeniile vieții economice, sociale, politice și culturale, egalitatea deplină dintre persoanele aparținând minorităților și majoritatea	– art. 16 – art. 30	– Ordonanța de Guvern nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, ulterior modificată și completată prin Legea 48/2002, OG 77/2003, Legea 27/2004, Legea 324/2006 – Ordonanța de Urgență nr. 31/2002 privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii, modificată prin Legea 107/2006 și prin revizuirea Codului penal
Art. 5. Păstrarea culturii și a elementelor esențiale ale identității: religia, limba, tradițiile și patrimoniul cultural. 5.2. Abținerea de la politici sau practici de asimilare	– nu există prevedere	– Hotărârea Guvernului nr. 111/2005
Art. 6.1. Încurajarea spiritului de toleranță și multiculturalismului. 6.2. Măsuri pentru protejarea persoanelor care ar putea fi victime ale violenței din cauza identității lor etnice, culturale etc.	– nu există prevedere	– art. 75 din Codul penal – art. 317, 318 din Codul penal
Art. 7. Libertatea de asociere	– art. 40 – art. 62	– art. 4, alin. 1 din Legea pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului nr. 68/992

	alin. 2	– art. 92 din Legea privind desfășurarea alegerilor locale nr. 67/2004
Art. 8. Libertatea religioasă	– art. 29	– Legea nr. 289/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor
Art. 9. Libertatea de exprimare	– art. 30	Nu există prevederi specifice minorităților
Art. 10. Dreptul la folosirea limbii minoritare în viața publică și privată	– art. 120 alin. 2	– Legea administrației publice locale nr. 215/2001 – Hotărârea de Guvern nr. 1206 din 27 noiembrie 2001 art. 82, alin. 4 din Legea audiovizualului nr. 504/2002
Art. 11. Dreptul la folosirea numelui și prenumelui în limba minoritară. 11.2. Dreptul de a expune în limba minoritară însemne, inscripții și alte informații cu caracter privat. 11.3. Dreptul de expunere a denumirilor străzilor, indicațiilor topografice deopotrivă în limba minoritară	– nu există prevedere	– Legea privind folosirea limbii române în locuri, relații și instituții publice nr. 500/2004 – art. 91 din Legea privind statutul funcționarilor publici nr.188/1999
Art.12. Eforturi în domeniul educației și cercetării pentru încurajarea cunoașterii culturii istoriei, religiei și limbii minorităților și majorității.	– nu există prevedere	– Hotărârea Guvernului nr. 111/2005
Art. 13. Dreptul la instituții de educație în limba minoritară	– art. 32	– art. 123 din Legea nr. 85/1995 privind învățământul
Art. 14. Dreptul la învățătură în limba minoritară	– art. 32	– art. 118 din Legea nr. 85/1995 privind învățământul
Art.15.Participarea minorităților la viața culturală, socială și economică și la treburile publice.	– nu există prevedere	– Hotărârea Guvernului nr. 111/2005

Sursă: *Politici de integrare a minorităților naționale din România. Aspecte legale și instituționale într-o perspectivă comparată.* (http://www.edrc.ro/publication_details.jsp?publication_id=27); Chiriță, R., Săndescu A. (2008). *Analiza actelor normative privind drepturile minorităților naționale în România, în Politici de integrare a minorităților naționale din România. Aspecte legale și instituționale într-o perspectivă comparată*, Levente Salat (coord.). Cluj: Editura CRDE.

Dreptul recunoscut în legislația română persoanelor ce aparțin unor minorități naționale de a folosi limba maternă se circumscrie mai multor aspecte ale vieții sociale, în condițiile în care dreptul la utilizarea limbii minoritare în raporturile private nu poate fi limitat, cenzurat sau reglementat în vreun fel. Acest drept decurge din prevederile art. 6 din Constituție vizând protecția dreptului la identitate, care dispune că statul recunoaște și

garantează persoanelor aparținând minorităților naționale dreptul la păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase.

Potrivit art. 32 din Constituție învățământul de toate gradele se desfășoară în limba română. În condițiile legii speciale, învățământul se poate desfășura și într-o limbă de circulație internațională. Dreptul persoanelor aparținând minorităților naționale de a învăța limba lor maternă și dreptul de a putea fi instruite în această limbă sunt garantate, iar modalitățile de exercitare a acestor drepturi se stabilesc prin lege.

Potrivit art. 120 alin. 2 din Constituție, în unitățile administrativ teritoriale în care cetățenii aparținând unor minorități naționale au o pondere semnificativă, se asigură folosirea limbii minorității respective în scris și oral în relațiile cu autoritățile administrației publice locale și cu serviciile publice deconcentrate, în condițiile unei legi speciale. Acest drept este reglementat în principal, prin prevederile Legii administrației publice locale nr. 215/200150. În art. 17 din Lege se prevede dreptul minorităților naționale de a folosi limba maternă în raporturile cu administrația, în acele servicii publice aparținând unor unități teritorial-administrative în care procentul populației minoritare depășește 20 de procente din totalul populației.

De asemenea, potrivit art. 51, în aceste regiuni, hotărârile normative adoptate de către consiliile locale se publică și în limba minorității respective, iar hotărârile individuale se comunică în acea limbă, la cerere. În același sens, art. 90 alin. 2 din lege stabilește că, în acele localități în care procentul populației vorbitoare unei limbi minoritare depășește 20 de procente din totalul populației, cetățenii aparținând acestei comunități se pot adresa organelor administrative locale, în scris sau oral, și în limba maternă, având dreptul de a primi un răspuns în aceeași limbă. Alin. 4 al aceluiași text dispune că, în aceste localități se va asigura publicarea denumirii instituțiilor publice, a numelui localității și a informațiilor de interes public în limba minorității în cauză. În aplicarea acestei dispoziții, prin Hotărârea de Guvern nr. 1415/200251, s-a aprobat lista cu denumirile localităților în limba unor minorități naționale.

În continuare vom prezenta o listă a cadrului instituțional privind protecția minorităților naționale din România:

1. Departamentul pentru Relații Interetnice (DRI), instituție guvernamentală, fără autoritate juridică, în subordinea Primului Ministru, și sub coordonarea Secretariatului General al Guvernului. Departamentul are misiunea de a promova diversitatea etnică din România prin consolidarea și lărgirea cadrului de protecție oferit societății multiculturale (conform HG 111/2005). Organizațiile care fac parte din acest departmanet sunt:

- Uniunea Democrată a Maghiarilor din România
- Forumul Democrat al Germanilor din România
- Partida Romilor Social-Democrată
- Uniunea Sârbilor din România
- Uniunea Armenilor din România
- Uniunea Democrată a Tătarilor Turco-Musulmani din România
- Uniunea Democrată Turcă din România
- Uniunea Ucrainenilor din România
- Uniunea Culturală a Rutenilor din România
- Uniunea Polonezilor din România
- Uniunea Democrată a Slovacilor și Cehilor din România
- Uniunea Bulgară din Banat-România
- Comunitatea Rușilor Lipoveni din România
- Federația Comunităților Evreiești din România
- Uniunea Croaților din România
- Asociația Macedonenilor din România
- Asociația Liga Albanezilor din România
- Uniunea Elenă din România
- Comunitatea Italiană din România.

2. Agenția Națională pentru Romi (ANR)

3. Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale (ISPMN)

4. Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD)

5. Avocatul Poporului

De asemenea, în cadrul Ministerului Educației, Cercetării și Tineretului, precum și în Ministerul Culturii și Cultelor își desfășoară activitatea direcții specifice care se ocupă de problemele minorităților naționale. Astfel, Direcția Generală Învățământ în Limbile Minorităților și Relația cu Parlamentul are în subordine două direcții: Direcția Politici pentru Minorități și Direcția Relația cu Parlamentul.

Direcția Generală se ocupă de organizarea și conținutul învățământului cu predare în limbile minorităților: maghiară, germană cehă, sârbă, slovacă, ucraineană; de predarea Limbii și literaturii materne în școli cu limba de predare română sau alta decât română: bulgară, cehă, croată, ucraineană, rromani, rusă, sârbă tătară, turcă, maghiară, germană, slovacă; de predarea parțială în limba maternă (predarea, după caz, a altor discipline în limba maternă, pe lângă Limba și literatura maternă și Istoria și tradițiile minorităților naționale): croată, turcă; de protecția și susținerea educațională a elevilor rromi. În contextul opțiunilor strategice ale Guvernului României, pentru domeniul educației, Direcția Generală pentru Învățământ în Limbile Minorităților și Relația cu Parlamentul va urmări realizarea obiectivelor actuale ale învățământului în limbile minorităților naționale.

Conform autorilor studiului menționat mai sus, (Chiriță, R., Săndescu, 2008) o problemă care conduce la neînțelegere este lipsa educației interculturale. Ca subiect opțional, aceasta deja există în curriculum-ul școlar, dar ar fi necesară introducerea sa ca și materie obligatorie, la care elevii nu sunt notați, pentru ca următoarele generații să fie educate în ideea toleranței față de minorități.

De asemenea, lipsesc publicațiile traduse în limbile fiecăruia, care ar ajuta la înțelegerea literaturii, culturii și valorilor celuilalt. O întrebare încă fără răspuns rămâne situația noilor minorități pe teritoriul României (arabi, chinezi, etc.). În multe cazuri nici măcar instituțiile nu sunt cunoscute de către cetățeni, fapt ce poate fi depășit doar prin campanii de informare, prin îmbunătățirea site-urilor pe Internet ale instituțiilor, dar și prin dezvoltarea unor colaborări active cu societatea civilă relevantă.

În domeniul educației, legislația referitoare la minorități vizează în primul rând Legea Învățământului nr. 84/1995, republicată, dar și alte câteva reglementări care fac referire la unitățile unde studiază elevi provenind din grupurile minorităților, precum: ordinul privind dezvoltarea problematicii diversității în curriculum-ul național sau legea privind statutul personalului didactic.

Principalele probleme care au fost identificate de către diverșii actori instituționali, cu expertiză în implementarea legislației privitoare la educație, se referă în special la lipsa traducerilor adecvate din limba română în limbile minorităților. Problema traducerilor acoperă un registru larg, de la traducerile manualelor necesare în instituțiile educaționale și până la lipsa traducerilor hotărârilor consiliilor județene și consiliilor locale.

Concluzii.

Ca o concluzie a acestei prezentări a fizionomiei lingvistice a României, se poate afirma că multilingvismul este un fenomen reprezentativ prin prezența unui număr mare de minorități etnice. România asigură minorităților etnice posibilitatea de a urma învățământul în limba maternă și de a-și dezvolta cultura și tradițiile. Constituția României prevede ca în unitățile administrativ-teritoriale în care cetățenii care aparțin unei minorități etnice au o pondere semnificativă să se asigure folosirea (în scris și oral) a limbii acelei minorități în relațiile cu autoritățile administrației publice locale. S-a reglementat prin lege și folosirea denumirilor bi/trilingve de localități în română și în limbile minorităților etnice locale. Această diversitate lingvistică și culturală conferă României un spațiu deschis de comunicare interculturală și toleranță.

1.4. Sursa datelor

Avram, Andrei. (1997). *Noi contribuții etimologice*. București: Editura Univers Enciclopedic.
Caragiu Marioțeanu, Matilda (coord.). (1977). *Dialectologie română*. București: Editura EDP.

Chiriță, R., Săndescu A.(2008). *Analiza actelor normative privind drepturile minorităților naționale în România*, în *Politici de integrare a minorităților naționale din România. Aspecte legale și instituționale într-o perspectivă comparată*, Levente Salat (coord.). Cluj: Editura CRDE.

Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana. (1976). *Probleme de dialectologie română (ediția a doua)*. București: Editura științifică

Pușcariu, Sextil (coord.), Pop, Sever. (1938). *ALR I, I Atlasul lingvistic român (vol I)*. Cluj.

Pușcariu, Sextil (coord.), Pop, Sever. (1942). *ALR I, II Atlasul lingvistic român (vol II)*. Sibiu-Leipzig.

Pușcariu, Sextil (coord.), Petrovici, Emil. (1940). *ALR II, I Atlasul lingvistic român (vol.I)*. Sibiu-Leipzig.

Pușcariu, Sextil (coord.). (1956), (1961), (1966), (1969), (1972). *ALR s. n., I – VII – Atlasul lingvistic român (vol I, vol al II-lea, vol. Al IV-lea) (vol al II-lea) (vol al V-lea) (vol al VI-lea) (vol al VII-lea)*.

Vintilă-Rădulescu, Ioana. *Limba română din perspectiva integrării europene*. (http://www.unibuc.ro/ro/limba_romn_din_perspectiva_integrrii_europene)

*** (1997) *Dicționarul de științe ale limbii*. București: Editura științifică.

*** (2007) *Cadru pentru sondajul european privind competențele lingvistice*.

(http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/com184_ro.pdf)

*** *Drepturi lingvistice în administrația publică locală* publicat pe siteul Guvernului

României, Departamentul de relații interetnice. Centrul de cercetare a relațiilor interetnice

(<http://www.dri.gov.ro/cd-2006/index.htm>)

*** *Politici de integrare a minorităților naționale din România. Aspecte legale și instituționale într-o perspectivă comparată*.

(http://www.edrc.ro/publication_details.jsp?publication_id=27)

Site-uri -instituții

-Asociația de investigații media din Balcani (http://www.divers.ro/ucrainenii_din_banat_ro)

*** (2006). *Aplicarea legislației cu privire la drepturile minorităților naționale în România*.

-Institutul European din România (http://www.ier.ro/index.php/site/news_page/130)

2. PROFILUL MIGRATORIU

2.1. Fluxuri migratorii în ultimii 18 de ani (ieșiri și intrări din România)

Evoluțiile fenomenului de migrație externă după anul 1990 și în special după anul 2007 o dată cu aderarea României la Uniunea Europeană sunt de o mare complexitate și au un caracter imprevizibil. Componenta bine cunoscută a fenomenului de migrație externă este cea a migrației definitive (emigranți și imigranți definitivi legali). România a fost și este o țară cu o migrație externă negativă, numărul imigranților nu este suficient pentru a acoperi numărul emigranților.

Propensiunea spre emigrare a început să crească după Revoluția din 1989. Valorile cele mai mari ale emigrației legale (înregistrate) au fost între 1990-1995 și în special în anii 1990-1991 (Tabelul 2.1). Primul val de emigranți din anii 1990-1995 a avut un caracter etnic, cei mai mulți emigranți sunt din sate și orașe cu pondere mare de minorități etnice. O emigrație masivă a avut loc în rândul sașilor și evreilor și mai scăzută în rândul populației maghiară. De exemplu, sașii din Brașov și Sibiu au emigrat în Germania, maghiarii din Harghita, Covasna sau Mureș în Ungaria, iar evreii în Israel. Emigrația etnică a fost deci primul val de migrație din România, care începuse încă dinainte de 1989 și care a continuat câțiva ani după revoluție cu cei care nu apucaseră să plece anterior.

Începând cu 1995 începe al doilea val de emigrație și acum încep să se manifeste noi forme de emigrație: emigrația prin burse de mobilitate pentru studenți, emigrația pentru muncă, emigrația pentru afaceri, exportul de “creiere” sau migrația către alte țări foste comuniste pentru care nu era nevoie de vize. Studenții încep să emigreze prin intermediul programelor de mobilitate oferite de Fundația Soros, Fulbright, IREX sau prin aplicații individuale la facultăți din SUA, iar după finalizarea studiilor o parte din aceștia decid să nu se mai întoarcă în România. Pe de altă parte, multe facultăți și firme din SUA sunt interesate de studenți sau absolvenți cu rezultate bune în domeniul tehnic și astfel începe exportul de “creiere”. În 1995 se poate observa o creștere a numărului de emigranți (tabelul 2.1) până la valoarea de 25765, iar după acest an, are loc o scădere continuă până la valoarea de 8154 emigranți în anul 2002.

O dată cu intrarea în spațiul Schengen, în 2002 începe al treilea val de emigrație, astfel numărul emigranților crește din nou până la 14197 emigranți în 2006 iar lucrul în străinătate devine un fenomen de masă cu o rată de emigrare între 10-28%. Inițial, în prima etapă, plecările au fost efectuate covârșitor de către bărbați (88%), ulterior procesul merge în direcția

echilibrării raportului de sexe, astfel încât după 2001, plecările bărbaților față de cele ale femeilor ajung să fie de 55% și respectiv 45%.

Tabelul nr. 2-1: Distribuția emigranților și imigranților în perioada 1990-2007

An	Numar total emigranți	Numar total imigranți
1990	96929
1991	44160	1602
1992	31152	1753
1993	18446	1269
1994	17146	878
1995	25675	4458
1996	21526	2053
1997	19945	6600
1998	17536	11907
1999	12594	10078
2000	14753	11024
2001	9921	10350
2002	8154	6582
2003	10673	3267
2004	13082	2987
2005	10938	3704
2006	14197	7714
2007	8830	9575

Sursa: Institutul Național de Statistică

Notă: Datele sunt referitoare la cetățenii români care au plecat definitiv din țară și care au părăsit țara cu acordul autorităților române și la cetățenii altor țări care au venit definitiv în țară și care sunt în evidența autorităților române

După primul val de emigrație s-a declanșat migrația externă pentru muncă, care are ponderea cea mai mare din toate formele de emigrație, direcțiile acesteia fiind variabile în timp în funcție de facilitățile oferite sau de obstacolele ridicate de diferitele state occidentale care s-au prezentat ca potențiale țări de primire. Cum migrația a întâmpinat restricții din partea țărilor vestice, acest fenomen s-a dezvoltat tot mai mult pe latura sa neoficială. Abia prin jurul anului 2002 emigranții români încep să pătrundă pe piața forței de muncă legale.

Conform datelor oferite de Institutul Național de Statistică emigrație definitivă din România a avut următoarele trasee (tabelul 2.2):

- în prima etapă, 1990-1995, principalele destinații unde românii au emigrat definitiv sunt Italia, Ungaria, urmate de Austria și SUA;

- în a doua etapă, 1996-2001, principalele destinații unde românii au emigrat definitiv sunt Italia, SUA, Canada urmate de Franța, Israel, Ungaria;
- în a treia etapă, 2002-2007, principalele destinații unde românii au emigrat definitiv sunt Canada, Germania urmate de Italia și SUA.

Conform studiului realizat de Fundația pentru o Societate Deschisă “Locuirea temporară în străinătate” din noiembrie 2006, direcțiile de emigrație pentru muncă în străinătate, mai precis emigrație temporară, s-a modificat în timp și au avut următoarele trasee. La începutul anilor 90, Israelul și Turcia au fost principalele centre de atracție pentru lucru. Italia, Germania și Ungaria au fost destinațiile de rang secund. Aproape o cincime din totalul plecărilor pentru lucru în perioada 1990-1995 au fost spre Israel. Ulterior, în etapa 1996-2001, Italia devine lider de atracție a românilor care vor să lucreze în străinătate. Israelul trece pe locul al doilea în ordinea preferințelor în perioada respectivă. În perioada a treia, care începe cu 2002, ierarhia se schimbă iarăși. Atracția maximă este spre Italia și Spania. Plecărilor (nu plecații) spre Italia, în perioada respectivă, dețin o pondere de 50%. Spre Spania, ponderea plecărilor fiind de 25%. Drumurile românilor pentru căutarea de lucru în lume (în Europa în special) merg spre concentrarea către un număr redus de țări, dar nu liniar, ci după o etapă de extindere a căutărilor (tabelul nr. 2.3):

- în prima etapă, 1990-1995, existau cinci destinații cu pondere de peste 7% din totalul plecărilor -Israel, Turcia, Italia, Ungaria și Germania;
- în etapa a doua, 1996-2002, la cele cinci țări din prima etapă se adaugă Canada și Spania. Explorarea se extinde spre extrema continentului european și spre America.
- în cea de-a treia etapă, care începe în 2002, se produce o concentrare masivă a emigrărilor temporare pentru lucru în Spania și Italia.

După ce au testat viața și condițiile de lucru la multiple destinații, românii se decid în special pentru două țări de limbă latină, Italia și Spania. Schimbările între etape nu sunt numai de câmp de migrație. Se modifică și volumul plecărilor. În perioada pre-Schengen se dublează intensitatea fenomenului comparativ cu etapa 1990-1995, iar în perioada de după 2001, comparativ cu cea anterioară are loc o triplare a intensității fenomenului de migrație pentru lucru în străinătate.

Tabelul nr.2-2: Distribuția emigranților în funcție de țările de destinație

Țara de destinație	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Total	96929	44159	31152	18446	17146	25675	21526	19945	17536	12594	14753	9921	8154	10673	13082	10938	14197	8830
Australia	611	301	297	236	220	136	165	207	206	124	143	79	58	45	84	78	125	83
Austria	3459	4630	3282	1296	1256	2276	915	1551	941	468	270	167	293	326	491	421	581	313
Canada	1894	1661	1591	1926	1523	2286	2123	2331	1945	1626	2518	2483	1437	1444	1445	1220	1655	1787
Franta	1626	1512	1235	937	787	1438	2181	1143	846	696	809	463	233	338	436	343	529	372
Germania	576	354	143	80	87	193	274	232	316	214	2216	854	1305	1938	2707	2196	3110	1902
Grecia	1227	519	463	324	417	316	418	554	563	326	328	105	60	64	97	114	134	72
Israel	1130	1395	528	645	1580	2195	1640	1706	1877	1415	433	279	106	164	85	64	128	57
Italia	66121	20001	13813	6874	6880	9010	6467	5807	3899	2370	2142	1486	1317	1993	2603	2731	3393	1401
SUA	4924	5770	2100	1245	1078	2292	3181	2861	2868	2386	2723	1876	1356	2012	2049	1679	1982	1535
Suedia	996	381	686	199	176	520	310	468	129	98	90	51	42	50	62	29	37	2
Ungaria	10635	4427	4726	3674	1779	2509	1485	1244	1306	774	881	680	903	984	1553	1013	900	266
Spania					133	410	223	158	161	210	615	616	172	186	162	139	330	138
Elvetia																	178	115
Slovenia																	30	11
Alte tari	3730	3208	2288	1010	1230	2094	2144	1683	2479	1887	1585	782	872	1129	1308	911	1085	776

Sursa: Institutul Național de Statistică

Notă: Datele sunt referitoare la cetățenii români care au plecat definitiv din țară și care au părăsit țara cu acordul autorităților române

Tabelul nr.2-3: Destinația emigranților plecați pentru lucru în străinătate în 1990-2006

Țara de destinație	Perioada de emigrație pentru lucru		
	1990-1995	1996-2001	2002-2006
Italia	8	22	50
Spania	2	9	24
Germania	7	6	5
Ungaria	8	9	4
Israel	18	17	0
Turcia	10	7	1
Grecia	2	4	2
Canada	0	7	1
Belgia	5	1	0
Rusia	5	0	0
Alte	21	10	9
NR	15	8	3
Total plecați-procente	100%	100%	100%
Total plecări	61	107	360

Sursa: Sondajul de opinie Locuirea Temporară în Străinătate-Fundația pentru o Societate Deschisă

Odată cu deschiderea granițelor după 1990 începe și în România fenomenul de imigrație. O mare parte din persoanele care au venit în România imediat după 1990 sunt din China, Turcia și alte țări arabe precum Siria sau Liban încurajate de legislația atractivă pentru începerea unor afaceri. După 2002, când legislația devine mai severă privind condițiile de începere a unei afaceri scade numărul imigranților din aceste țări, în schimb încep să apară refugiați din Afganistan și Irak. Începând cu anul 1998 (tabel nr. 2.6) începe să crească numărul imigranților din Republica Moldova. Mulți din ei vin la început pentru studii, iar apoi rămân pentru lucru. Deși această categorie de imigranți este cea mai numeroasă ei nu sunt percepuți ca imigranți, deoarece sunt vorbitori de limbă română și acest lucru face ca ei să se integreze și să se adapteze foarte ușor. În ultimii doi ani (2007-2008) a început să crească numărul de imigranți din India și China. Datorită românilor care au plecat în străinătate la muncă este deficit de forță de muncă pe anumite ocupații și astfel se aduce forță de muncă mai ieftină din aceste țări.

Imigranții sunt în special bărbați, cu vârsta 26-40 ani și destinația preferată de ei este capitala țării, București, unde trăiesc aproximativ 10.000 de imigranți. Se mai regăsesc și în principalele orașe din România precum Brașov, Iași, Timișoara, Constanța și Cluj-Napoca. (tabelele 2.4, 2.5, 2.7)

O dată cu intrarea în Uniunea Europeană se remarcă o scădere a emigrației, cel puțin conform datelor ce se referă la emigrația legală și definitivă. Datele de la Institutul Național de Statistică prezintă doar acest tip de emigrație și astfel, este posibil ca o dată cu aderarea României la Uniunea Europeană, emigrația legală să aibă valori mai mici pentru că în acest context se controlează mai greu fenomenul de emigrație datorită dreptului de liberă circulație în Uniunea Europeană. Conform datelor oficiale, numărul emigranților plecați definitiv a scăzut în 2007 până la 8830. Conform datelor de la Agenția națională pentru ocuparea forței de muncă-ANOFM, emigrația temporară pentru muncă este și ea în scădere față de anii 2002. În 2007 au plecat cu contract de muncă în Italia 30.000 de români.

În 2007, ANOFM a înregistrat 6.000 de români care au plecat să muncească în Spania, iar pentru alte 4.000 de posturi s-au organizat concursuri în 2008. În Germania au plecat în 2007 25.000 de români prin ANOFM. Din 2002 și până în prezent agenția a mediat plecarea a aproximativ 160.000 de români în Germania și peste 65.000 în Spania.

Din datele publicate de Ministerul Muncii și Imigrației din Spania, în luna noiembrie 2008 erau înscriși la sistemul de Securitate Socială spaniol 1.995.291 cetățeni străini dintre care 243.427 erau români, cele mai multe persoane, 148.880 înregistrate în Regimul general, 43.575 în Regimul special al lucrătorilor autonomi, 36.822 în Regimul special agrar, 14.028 în Regimul casnic, iar restul în Regimul special al marinarilor și în Regimul special al lucrătorilor din exploatarea miniere.

Pe de altă parte, această scădere a numărului de emigranți înregistrați se poate datora în parte și creșterii economice din România din anii 2006-2007 (tabelul nr. 2.1) și a unei stagnări a pieței forței de muncă din Italia și Spania, care este caracterizată de o cerere mai mare de locuri de muncă decât oferta și astfel mulți români încep să-și găsească tot mai greu de lucru. Un caz particular ar putea fi piața construcțiilor, unde lucrează mulți români și care este în stagnare în aceste țări între 2006-2007 iar în România era în plină ascensiune tocmai datorită creșterii economice. În această perioadă o parte din emigranții români își exprimă intenția de a se întoarce în țara, pentru că încep să găsească locuri de muncă în special în construcții, la salarii comparabile cu cele din țările unde lucrau. Chiar dacă nu erau încă la standardul occidental, salariile din România au crescut, în acest interval, cu 25%. În același timp, Spania, unul dintre principalele state-țintă pentru emigranții români, se confruntă cu o rată a șomajului fără precedent în ultimii ani (9,6%), cauzată, în primul rând, de căderea sectorului de construcții. În condițiile în care o treime dintre imigranții români lucrau, la finalul lui 2007, în acest domeniu, o parte din aceștia au început să se întoarcă acasă iar rata emigranților temporari începe să scadă.

La ora actuală se estimează un număr de 556.000 români care trăiesc în Italia conform organizația Caritas, însă datele oficiale prezintă doar un număr de 342.00 emigranți români în Italia. În Spania numărul emigranților români ajunge undeva în jurul valorii de 524.995 mii persoane. Conform declarațiilor reprezentantului guvernului pentru românii din străinătate se estimează că în Italia ar fi cam 900.000 români iar în Spania 800.000. În total, peste două milioane de români sunt în afara țării. Conform președintelui Comisiei Naționale de Prognoză, Ion Ghizdeanu, ar fi vorba de circa 1.700.000 de oameni. Conform reprezentantului confederației CNSLR- Frăția, Valentin Mocanu, după plângerile confrăților sindicaliști din țările-gazdă asupra problemelor pe care le generăm pe piața forței de muncă prin acceptarea unor salarii mai mici decât ale „nativilor”, ar fi vorba de circa 3.000.000 de români plecați. Neconcordanța dintre cifre este firească, cred specialiștii din Ministerul Muncii. În cazul deficitului de forță de muncă este vorba de diferența între locurile vacante raportate oficial de angajatori și planurile de dezvoltare a firmelor, iar în cazul emigranților problema este și mai complicată din cauza refuzului multora de a-și pune actele în ordine în țara de destinație. Structura ocupațională a celor care lucrează în străinătate este: zilieri, șomeri și lucrători pe cont propriu. Dacă în privința prezentului avem date contradictorii, în privința viitorului situația este mai puțin controversată, deoarece sunt puțini care se încumetă să facă estimări. Astfel, conform ministrului Muncii, adevărata criză de forță de muncă se va instala în următorii ani, când vom începe să simțim, pe piață, scăderea natalității din anii ‘90. Președintele Comisiei de Prognoză a dat și o cifră: 400.000 – deficitul din 2013. În acest an, migrația românilor către locuri de muncă mai bine plătite se va diminua, iar „importurile” vor crește, dar, totuși, diferența între cerere și oferta de pe piața forței de muncă va rămâne foarte mare.

În momentul de față (2009), datorită crizei mondiale, este de așteptat ca o mare parte din emigranții temporari să se reîntoarcă în țară și astfel sporul migratoriu să se apropie mai mult de valoarea de zero. Ar putea ca această tendință să fie pe o perioadă scurtă după care s-ar putea relua procesul de emigrație către alte destinații decât cele actuale, unde piața forței de muncă este blocată, iar statele respective au deja surplus de forță de muncă. Emigranți temporari din Italia sau Spania s-ar putea reorienta în următorii ani spre destinații precum Olanda, Norvegia, Suedia etc

Studii bine fundamentate (Ghețău, 2007) arată că economiile occidentale vor avea nevoie în următoarele decenii de forță de muncă chiar și în aceste condiții de creștere economică modestă ce vor urma în următorii ani, deoarece în următoarele decenii vor intra pe piața muncii generațiile în scădere numeric, provenite din instalare reculului natalității după

anii 1970. O creștere economică impune un aflux de imigranți pentru a o putea susține. Această formă de emigrare este mai puțin periculoasă (în sens demografic) pentru România, fenomenul care atrage mai mult atenția este fenomenul emigrației temporare, așa numiții “euronavețiști”. Nu există o statistică privind numărul emigranților temporari care sunt plecați la muncă în străinătate. Se vehiculează cifra de 2 milioane de emigranți temporari.

Există avantaje clare datorită acestui aspect. Dacă românii nu ar fi găsit această soluție pentru a scăpa de sărăcie România ar fi intrat într-o criză socială și economică greu de imaginat. Acești “euronavețiști” reușesc să aibă resurse pentru un trai decent și mai mult de atât contribuie la economia țării prin resursele financiare pe care le aduc în țară. Aduc anual 4-5 miliarde de euro în țară. Acești “euro-navețiști” au eliberat locuri de muncă, au redus astfel indirect rata șomajului la 6-7%, au stimulat consumul, au creat indirect locuri de muncă în construcție, în vânzări autoturism și construcții etc.

Fundația pentru o Societate Deschisă a realizat un studiu în februarie 2009 denumit “Comunități românești din Spania”. Datele prezentate în acest raport pot fi edificatoare și pentru emigranții din alte țări. Aproape trei sferturi (71%) dintre imigranții români din Comunitatea Autonomă Madrid declarau, în toamna anului 2008, că ar dori să revină în țară. Pe măsură ce, prin interviu, sunt introduse în discuție condiționări specifice, procentul se reduce. Întrebați asupra momentului de revenire, numai 47% dintre imigranți declară că ar dori să revină în țară în următorii cinci ani. În fine, dacă se solicită și o estimare a probabilității de revenire, cei care sunt siguri sau foarte siguri că se vor întoarce în țară în următorii cinci ani reprezintă numai 39% din total imigranților români din Madrid. Cei care declară că există o probabilitate mare sau foarte mare de reîntoarcere acasă sunt persoane care au deja planuri structurate de revenire. Aproape jumătate (47%) dintre românii intervievați în zona Madridului declară că au de gând să revină în țară în următorii cinci ani de zile. În funcție de intenția de revenire în țară, imigranții se diferențiază clar în patru grupe distincte: cei cu intenția de revenire imediată, în următorul an (14%); cei mai numeroși sunt cei care vizează un termen mediu de revenire, de doi-cinci ani (33%); persoanele care se gândesc la revenire numai pe termen lung, după cinci ani (15%); potențialii migranți definitivi, cei care au de gând să nu mai revină în țară.

În urma crizei mondiale, care a afectat și principalele țări de destinație preferate de români pentru muncă, Italia și Spania, românii care sunt stabiliți de mult timp nu își exprimă intenția de a se reîntoarce. Conform declarațiilor președintelui Cartel Alfa, Bogdan Hossu, persoanele care se vor întoarce în țară nu au vechime în țările în care au lucrat iar acum, o

dată cu creșterea numărului de disponibilizări, nu pot beneficia de șomaj acolo. Totuși o mare parte dintre cei plecați la muncă doresc să se reîntoarcă în țara.

Se preconizează că o dată cu întoarcerea românilor plecați la muncă în străinătate rata șomajului va crește de la 6-7% la 8% și poate chiar mai mult în anul 2009. Se preconizează că se vor întoarce 500.000 de români din Italia și Spania iar aceste persoane vor lucra în special în firme mici și mijlocii și va putea crește evaziunea fiscală. Pe de altă parte, o parte din persoanele reîntoarse ar putea fi absorbite de piața muncii deoarece se manifestă o lipsă acută de forță de muncă în unele domenii, conform declarațiilor ministrului muncii Maria Câmpeanu.

Această criză i-a lovit și pe copiii românilor plecați la muncă în străinătate. Cauza principală a revenirii în țară a elevilor este criza economică și pierderea locurilor de muncă pentru cei mai mulți părinți, dar și problemele apărute de exemplu în Italia în urma campaniei de denigrare a românilor. Studiile psihologice recente indică faptul că, în comparație cu plecarea în străinătate, revenirea acasă poate conduce, în cazul copiilor, la anxietate, depresii nervoase sau, în cazuri extreme, la delincvență. Ministerul român al Educației, Ecaterina Andronescu, a cerut Inspectoratelor școlare județene ca reinsertia să se facă evitând stresarea. Pe lângă probleme de natura psihologică, elevii au probleme și de exprimare în limba română dar și de adaptare la stilul de predare-învățare din România care este mai dificil comparativ cu cel din Italia și Spania. Reîntoarcerea copiilor de vârstă școlară din Spania sau Italia ar putea fi mai puțin traumatică dacă proiectul inițiat de ministerul Educației din România, privind predarea limbii române în afara granițelor ar funcționa. Guvernării români ar trebui să insiste în discuțiile cu guvernării din țările unde sunt imigranți români, asupra faptului că programul de educație în limba română a copiilor de imigranți nu este un lux, ci un sprijin pentru amortizarea șocului readaptării acestora la exigențele sistemului școlar românesc. La ora actuală doar în Spania și Italia se pot preda ore de limba română în comunitățile unde este un număr mare de emigranți români. Aceste cursuri sunt opționale și pot participa și copii de alte etnii.

În toate județele din țară, numărul copiilor care s-au întors a crescut în anul școlar 2008-2009 și cifrele se schimbă de la o zi la alta, astfel situația copiilor reînmatriculați în anul 2008-2009 este: 400 de copii în județul Neamț, 400 de copii în județul Cluj, 157 copii în județul Suceava 120 copii în județul Vaslui, 206 copii în județul Botoșani, 167 copii în județul Sibiu, 206 copii în județul Vrancea, 179 copii în județul Brașov, aproximativ 100 de copii în Arad, 120 copii, 300 de copii din Bistrița Năsăud, iar în București au revenit 200 de copii.

Tabelul nr.2-4: Distribuția imigranților în funcție de sex

Anul	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Total	1602	1753	1269	878	4458	2053	6600	11907	10078	11024	10350	6582	3267	2987	3704	7714	9575
Masculin	581	1028	747	533	2590	1321	3894	6325	5185	5612	5304	3414	1746	1690	2117	4762	5871
Feminin	1021	725	522	345	1868	732	2706	5582	4893	5412	5046	3168	1521	1297	1587	2952	3704

Sursa: Institutul Național de Statistică

Notă: Datele sunt referitoare la cetățenii care au venit definitiv în țară și care sunt în evidența autorităților române

Tabelul nr.2-5: Distribuția imigranților în funcție de vârstă

Anul	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Total	1602	1753	1269	878	4458	2053	6600	11907	10078	11024	10350	6582	3267	2987	3704	7714
Sub 18 ani	318	80	115	122	541	181	522	991	1159	1743	1822	898	437	404	554	1083
18-25 ani	183	215	224	127	775	371	1691	2693	2110	1893	1772	1278	547	414	426	868
26-40 ani	622	592	499	372	1822	912	2509	4308	3377	3588	3427	2405	1140	1028	1410	3265
41-50 ani	176	345	186	116	633	290	1036	2145	1834	2017	1802	1164	550	489	649	1469
51-60 ani	115	245	112	73	343	149	459	860	809	908	833	526	315	348	376	729
61 ani și peste	188	276	133	68	344	150	383	910	789	875	694	311	278	304	289	300

Sursa: Institutul Național de Statistică

Notă: Datele sunt referitoare la cetățenii care au venit definitiv în țară și care sunt în evidența autorităților române

Tabelul nr.2-6: Distribuția imigranților în funcție de țara de proveniență

Țara de proveniență	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Total	1602	1753	1269	878	4458	2053	6600	11907	10078	11024	10350	6582	3267	2987	3704	7714
Austria	121	536	288	387	235	147	84	68	81	69	90	76	75
Canada	12	74	56	132	96	89	60	93	131	181	175	153	187
Franța	79	460	471	942	341	178	110	101	80	83	101	117	125
Germania	229	739	318	539	480	330	227	207	224	231	296	238	252
Israel	31	162	29	150	164	117	57	101	108	148	185	134	156
Italia	19	133	47	111	106	73	70	81	91	112	163	216	313
Republica Moldova	62	1019	372	3044	8908	7789	9146	8682	5214	1881	1254	1917	4349
S.U.A.	80	325	104	324	252	248	161	191	227	235	259	311	292
Ucraina	1	24	10	95	418	446	649	396	66	39	19	27	38
Ungaria	60	280	102	340	434	272	173	111	62	56	68	74	103
Alte țări	184	706	256	536	473	389	287	319	298	232	377	441	1824

Sursa: Institutul Național de Statistică

Notă: Datele sunt referitoare la cetățenii care au venit definitiv în țară și care sunt în evidența autorităților române

Tabelul nr.2-7:Distribuția imigranților în funcție de regiune și județ în 2006

	2004	2005	2006
Total	2987	3704	7714
Bacău	50	46	51
Botoșani	20	40	37
Iași	131	100	232
Neamț	56	64	89
Suceava	51	73	110
Vaslui	31	16	60
Brăila	12	9	31
Buzău	29	13	43
Constanța	78	93	185
Galați	49	73	65
Tulcea	13	10	14
Vrancea	37	35	56
Argeș	23	34	60
Călărași	5	8	18
Dâmbovița	8	20	31
Giurgiu	7	6	11
Ialomița	9	11	28
Prahova	46	55	80
Teleorman	9	9	11
Dolj	40	49	84
Gorj	6	11	21
Mehedinți	22	20	29
Olt	8	12	15
Vâlcea	28	21	44
Arad	65	42	81
Caraș-Severin	57	55	72
Hunedoara	30	28	76
Timiș	159	167	239
Bihor	65	73	66
Bistrița-Năsăud	12	13	44
Cluj	89	106	165
Maramureș	44	37	69
Satu Mare	25	37	38
Sălaj	19	12	26
Alba	10	1	19
Brașov	120	79	139
Covasna	8	13	10
Harghita	34	30	32
Mureș	43	46	83
Sibiu	40	72	54
Ilfov	37	24	64
Municipiul București	1362	2041	5032

Sursa: Institutul Național de Statistică

Notă: Datele sunt referitoare la cetățenii care au venit definitiv în țară și care sunt în evidența autorităților române

2.2. Distribuția geografică și concentrarea

Plecările pentru lucru în străinătate sunt puternic regionalizate (figura 2.1). În perioada pre-Schengen, 1996-2001, emigrările temporare în străinătate au fost de intensități relativ egale, din cele trei mari provincii ale României, din Moldova, Muntenia și din Transilvania. Ulterior, odată cu liberalizarea accesului în spațiul Schengen, după 2001, se produce o puternică diferențiere regională a emigrării temporare. Moldova devine de departe cel mai important exportator de lucrători în străinătate, urmată de Muntenia și Transilvania, cu parametri apropiați de intensitate a emigrării temporare. Vestul și sud-vestul țării, prin Crișana-Maramureș, Banat și Oltenia, se află pe locul trei sub aspectul intensității emigrării temporare în străinătate. Dobrogea și Bucureștiul înregistrează, indiferent de etapă, cea mai redusă emigrare temporară în afara țării (figura nr. 2.1).

Regionalizarea emigrării temporare este marcată nu numai prin diferențierile de intensitate a fenomenului ci și prin structurarea clară a unui sistem de fluxuri care au origini și destinații specifice. În perioada 1990-2001 existau următoarele trasee de emigrație (Tabelul 2.8): Moldova era orientată, ca emigrare temporară, în special spre Italia și Israel; Dobrogea avea o orientare parțial similară cu cea a Moldovei, cu emigrare puternică spre Italia și Israel; Transilvania era covârșitor marcată de drumul migrației spre Ungaria și Germania; Muntenii se orientau mai ales în direcția Spania și Turcia; Oltenia era, surprinzător, dominată de fluxul spre Italia și Canada; pentru bucureșteni, Grecia și Germania pare să fi fost cea mai atractivă destinație.

După 2001, gradul de regionalizare a emigrării temporare se reduce considerabil (tabelul 2.9). Pentru șapte din cele opt regiuni istorice ale țării, Italia devine principala destinație. Excepția este dată de Muntenia, cu orientare încă predominantă spre Spania. Israelul practic dispare ca destinație specifică pentru emigranții din Moldova și din Crișana-Maramureș, așa cum fusese în perioada anterioară. Câteva fluxuri specifice de rang secund se mențin și după 2001. Este cazul orientării transilvănenilor spre Ungaria și al dobrogenilor spre Germania. Spania nu era destinație de rang secund pentru nici unul dintre fluxurile regionale în anii 1990-2001. În etapa de după 2001 ea se impune în acest sens ca destinație pentru plecările din Muntenia, Oltenia, Transilvania și Crișana-Maramureș.

În ceea ce privește emigrația definitivă, situația se schimbă. Dacă Moldova este pe primul loc la emigrație temporară de muncă iar zona Transilvaniei pe locul doi la egalitate cu Muntenia, în ce privește numărul emigranților români care au plecat definitiv din țară pe primul loc se situează regiunea istorică Transilvania urmată de Moldova și zona București-Ilfov (tabelul 2.10).

Tabelul nr. 2-8: Numărul emigranților români în funcție de regiunea istorică de unde au plecat și țara de destinație-1990-2001.

Bucovina	Italia	7824	Banat	Italia	929	Crisana	Italia	519	Maramures	Italia	3221
	Israel	2458		Israel	12		Israel	42		Israel	229
	Grecia	1919		Grecia	88		Grecia	81		Grecia	111
	Germania	1854		Germania	2715		Germania	1322		Germania	1208
	Spania	1014		Spania	1178		Spania	1070		Spania	711
	Turcia	642		Turcia	10		Turcia	1		Turcia	25
	Austria	276		Austria	753		Austria	385		Austria	428
	Anglia	265		Anglia	37		Anglia	19		Anglia	553
	Portugalia	228		Portugalia	335		Portugalia	8		Portugalia	2603
	Franta	44		Franta	579		Franta	128		Franta	2999
	Ungaria	16		Ungaria	64		Ungaria	1487		Ungaria	1089
	Irlanda	13		Irlanda	3		Irlanda	86		Irlanda	62
Moldova	Italia	25980	Muntenia	Italia	4016	Transilvania	Italia	3248	Dobrogea	Italia	578
	Israel	3610		Israel	1088		Israel	154		Israel	329
	Grecia	2478		Grecia	709		Grecia	436		Grecia	215
	Germania	1223		Germania	934		Germania	7053		Germania	94
	Spania	875		Spania	4016		Spania	5648		Spania	249
	Turcia	2332		Turcia	1524		Turcia	26		Turcia	311
	Austria	84		Austria	49		Austria	911		Austria	29
	Anglia	340		Anglia	226		Anglia	76		Anglia	3
	Portugalia	49		Portugalia	22		Portugalia	31		Portugalia	2
	Franta	221		Franta	399		Franta	343		Franta	36
	Ungaria	2081		Ungaria	60		Ungaria	19751		Ungaria	11
	Irlanda	81		Irlanda	7		Irlanda	725		Irlanda	1
Oltenia	Italia	2463	Oltenia	Austria	105	București	Italia	71	București	Austria	5
	Israel	587		Anglia	69		Israel	16		Anglia	8
	Grecia	896		Portugalia	45		Grecia	16		Portugalia	0
	Germania	703		Franta	171		Germania	114		Franta	22
	Spania	418		Ungaria	26		Spania	56		Ungaria	0
	Turcia	78		Irlanda	7		Turcia	6		Irlanda	0

Sursa: *Recensământul comunitar*-Organizația Internațională a Migrației-2001

Tabelul nr.2-9: Numărul emigranților români în funcție de regiunea istorică de unde au plecat și țara de destinație-2001-2006.

Țara de destinație	Moldova	Muntenia	Oltenia	Dobrogea	Transilvania	Crișana-Maramureș	Banat	București
Italia	76	21	62	75	42	41	43	75
Spania	14	54	21		17	29	4	
Germania	1	8		13	3	3	29	
Ungaria					17	6		
Grecia			3		1		18	13
Franța	1	1	3		3	3		
Alte țări	6	14	6	13	13	12	7	13
NR	2	3	6		4	6		
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Sursa: Sondajul de opinie *Locuirea Temporară în Străinătate*-Fundația pentru o Societate Deschisă

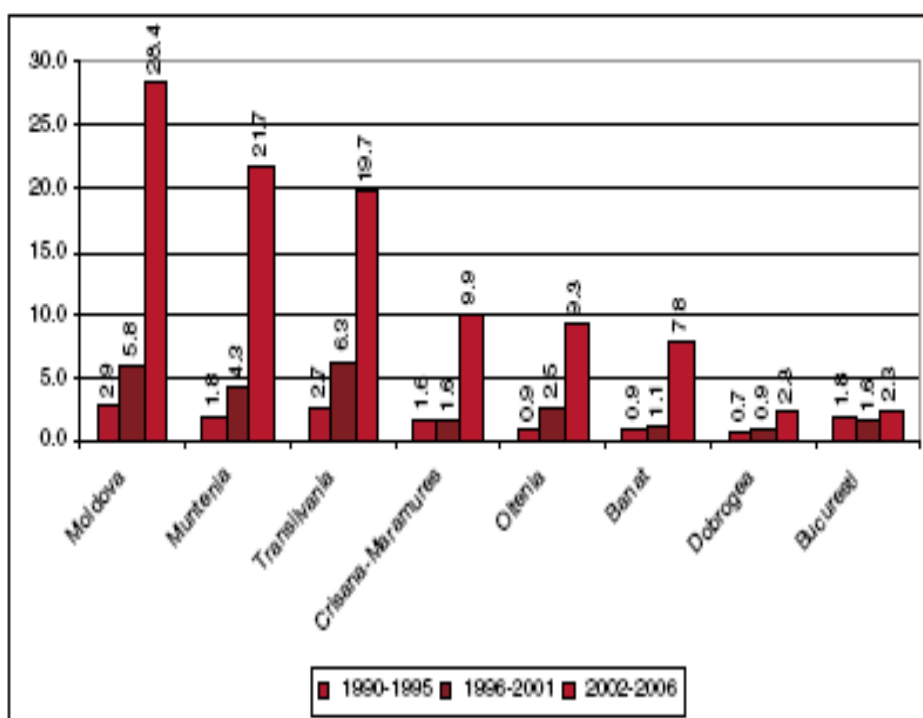

Figura nr. 2-1: 2

Sursa: Sondajul de opinie *Locuirea Temporară în Străinătate*-Fundația pentru o Societate Deschisă

Tabelul nr.2-10: Numărul emigranților definitivi în funcție de județul din care au plecat-1994-2007

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
	UM: Numar persoane													
TOTAL	1714 6	25675	21526	19945	17536	12594	14753	9921	8154	10673	13082	10938	14197	8830
Alba	272	466	330	309	184	158	187	125	86	168	189	146	239	142
Arad	820	1076	860	971	501	357	437	273	240	264	345	249	330	200
Arges	140	313	251	262	222	185	201	147	99	79	99	85	117	97
Bacau	151	239	262	294	269	264	351	314	196	355	457	479	654	333
Bihor	552	1018	658	734	466	289	497	317	334	425	521	297	335	178
Bistrita-Nasaud	149	312	219	232	129	145	147	114	121	96	151	121	176	120
Botosani	50	61	109	144	123	113	137	89	92	97	90	96	126	91
Brasov	1037	1521	1171	1304	905	703	974	637	517	640	754	667	831	557
Braila	61	121	110	108	92	66	137	82	55	77	88	88	113	93
Buzau	89	80	123	117	133	80	99	92	73	70	79	89	94	97
Caras-Severin	715	1068	857	751	433	262	432	153	195	207	240	229	348	218
Calarasi	37	74	87	82	64	39	81	47	17	46	23	30	35	33
Cluj	531	986	823	693	602	593	647	535	538	661	665	479	557	325
Constanta	383	462	415	479	369	369	516	257	210	204	276	300	325	217
Covasna	174	308	203	183	113	75	111	72	65	74	121	104	125	78
Dambovita	64	100	117	132	75	80	159	90	38	87	120	79	116	105
Dolj	163	436	385	348	245	246	296	224	129	196	306	262	297	210
Galati	141	339	261	239	204	154	176	161	128	202	347	331	427	230
Giurgiu	6	37	35	36	24	53	52	24	16	25	15	17	27	21
Gorj	37	64	86	77	52	40	58	28	33	52	38	43	46	45

Harghita	379	722	362	322	213	146	179	154	160	182	402	308	290	103
Hunedoara	323	545	396	411	291	227	258	168	158	239	271	194	308	247
Ialomita	28	46	63	56	48	57	85	47	22	46	42	31	32	25
Iasi	139	319	309	457	404	285	423	340	128	282	386	397	550	341
Ilfov	99	156	123	66	50	38	52	36	22	34	39	17	37	18
Maramures	383	658	577	461	285	179	297	204	173	289	348	282	330	195
Mehedinti	100	98	113	169	105	88	111	53	36	44	49	46	84	59
Mures	774	1095	706	745	523	388	528	431	454	510	772	435	486	277
Neamt	139	194	234	274	235	192	339	376	313	294	374	533	741	422
Olt	38	69	51	102	84	56	96	47	20	43	46	58	77	59
Prahova	238	445	461	342	275	208	359	255	153	228	235	169	272	190
Satu Mare	806	871	868	708	497	344	544	267	245	322	463	338	398	188
Salaj	111	225	166	175	163	107	139	132	125	100	122	78	80	39
Sibiu	1183	1597	1199	1208	745	494	661	284	346	645	720	504	768	413
Suceava	191	344	305	321	317	276	469	498	383	408	439	268	389	235
Teleorman	27	37	73	61	42	68	102	58	15	27	44	42	64	36
Timis	2834	3021	2583	2089	1291	776	941	598	528	711	882	746	960	564
Tulcea	54	83	70	75	74	68	73	57	42	52	48	50	52	54
Vaslui	41	84	96	106	102	86	118	50	28	59	107	79	96	100
Valcea	58	124	132	139	128	144	211	116	88	154	150	79	113	78
Vrancea	50	101	134	184	133	120	212	164	124	221	201	302	349	172
Municipiul Bucuresti	3579	5760	5143	3979	6326	3976	2861	1805	1409	1758	2018	1791	2403	1625

Sursa: Institutul Național de Statistică

Notă: Datele sunt referitoare la cetățenii români care au plecat definitiv din țară și care au părăsit țara cu acordul autorităților române

Tabelul nr.2-11: Emigrația definitivă a românilor în perioada 1994-2007

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Banat	3549	4089	3440	2840	1724	1038	1373	751	723	918	1122	975	1308	782
Bucovina	241	405	414	465	440	389	606	587	475	505	529	364	515	241
Crisana	1372	2094	1518	1705	967	646	934	590	574	689	866	546	665	378
Dobrogea	437	545	485	554	443	437	589	314	252	256	324	350	377	271
Maramures	1189	1529	1445	1169	782	523	841	471	418	611	811	620	728	383
Moldova	661	1276	1296	1554	1347	1101	1619	1405	917	1413	1872	2121	2817	1598
Muntenia	690	1253	1320	1196	975	836	1275	842	488	685	745	630	870	697
Oltenia	396	791	767	835	614	574	772	468	306	489	589	488	617	451
Transilvania	4933	7777	5575	5582	3868	3036	3831	2652	2570	3315	4167	3036	3860	2301
Bucuresti-Ilfov	3678	5916	5266	4045	6376	4014	2913	1841	1431	1792	2057	1808	2440	1643

Sursa: Institutul Național de Statistică

Notă: Datele sunt referitoare la cetățenii români care au plecat definitiv din țară și care au părăsit țara cu acordul autorităților române

Mediul urban.

Ponderea orășenilor care știu străinătatea din propria experiență, datorată faptului că merg la lucru temporar în străinătate, este de doar 7% din total persoane care au 18 ani la care se adugă 10% al celor care nu au fost la lucru în străinătate, dar au pe cineva care lucrează sau a lucrat în străinătate. Prin urmare cam 17% din persoanele din urban au o experiență directă a străinătății prin munca temporară în străinătate. Mai există și un procent de 8% din persoane care intenționează să meargă la lucru în străinătate (Sandu, 2005:24).

Raportarea la străinătate prin migrație are o puternică dependență față de regiunea istorică și de mărimea localității. Orășenilor din regiunile vestice (Banat și Crișana – Maramureș) le este specifică o cunoaștere a străinătății prin călătorii frecvente. Intențiile de plecare temporară din țară pentru lucru, educație sau afaceri sunt mai intense la nivelul orașelor foarte mari (peste 200.000 locuitori) și sunt de maximă intensitate în Muntenia și Moldova. Mai precis, orașele specializate în emigrarea temporară pentru muncă sunt situate în special în Moldova, tipice pentru această situație fiind Bacău și Iași. Orașele în care predomină plecările temporare pentru alte motive decât angajarea la lucru sunt identificabile mai ales în Transilvania și în Crișana- Maramureș (Sandu, 2005:25).

Limbi străine

63% dintre persoanele care locuiesc în urban cunosc limbi străine occidentale iar din aceștia 49% cunosc foarte bine limbi străine. Cunoașterea limbilor străine este considerabil mai mare la persoanele care au experiență de migrație în străinătate. Cunoașterea limbilor străine se repartizează astfel: 21% cunosc engleza, italiana este cunoscută de 20% dintre orășeni dar numai 5% din aceștia o și vorbesc, 7% cunosc spaniola (Barometrul urban “România urbană”-FSD Gallup, septembrie 2005)

Capitalul relațional

Persoanele care au fost în străinătate sau care au intenția de a merge au în proporție de 32% rude în străinătate. Prezența rudelor în afara țării este un factor important în decizia de migrație. (Barometrul urban “România urbană”-FSD Gallup, septembrie 2005)

Mediul rural.

După primul val de emigrație care a avut un caracter etnic, al doilea val de emigranți a fost în special din sate caracterizate prin diversitate religioasă și cu o experiență mare de migrație internă: nordul țării și vestul Moldovei. Cel de al treilea val de migrație a pornit din sate omogene, fără diversitate religioasă dar cu un grad înalt de educație: nordul Munteniei și Olteniei. Emigrația pentru muncă în străinătate din rural este la aceleași cote ca cea din

mediul urban. De asemenea intenția de emigrare pentru muncă este de niveluri apropiate pentru sat și pentru oraș și este undeva în jurul valorii de 7-11%.

Conform Eurobarometrului rural realizat în anul 2005 25,2% lucrau în străinătate iar 18.5% lucraseră la acea perioadă pentru un timp în străinătate.

Pentru mediul rural se remarcă tot zona Moldovei ca zona cu emigranții cei mai mulți. Se remarcă și zona Bistrița Năsăud—Satu Mare-Maramureș urmată de județe din Transilvania și Banat. Italia se remarcă ca zonă preferată de destinație pentru cei din zona Moldovei, Franța era principala destinație pentru Satu-Mare, Spania pentru Bistrița Năsăud și Maramureș, Ungaria pentru județele Harghita, Covasna și Mureș, Germania pentru Sibiu și Brașov iar Israelul pentru județe din Muntenia.

Tabelul nr.2-12: Distribuția persoanelor cu experiențe de emigrație în anul 2005

Procente	
lucru în străinătate	6.1
un membru al familiei a lucrat în străinătate pentru un timp	18.5
în prezent este o persoană adultă plecată în străinătate	13
copii rămași acasă, cu părinți plecați în străinătate	6.1
intenție de emigrare definitivă	3.1
intenție de emigrare pentru a merge la rude în vizită	8.1
persoana sau altcineva din familie care lucrează în străinătate și a trimis bani acasă	16.8
Procente neînsumabile	

Sursa: *EuroBarometrul rural: valori europene în sate românești-2005* Fundația pentru o Societate Deschisă

Copii cu părinții emigranți-indicator indirect ce măsoară emigrația

Autoritatea Națională pentru Protecția Copilului indica la sfârșitul lunii iunie 2007, 82.464 copii care au cel puțin un părinte plecat în străinătate. Însă conform datelor din sondajul de opinie realizat de Fundația pentru o Societate deschisă împreună cu firma Gallup în anul 2007 pe tema *Efectele migrației: copii rămași acasă* această cifră este mult subdimensionată. Estimările pe datele din acest sondaj relevă o cifră dublă față de statistica oficială, numai la nivelul populației școlare din clasele V-VIII. Astfel, la sfârșitul anului școlar 2006-2007, atât estimările pe baza declarațiilor copiilor, cât și cele pe baza celor făcute de directorii celor 200 de școli din eșantion arată că 16-18% dintre elevii de gimnaziu aveau cel puțin un părinte plecat la muncă în străinătate, ceea ce în cifre absolute reprezintă circa 170.000 de elevi din cei aproape un milion înscriși în clasele V-VIII. Dintre aceștia

aproximativ 35.000 au ambii părinți plecați, 55.000 au doar mama plecată, iar 80.000 au doar tatăl plecat în străinătate. Mai mult, aproximativ trei sferturi dintre elevii de gimnaziu au cel puțin un frate sau o soră (media este de 1,2 la nivelul întregului eșantion), ceea ce face ca cifra copiilor rămași acasă să se dubleze.

Din punct de vedere al răspândirii geografice, datele arată că regiunile cele mai afectate de fenomen sunt vestul țării, Banat, Crișana, Maramureș, unde elevii de gimnaziu care au părinți în străinătate este de 27% din numărul total de elevi și Moldova, unde procentul similar este de 25%. Pe medii rezidențiale la nivel național nu sunt diferențe semnificative în ceea ce privește ponderea copiilor cu părinți migranți, însă există astfel de diferențe în interiorul unora dintre regiuni. Astfel, în Banat-Crișana-Maramureș și în Oltenia ponderea copiilor rămași acasă care au părinți migranți este mai mare în mediul urban.

2.3. Naționalitatea și caracteristici socio-demografice

Profilul emigranților definitivi.

Profilul persoanelor emigrate definitiv din țară în perioada 1990-2007 respectă structura populației țării după variabila sex, persoanele de sex masculin fiind în proporție de 47% bărbați și 52% femei în primul val de emigrație 1990-1994. În anii 1994-1995 se observă o creștere a procentului de femei emigrante după care se revine la proporțiile inițiale. O dată cu intrarea în spațiul Schengen situația se schimbă situația în favoarea femeilor, din ce în ce mai multe emigrează, ajungând în anul 2007 la un procent de 62.4% (tabelul 2.13). Referitor la vârstă se remarcă categoria celor între 26-40 de ani pentru toate cele trei perioade specifice valurilor de migrației, dar pentru perioada 1990-1995 se remarcă și categoria celor sub 18 ani iar pentru perioada între 1995-2002 și categoria celor cu vârsta între 18-25 ani (tabelul 2.14). Referitor la naționalitate se remarcă (tabelul 2.15) caracterul etnic al primului val de emigrație 1990-199 unde pe lângă români se remarcă germanii și maghiarii. Între 1995-2001 românii sunt majoritari privind emigrația iar la distanță foarte mare sunt urmași de maghiari și pe locul trei de unguri. Prin urmare o dată cu al doilea val se diminuează emigrația altor minorități ajungându-se în 2007 la o emigrație specifică doar românilor.

Tabelul nr.2-13: Numărul persoanelor emigrante între 1990-1996 în funcție de sex

Anul	Masculin	procente	Feminin	procente
1990	46335	47.8	50594	52.2
1991	21211	48.0	22949	52.0
1992	16085	51.6	15067	48.4
1993	8751	47.4	9695	52.6
1994	7886	46.0	9260	54.0
1995	11478	44.7	14197	55.3
1996	10079	46.8	11447	53.2
1997	9423	47.2	10522	52.8
1998	8460	48.2	9076	51.8
1999	5858	46.5	6736	53.5
2000	6798	46.1	7955	53.9
2001	5011	50.5	4910	49.5
2002	3700	45.4	4454	54.6
2003	4413	41.3	6260	58.7
2004	4934	37.7	8148	62.3
2005	4110	37.6	6828	62.4
2006	5341	37.6	5742	65.0
2007	3088	35.0	8856	62.4

Sursa: Institutul Național de Statistică

Notă: Datele sunt referitoare la cetățenii români care au plecat definitiv din țară și care au părăsit țara cu acordul autorităților române

Tabelul nr. 2-14: Numărul persoanelor emigrante între 1990-1996 în funcție de vârstă

Grupa de vârstă	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Total	96929	44160	31152	18446	17146	63295	21526	19945	17536	12594	14753	9921	8154	10673	13082	10938	14197	8830
Sub 18 ani	25298	14837	5540	4119	4597	5137	4198	4145	6371	4290	4372	2860	1233	1677	1417	765	963	1003
18-25 ani	13570	7949	7807	3608	3036	41800	3447	2559	1795	1357	1513	938	1029	1426	1920	1408	1726	1062
26-40 ani	25589	10863	10195	5683	5901	10875	8347	8091	5379	4244	5717	4017	3972	5438	7174	6359	8198	4979
41-50 ani	9790	3533	2861	1822	1569	2803	2701	2490	1690	1236	1551	1013	915	1159	1414	1355	1782	982
51-60 ani	11311	3356	2249	1407	959	1245	1332	1143	864	664	657	429	417	449	577	545	839	460
61 ani și peste	11371	3622	2500	1807	1084	1435	1501	1517	1437	803	943	664	588	524	580	506	689	344

Sursa: Institutul Național de Statistică

Notă: Datele sunt referitoare la cetățenii români care au plecat definitiv din țară și care au părăsit țara cu acordul autorităților române

Tabelul nr. 2-15: Numărul persoanelor emigrante între 1990-1996 în funcție de naționalitate

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Total	96929	44160	31152	18446	17146	25675	21526	19945	17536	12594	14753	9921	8154	10673	13082	10938	14197	8830
Români	23888	19307	18104	8814	10146	18706	16767	16883	15202	11283	13438	9023	7465	9886	11890	10301	13296	8589
Germani	60072	15567	8852	5945	4065	2906	2315	1273	775	390	374	143	67	20	36	93	85	12
Maghiari	11040	7494	3523	3206	2509	3608	2105	1459	1217	696	788	647	489	661	1062	460	693	167
Evrei	745	516	224	221	177	131	191	136	198	111	66	72	28	24	36	48	54	21
Alte naționalități	1184	1276	449	260	249	324	148	194	144	114	87	36	105	82	58	36	69	41

Sursa: Institutul Național de Statistică

Notă: Datele sunt referitoare la cetățenii români care au plecat definitiv din țară și care au părăsit țara cu acordul autorităților române

Profilul emigranților temporari.

Tendința majoritară sub aspectul compoziției sociale a migranților este cea de diversificare. La început, nucleul plecărilor a fost asigurat de bărbații căsătoriți, cu școală profesională sau liceu, din mediul urban (Tabelul 2.13). Ulterior, fluxurile emigrării temporare în străinătate se diversifică. Ponderea femeilor, spre exemplu, în total emigrare temporară în străinătate se triplează, sătenii ajung să îi egaleze pe orășeni, ponderea migranților necăsătoriți sporește de peste patru ori, iar cea a absolvenților de gimnaziu de peste opt ori. Ponderea segmentelor care au asigurat în bună măsură rezervorul pentru pionierii migrației în străinătate se reduce considerabil pentru absolvenții de învățământ superior și pentru maghiari.

Tabelul nr. 2-16: Profilul emigranților temporari 1990-2006

		1990-1995	1996-2001	2002-2006	Total
gen	femei	12	15	44	34
	barbati	88	85	56	66
	Total	100%	100%	100%	100%
urban	rural	41	48	49	48
	urban	59	52	51	52
	Total	100%	100%	100%	100%
nationalitate	romani	92	89	94	93
	maghiari	8	10	4	6
	alte		1	2	1
	Total	100%	100%	100%	100%
starea civila	casatorit	88	76	60	66
	necasatorit	7	19	31	26
	alte	5	6	10	7
	Total	100%	100%	100%	100%
educatie	primar	3	3	1	2
	gimnazial	2	8	16	13
	profesionala si liceu	78	79	77	77
	superior	17	9	7	9
	Total	100%	100%	100%	100%
varsta	rural 15-29 ani	5	12	26	21
	rural 30-54 ani	31	33	23	26
	rural 55-64 ani	5	3		1
	urban 15-29 ani		12	22	18
	urban 30-54 ani	49	39	27	32
	urban 55-64 ani	10	1	2	3
	Total	100%	100%	100%	100%

Sursa: Sondajul de opinie *Locuirea Temporară în Străinătate*-Fundația pentru o Societate Deschisă

Profilul de vârstă-mediul rezidențial al migranților suportă modificări considerabile. În etapa începerii emigrării temporare din țară, dominant este fluxul orășenilor de 30-54 ani. Ei reprezentau

aproximativ jumătate din totalul fluxului de plecări temporare din țară pentru lucru în străinătate. Ponderea acestui segment în totalul fluxului respectiv se reduce însă aproape la un sfert în perioada actuală. În schimb, atât în urban cât și în rural se afirmă tot mai mult categoria migranților din rândul tinerilor de 15-29 ani.

Și la sat și la oraș bărbații sunt mult mai mobili decât femeile. Bărbații din orașe care au plecat la muncă în străinătate sau pentru călătorii este de 35%. Pentru femei proporția este de 25%. În rural, raportul corespunzător este de la 17% pentru bărbați la 10% pentru femei.

Migrația pentru lucru în străinătate este puternic masculinizată cu o pondere a bărbaților de aproximativ 75% (78% în rural și 74%) în urban. Raportul se menține favorabil și la nivelul intențiilor de migrație (62% în rural și 53% în urban). (Sandu, 2005:42)

Aceste rezultate sunt confirmate și de studiul realizat de Fundația Soros în 2006, "Locuirea temporară în străinătate" care descria astfel profilul emigranților pentru munca:

- au plecat la lucru mai mult tinerii decât adulții sau vârstnicii;
- bărbații au avut o pondere mai mare decât femeile în emigrarea pentru muncă;
- pentru grupa bărbaților de 18-59 de ani plecările cele mai intense au fost din rural;
- pentru femei, modelul rezidențial de migrație este mai diferențiat: emigrarea temporară în străinătate este mai puternică la tinerele de 18-29 ani din rural decât în cazul tinerelor din aceeași grupă de vârstă din urban; în schimb, emigrarea temporară este mai puternică la femeile de 30-59 ani din urban comparativ cu cele din rural.

În concluzie, la lucru în străinătate pleacă mai mult:

- bărbații, comparativ cu femeile,
- tinerii, comparativ cu adulții și vârstnicii,
- tinerele din rural față de cele din urban și
- femeile mature din urban față de cele din rural.

Cercetătorii de la institutul de profil al Ministerului Muncii au încercat să schițeze răspunsuri pe baza unui studiu efectuat în gospodării. Neputând să interviueze direct migranții, au întrebat familiile lor. Majoritatea românilor au plecat să lucreze în străinătate în primul rând pentru bani și în al doilea rând pentru condiții de muncă mai bune. Cei mai mulți migranți aflați în prezent la muncă în străinătate provin dintre zilieri, șomeri și lucrători pe cont propriu. Lucrătorii români pleacă din poziții marginale pe piața forței de muncă și se întorc în aceeași postură vulnerabilă. Astfel, „profesiile” migranților reîntorși în România sunt, în ordine: salariați fără contract de muncă, lucrători pe cont propriu, șomeri neîndemnițați, lucrători familiari neremunerați, patroni, zilieri, casnice, salariați cu contract de muncă. Cei mai mulți dintre cei reîntorși (47,7%) spun că au muncit în străinătate pentru angajatori care erau persoane fizice. Așa se explică și faptul că 60% dintre reîntorși declară că au lucrat în baza unei înțelegeri verbale cu angajatorul, fără contract și, implicit,

fără vreo formă de securitate socială. Majoritatea au plecat prin intermediul rudelor sau al prietenilor, au lucrat ca necalificați, în domenii care au necesitat multă muncă fizică, peste 46 de ore pe săptămână, fără sâmbete și duminici libere. Totuși, procentul celor nemulțumiți de locul de muncă deținut în străinătate este infim – 13% în cazul celor care au avut ca angajator o persoană fizică și doar 8,8%, în cazul celor angajați la diverse firme. În ceea ce privește viitorul, circa 70% dintre migrații reîntorși intenționează să migreze din nou, în cursul următoarelor 12 luni. Majoritatea acestora este formată din șomeri neindemnizați, lucrători familiali neremunerați, casnice și zilieri. Dintre cei care n-au muncit încă în străinătate, dar intenționează să plece, este îngrijorătoare creșterea tendinței în rândul persoanelor cu vârste de 15-34 de ani și a persoanelor cu studii superioare.

Intenții de plecare la lucru-indicator indirect de măsurarea a evoluției emigrației

Intenția de a pleca la lucru în străinătate este de niveluri apropiate pentru sat și pentru oraș, pentru bărbați și pentru femei, în jurul valorii de 7-11%. Ponderea bărbaților care au efectiv experiența lucrului în străinătate este apropiată nivelului de 10-12% și este de trei ori mai mare decât în cazul femeilor, indiferent de mediul rezidențial.

Persoanelor care intenționau în 2005 să emigreze temporar pentru muncă sunt persoane frustrate, nemulțumite de propria situație în sensul că au venituri sub nivelul așteptat în temeiul educației de care dispun. Aceste persoane și-au întârziat plecarea în străinătate deoarece nu au rude în străinătate ci doar cunoștințe și au un capital relațional scăzut și în țară. Aceste persoane sunt în special din Moldova și Muntenia.

Conform datelor din sondajul de opinie realizat de Fundația pentru o Societate deschisă, pe tema *Locuirea temporară în străinătate* în anul 2006 rezultă că intențiile de emigrare pentru muncă se concentrează asupra aceluiași destinații ca și în cazul celor plecați: Italia (34%) și Spania (20%). Urmează, la distanță foarte mare, Germania și SUA.

Persoanele care intenționează să emigreze din rural sunt de regulă din comunități de unde există un număr mare de emigranți sau plecați temporar la muncă. La oraș intenția de emigrare nu depinde de acest lucru ci de caracteristicile personale.

Ponderea celor care ar dori să plece la lucru în străinătate în următorul an, din totalul persoanelor de 18-59 ani, este de aproximativ 11%. Un sfert dintre aceștia, însă, nu au nici un fel de structurare a planului de plecare. Pentru încă un sfert din migrații potențiali se înregistrează formularea unor planuri de plecare. O pondere de aproximativ 40% revine celor care au început deja acumularea de resurse sau stabilirea unor aranjamente de plecare. De asemenea în intențiile de plecare în străinătate contează atât experiența proprie cât și cea a familiei, segmentul celor cu vârsta între 18-29 exprimându-și intenție de emigrare în cea mai mare măsură

Cele mai puternice intenții pentru emigrarea temporară la lucru se înregistrează la bărbații tineri din zonele rurale ale Moldovei și Banatului cu diferențieri între urban și rural. Astfel, în Moldova rurală, spre exemplu, ponderea celor care ar dori să plece temporar la lucru în străinătate este de 17% față de numai 12% la nivelul orașelor din aceeași regiune. Similar, bănațenii de la sate doresc mai mult decât cei de la orașe să emigreze pentru muncă (19% în rural față de 13% în urban). De intensitate maximă este decalajul dintre Dobrogea rurală, cu 14% intenții de emigrare economică și cea urbană cu numai 3%. Muntenii manifestă o intensitate sub media pe țară în afirmarea intenției de emigrare temporară pentru lucru. Propensiunea pentru emigrarea economică temporară a celor din urban pare să fie însă ceva mai mare decât a celor din rural, la nivelul acestei regiuni (10% în urban față de 7% în rural). Oltenia merge pe același model, cu orașenii mai orientați spre plecare la lucru în străinătate, comparativ cu sătenii (13% versus 6%). Pentru transilvănenii de la sate și cei de la orașe, procentele în discuție sunt similare.

Între factorii care favorizează considerabil intenția de plecare în străinătate pentru lucru sunt de menționat faptul de a mai fi lucrat în străinătate, frustrarea legată de propria situație materială, cunoașterea unei limbi străine (italiană, spaniolă sau engleză, în special), existența unui bun stoc de relații personal-familiale și apartenența la o gospodărie în care cineva a mai lucrat în străinătate. Cei care au numai planuri de plecare dar nu au aranjamente făcute în sensul respectiv sunt tineri care au mai lucrat în străinătate. Resursele lor pentru a se descurca în străinătate sunt însă reduse – nu știu limbi străine și nu dispun de relații deosebite. Rezultă că gradul de structurare a intenției de a pleca la lucru în străinătate depinde hotărâtor de relații și cunoașterea limbilor străine. Experiențele anterioare de migrație sunt factori favorizanți și pentru cunoașterea limbilor străine și pentru acumulare de capital relațional.

Tabelul nr. 2-17: Ponderea persoanelor care doresc sa plece în străinătate la muncă în viitorul an

Tara de destinație	Procente din total eșantion-anul 2006
Italia	34%
Spania	20%
SUA	4%
Germania	3%
Alte	13%
nespecificat	26%

Sursa: Sondajul de opinie *Locuirea Temporară în Străinătate*-Fundația pentru o Societate Deschisă

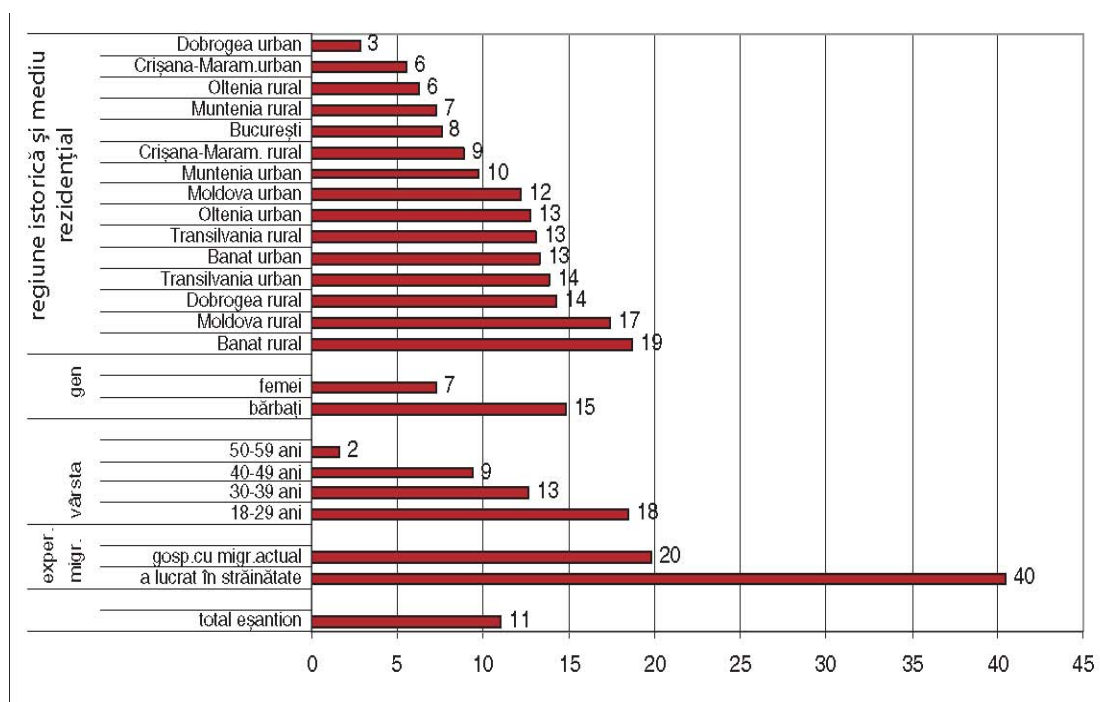

Figura nr.2-2: Intenții de emigrație pentru muncă 2006

Sursa: Sondajul de opinie *Locuirea Temporară în Străinătate*-Fundația pentru o Societate Deschisă

2.4. Factori de incluziune și excluziune socială

Incluziunea socială se referă al inserția socială a indivizilor proveniți din migrație și a descendenților lor. Integrarea migranților în societățile de primire privește atât componenta culturală (adoptarea normelor și valorilor culturale ale societății de primire) cât și cea socială generală, referitoare la aspectele economice, politice, instituționale, comunicaționale, educative etc. Pentru menținerea coeziunii sociale, se pun în funcțiune mijloace prin care se exercită presiuni pentru adoptarea unor comportamente și moduri de a fi și de a gândi, care nu sunt impuse dar sunt dezirabile: însușirea limbii oficiale, educația școlară, acceptarea unor reglementări de muncă (Rotariu, 2009).

În ultima vreme au apărut o serie de fenomene sociale (proteste, acte de vandalism, revolte, infracțiuni) ca reacție la adresa comportamentelor imigranților. În Italia și Austria au apărut astfel de reacții la adresa cetățenilor unor țări sau a minorității rome. Aceste măsuri sunt propuse și luate de regulă în perioade electorale ducând la atitudini xenofobe față de emigranți, la reacții ostile și violente față de emigranți, chiar dacă în unele cazuri rata de criminalitate nu este mai mare în rândul imigranților decât în restul populației. Spre exemplu, conform Agenției pentru Strategii guvernamentale din Spania rezultă că doar 34% din spanioli au o părere bună și foarte bună despre comunitatea de români în timp ce de o asemenea percepție se bucură 72% din imigranții sud-africani, 60% din cei chinezi și 56% din cei africani.

Principalele două conjuncturi în care românii sunt discriminați, în străinătate, sunt închirierea unei case și serviciul. Dar diferența de tratament nu se oprește aici. Conaționali noștri

au probleme și în mijloacele de transport în comun, la școală, când intră în contact cu forțele de ordine, în mass-media, la închirierea unei mașini sau în sistemul sanitar. Zeci de copii sunt discriminați în școlile din străinătate, situația fiind mai accentuată în Italia. Reprezentanții asociațiilor de români din Italia susțin că numărul cazurilor de discriminare a crescut după incidentele petrecute în Peninsula, în ultimul timp. Copiii români sunt discriminați și pentru faptul că nu au bunuri de valoare apropiată cum au ceilalți colegi ai lor, că părinți nu îi duc la școală cu mașina, că uneori sunt nevoiți să meargă cu autobuzul, fie din motivul că nu au timp suficient, fiind la serviciu, sau din motivul că nu au mașină.

Conform studiului “România urbană”, realizat de FSD-Gallup în septembrie 2005, rezultă că persoanele care locuiesc în orașe cu rată mare de plecare în străinătate pentru muncă au o toleranță etnic-religioasă scăzută. Toleranța etnic-religioasă le este specifică tinerilor cunoscători de limbi străine și este specifică orașelor care au o experiență de migrație duală: atât pentru muncă, cât și pentru educație, afaceri, turism. Este tipic cazul Brașovului care are o pondere relativ egală de plecări pentru muncă și pentru alte scopuri și manifestă o toleranță etnic religioasă mare. Cu alte cuvinte, inclusiv românii au o toleranță etnică redusă și se manifestă și în țările unde au emigrat. Mulți din românii plecați afară nu vor să audă de alți români care vin acolo și preferă să nu se implice în relații cu alți români.

Pe de o parte românii care sunt plecați în străinătate sunt excluși în țările de destinație de populația majoritară, iar pe de altă parte nu sunt bineveniți nici la întoarcerea în România. Firmele românești nu sunt interesate de românii care ar fi dorit să se reîntoarcă în țară. Preferă să plătească imigranți din China sau India chiar dacă aceștia nu se ridică la nivelul calității muncitorilor români plecați la muncă în străinătate.

Conform declarațiilor înalt reprezentantului din Guvern pentru românii din străinătate într-un interviu acordat al Agenției Naționale de Presă AGERPRES, românii sunt tratați rău inclusiv de Consulatul roman. Românii se plâng de tratamentul mizerabil la care sunt supuși la unele consulate din Italia. Sunt și consulate care funcționează cum trebuie așa cum sunt cele din Spania sau din Torino și Milano. Taxele practicate de Consulat sunt foarte mari care nu vin în sprijinirea românilor.

Concluzii.

Se constată o amploare a fenomenului de emigrație în România după anii 1990 dar valorile cele mai mare au fost atinse în special după aderarea României la spațiul Schengen în anul 2001. Începând cu cel de al treilea val de emigrație, lucrul în străinătate devine un fenomen de masă, numărul emigranților fiind în continuă creștere până în anul 2007, iar după acest an, o dată cu intrarea României în Uniunea Europeană se remarcă o ușoară scădere a numărului de emigranți.

Se pot identifica mai multe forme ale fenomenului de emigrație, emigrația legală definitivă, emigrația temporară de muncă, intenție de emigrare în următorii ani sau reîntoarcerea emigranților în România începând cu anul 2008. Se constată că emigrația temporară de muncă, de genul “navetismului” cât și emigrația ilegală pentru muncă este forma cea mai des întâlnită, iar țările preferate de românii care adoptă aceste forme de emigrație începând cu anul 2002, sunt Italia și Spania. Această preferință se remarcă și în rândul persoanelor care intenționează să emigreze în următorii ani, criteriile de selectare a acestor țări sunt date de stocul de cunoștințe sau rude în aceste țări, existența unei experiențe directe cu străinătate sau indirecte prin alți membri și nu în ultimul rând stocul de cunoștințe privind limba italiană și spaniolă sau ușurința de a învăța aceste limbi.

Zona Moldovei este zona cu cel mai mare număr de emigranți plecați pentru lucru în străinătate, urmate la egalitate (diferențe ne semnificative) de zona Transilvaniei și a Munteniei. În privința intențiilor de emigrare ierarhia se schimbă pe primul loc situându-se Banatul, urmat de Moldova și Transilvania. De asemenea în privința emigrărilor legale definitive Transilvania și Muntenia sunt pe primul loc iar Moldova abia pe locul trei. Cu alte cuvinte din Moldova pleacă cei mai mulți emigranți ilegali sau cei care fac “naveta denumiți și “euro-navetiștii”” în timp ce din Transilvania și Muntenia sunt cele mai multe plecări definitive din pară sau cu contracte de muncă din România. În cadrul acestor zone există diferențe privind ruta migratorie. Din zona Moldovei au plecat cele mai multe persoane spre Italia, din zona Munteniei se împart între Spania și Italia iar locuitorii din Transilvania între Italia, Spania și Germania. O dată cu criza economică mondială asistăm la fenomenul de reîntoarcere a familiilor de emigranți și dacă cei mai mulți emigranți care au plecat în ultimii cinci ani au fost din Moldova tot în această zonă sunt și cele mai multe familii reîntoarse din Italia, identificate prin numărul de copii reînscși în școlile românești în anul 2008. Conform datelor privind copii reînscși în școlile românești pe locul doi se evidențiază zona Transilvaniei. Pornind de la toate aceste date zona Moldovei și zona Transilvaniei vor fi selectate în vederea analizei atitudinilor față de multilingvism ale adulților și copiilor de vârstă școlară.

2.5. Sursa datelor

Ghețau, Vasile. (2007). *Declinul demografic și viitorul populației României. O perspectivă din anul 2007 asupra populației României în secolul 21.* (ftp://ftp.unfpa.ro/unfpa/Declinul_demografic&viitorul_populatiei_Romaniei.pdf)

Rotariu, Traian. (2009). *Demografia și sociologia populației. Structuri și procese demografice.* București: Editura Polirom

Sandu, Dumitru. (2000). *Migrația transnațională a românilor din perspective unui recensământ comunitar* în revista Sociologie românească, nr. 3-4, pp. 5-52.

- Sandu, Dumitru. (2001). *Migrație și mobilitate internațională* (<http://dumitru.sandu.googlepages.com/dumitrusandu:studiiinrevistesauinvolumec>)
- Sandu, Dumitru. (2004). *Cultură și experiență de migrație în satele României* în revista Sociologie românească, volumul II, nr 3, pp.179-201.
- Sandu, Dumitru (coordinator). (2006). *Viața socială în România urbană*. București: Editura Polirom
- *** (2006). Raport al Fundației pentru o societate deschisă (SOROS)- *Locuirea temporară în străinătate. Migrația economică a românilor 1990-2006*. (<http://www.soros.ro/ro/index.php>)
- *** (2007). Raport al Fundației pentru o societate deschisă (SOROS)- *Politici și instituții în migrația internațională: migrație pentru muncă din România.1990-2006*.(<http://www.soros.ro/ro/index.php>)
- *** (2007). Raport al Fundației pentru o societate deschisă (SOROS)- *Efectele migrației: copii rămași acasă*. (<http://www.soros.ro/ro/index.php>)
- *** (2008). Raport al Fundației pentru o societate deschisă (SOROS)- *Imigrant în România: perspective și riscuri*. (<http://www.soros.ro/ro/index.php>)
- *** (2009). Raport al Fundației pentru o societate deschisă (SOROS)- *Comunități românești în Spania*. (<http://www.soros.ro/ro/index.php>)
- *** (2008). Raport al Organizației internaționale a migrației-*Permanent or circular migration?* (<http://www.iom.int/jahia/Jahia/activities/pid/2068>)
- *** (2008). Raport al Organizației internaționale a migrației-*Migration trend in selected applicant countries. Volume IV-Romania. More “Out” than “In” at the Crossroads between Europe and the Balkans*. (<http://www.iom.int/jahia/Jahia/activities/pid/2068>)
- ***Comisia Europeană Multilingvism (http://ec.europa.eu/education/languages/languages-of-europe/doc137_ro.htm)
- ***Raportul pentru România a Organizației Internaționale a Migrației, 2003
- ***Agenția Națională pentru ocuparea forței de muncă (<http://www.anofm.ro/>)

Articole on-line în presa scrisă.

<http://www.evz.ro/articole/detalii-articol/843611/Copii-romani-victimele-crizei-economice/>

<http://www.romanialibera.ro/a123013/viitorul-ministru-italian-de-interne-spune-ca-va-lua-masuri-specifice-impotriva-romanilor.html>

<http://www.evz.ro/articole/detalii-articol/835542/Generatia-Din-nou-acasa-are-probleme-cu-limba-romana/>

Baze de date și indicatori demografici

Institutul Național de statistică -capitoul Populație, recensământ 2002, România in cifre: www.insse.ro, <https://statistici.insse.ro>.

3. LEGISLAȚIE ȘI MĂSURI ÎN LEGATURA CU MIGRAȚIA

3.1. Legislație națională

Reglementări cu caracter nespecific privind ieșirea și reîntoarcerea din/în țară: *dreptul la liberă circulație*

România este unul dintre statele democratice care garantează dreptul la liberă circulație cetățenilor săi. În acest sens, dreptul la liberă circulație este garantat de Constituția României, fiecare cetățean român având dreptul de a emigra și de a reveni în țară. Astfel, potrivit art.25 din Constituția României revizuită:

„(...) dreptul la liberă circulație, în țară și în străinătate, este garantat. Legea stabilește condițiile exercitării acestui drept. Fiecărui cetățean îi este asigurat dreptul de a-și stabili domiciliul sau reședința în orice localitate din țară, de a emigra, precum și de a reveni în țară.”

Dreptul la liberă circulație este un drept care asigură libertatea de mișcare a cetățeanului. Constituția reglementează ambele aspecte care constituie conținutul dreptului la liberă circulație: libera circulație pe teritoriul României și libera circulație în afara teritoriului. Astfel, se garantează dreptul la libera circulație în deplinătatea elementelor sale constitutive. În Constituție se arată și că:

„Libertatea de circulație a cetățenilor nu este absolută, ci trebuie circumscrisă unor limite, care sunt determinate de necesitatea apărării securității naționale, asigurarea ordinii publice și prevenirea unor posibile consecințe negative ale exercitării cu rea-credință a acestei libertăți.”

Aceasta deoarece limitările dreptului de liberă circulație sunt prevăzute în constituție ca măsuri necesare într-o societate democratică pentru securitatea națională, siguranța publică, menținerea ordinii publice, prevenirea faptelor penale, protecția sănătății sau a moralei, ori pentru protejarea drepturilor și libertăților altora. (*Decizia Curții Constituționale nr. 631 din 24 noiembrie 2005 publicată în Monitorul Oficial nr. 1127 din 14 decembrie 2005*).

Articolul 12 din Pactul Internațional privitor la drepturile civile și politice stabilește că libera circulație poate face obiectul unor restricții dacă sunt îndeplinite următoarele condiții:

- sunt prevăzute de lege;
- sunt necesare pentru protejarea siguranței naționale, ordinii publice, sănătății sau moralității publice;
- sunt compatibile cu celelalte drepturi recunoscute.

Cât privește libera circulație a cetățenilor români în străinătate, ea este de asemenea garantată prin permiterea emigrării și revenirii în țară. Constituția valorifică o regulă ce rezultă din documentele juridice internaționale și de tradiție în materie, în sensul căreia orice persoană este liberă să părăsească orice țară, inclusiv propria sa țară. De asemenea, orice persoana care se află în mod legal pe teritoriul unui stat, are dreptul de a circula liber și de a își alege reședința. Documentele juridice internaționale prevăd că nimeni nu poate fi privat, în mod arbitrar, de dreptul de a intra în

propria sa țară și că străinul care se află legal pe teritoriul unui stat nu poate fi expulzat decât în executarea unei decizii luate în conformitate cu legea și dacă rațiuni imperioase de securitate națională nu se opun. El trebuie să aibă posibilitatea de a prezenta considerentele care pledează împotriva expulzării sale și de a obține examinarea cazului său de către autoritatea competentă, ori de către una sau mai multe persoane special desemnate de această autoritate, fiind reprezentat în acest scop.

Reglementările cu caracter nespecific privind ieșirea/reîntoarcerea în/din țară au o importanță specială pentru segmentul migrației private pentru muncă. Traseele migrației private pentru muncă sunt afectate în mod particular de măsurile pentru impunerea unor condiții la ieșirea din țară (în mod paradoxal, în special la întoarcere, când respectarea lor poate fi verificată).

Dacă acceptăm că este vorba de o migrație predominant temporară cu ieșiri și intrări multiple la nivelul aceluiași individ, atunci pachetele de măsuri legate de ieșiri/intrări în spațiul românesc și cele legate de modalitățile de obținere/schimbare/prelungire a unui pașaport capătă o semnificație aparte. Statul român a încercat să controleze migrația privată pentru muncă, catalogată ca migrație clandestină, prin măsuri de acest tip. Este vorba de măsuri restrictive, care se aglomerează în jurul perioadei 2000-2006. Perioada de început a intervalului este preponderent marcată de eforturile pentru suspendarea obligativității vizelor, a doua parte de eforturile de integrare (armonizare a legislației, implementarea acquis-ului comunitar).

Două categorii de reglementări sunt semnificative pentru politica de altfel extrem de coerentă pe care statul român o adoptă în această privință:

- măsurile care au vizat reglementarea regimului pașapoartelor
- măsurile vizând condițiile la ieșirea din țară.

Acordurile bilaterale privind readmisia pe teritoriul României reprezintă și ele un segment legislativ care a influențat structurarea traseelor de migrație pentru muncă (în special a celor private, din momentul în care limitarea dreptului la liberă circulație se aplică și cetățenilor români care au fost returnați în baza unui acord de readmisie).

Pașaportul – instrumentul fundamental al circulației internaționale

Probabil pentru toți românii care au trăit (și) înainte de 1989, consecințele Decretului Lege 10 din 8 ianuarie 1990 au o semnificație aparte. Actul normativ pune capăt unui lung șir de ani de restricții legate de dreptul de ieșire și intrare în România, permițând și deci „liberalizând consumul” unui bun rar până atunci, pașaportul.

Decretul Lege 10 din 8 ianuarie 1990 arată:

Art. 1

Cetățenii români, fără deosebire de rasă, naționalitate, sex, limbă, religie, convingeri politice, ocupație, se bucură de dreptul de a călători liber în străinătate.

Art. 2

Fiecare cetățean român are dreptul la eliberarea unui pașaport pe baza căruia să poată călători în străinătate, vizele române de intrare-ieșire fiind desființate. Prin hotărâre a guvernului se vor stabili sumele ce se asigură, prin schimb valutar, cetățenilor români care călătoresc peste graniță.

Actul normativ din 1990 prevedea că pașapoartele simple se eliberau, la cerere, cetățeanului român cu vârstă peste 14 ani. Copiii cu vârste mai mici de 14 ani puteau fi înscriși pe pașaportul însoțitorilor sau li se eliberau pașapoarte individuale în cazul în care ar fi călătorit singuri. Cetățenii români cu domiciliul în *străinătate* aveau dreptul la obținerea unui pașaport românesc, care li se putea elibera la cerere. Cetățenilor români *aflați în străinătate*, care „...din diferite cauze nu mai posedă(u) documente de trece a frontierei de stat” (DL 10/1990) li se putea elibera, de către misiunile diplomatice și oficiile consulare române, un *titlu de călătorie*, valabil pentru o singură deplasare în țară. Pașapoartele se eliberau, la cerere „...de către Direcția pentru pașapoarte și evidența străinilor, precum și de compartimentele teritoriale ale acesteia” (art. 13), în termen de 20 de zile sau nu mai mult de 3 luni pentru persoanele care intenționau să-și stabilească domiciliul în străinătate. (Actul normativ prevedea și eliberarea în regim de urgență, în termen de 3 zile, „în caz de deces, afecțiuni medicale grave ale unei rude apropiate, citare într- un proces, efectuare a unui tratament medical de urgență și alte situații justificate, cererile pentru eliberarea unui pașaport vor fi soluționate în cel mult 3 zile.” (art. 17, alin. 2)

Statul își rezervă dreptul de a aplica restricții dreptului de a călători în străinătate (prin refuzul eliberării pașaportului, retragerea sau anularea lui), în anumite situații specificate. Astfel de situații sunt reglementate după cum urmează:

Decretul Lege 10/1990: situații în care se aplică restricții dreptului de liberă circulație

Se refuză eliberarea pașaportului, iar când acesta a fost eliberat se dispune retragerea sau anularea acestuia în următoarele situații:

- a) când împotriva persoanei în cauză a început urmărirea penală ori este condamnată la o pedeapsă privativă de libertate;*
- b) dacă persoana în cauză este urmărită pentru debite către stat, persoane juridice sau fizice, iar achitarea acestora nu este garantată;*
- c) când solicitanții sunt cunoscuți pe bază de fapte confirmate că desfășoară activități care afectează ordinea și stabilitatea publică, precum și bunele moravuri.*

Anul 2001 aduce modificări esențiale. Pentru a obține „ridicarea” vizelor era nevoie de măsuri ferme care să prevină/restrângă fenomene de tipul migrației private pentru muncă, traficul de persoane, trecerea frauduloasă a frontierei (rețelele organizate în acest scop) și orice alte forme de infraționalitate transfrontalieră. Era firesc ca presiunea țărilor UE, devenite deja destinațiile favorite

ale românilor în perioada respectivă, să se intensifice într-un asemenea moment.

După 1 ianuarie 2002, controlul și sancționarea abaterilor de la prevederile legale sunt încă o dată extinse și înăsprite. Ordonanța de Urgență 119/2002 prevede posibilitatea aplicării de restricții liberei circulații și în cazul „cerșetoriei”, „constatăată potrivit legii”, și mărește limita minimă a pedepselor la 1 an (restricțiile pot fi aplicate începând de la această dată între 1 și 5 ani). Pe aceeași linie, Legea 134/2003 crește, un an mai târziu, cuantumul amenzilor aplicate în cazul contravențiilor legate de regimul pașapoartelor.

În 2003, o nouă Ordonanță (OG 84/2003) modifică două dintre aspectele importante pentru traseele private de migrație: prima vizează condițiile de eliberare a unui pașaport simplu, pentru minorii sub 14 ani, pașaportul individual se eliberează numai la cererea ambilor părinți, „în situații motivate”. A doua introduce noi specificații legate de condițiile în care se aplică restrângerea dreptului la liberă circulație, care va îngreuna situația migranților privați. Restricții se puteau aplica acum și cetățenilor români care erau „returnați” din state cu care România nu a semnat acorduri de readmisie și celor care „...au depășit termenele de ședere în statele în care au călătorit, stabilite prin acordurile sau convențiile încheiate cu acestea.” (OG84/2003; art1. alin 6)

Ordonanțele 28/2005 și 43/2005 modifică încă o dată prevederile Ordonanței 65/1997, permițând eliberarea pașapoartelor simple, în regim de urgență, la „cererea expresă” a solicitantului, în termen de 3 zile, în condițiile plății unei taxe speciale. Instituțiile care primesc cererile pentru eliberarea pașaportului simplu se înmulțesc, iar fluidizarea fluxului eliberării acestor documente este evidentă.

Anul 2005 aduce modificări substanțiale prin introducerea Legii 248/2005 privind regimul liberei circulații a cetățenilor români în străinătate. Actul este al treilea act important în seria celor care modifică regimul pașapoartelor, după Decretul Lege 10/1990 cu modificările ulterioare și Ordonanța Guvernului 65/1997 cu modificările ulterioare.

Legea 248 este un act care încearcă să răspundă problemelor puse de traseul migrației private într-un mod detaliat. Legea garantează cetățenilor români dreptul de a călători în străinătate, de a emigra și reveni oricând în țară, în condițiile în care îndeplinesc prevederile legale instituite. Cetățenii români pot călători în străinătate sau se pot reîntoarce în țară pe baza a patru tipuri de documente de călătorie: pașaportul diplomatic, pașaportul de serviciu, pașaportul simplu și titlul de călătorie. Pașaportul simplu, cel mai utilizat instrument în cazul migrației care ne interesează, poate fi obținut, pe baza unei cereri depuse personal, în țară sau la misiunile diplomatice și oficiile consulare ale României în străinătate. Legea permite însă, în baza unor „motive obiective”, depunerea cererii prin mandatar (prin procură specială autentificată în țară, la notar public, sau, în străinătate, de misiunile diplomatice sau oficiile consulare ale României). Reintroducerea *titlului de călătorie* permite cetățenilor români aflați în străinătate, care nu mai posedă documente de călătorie

valabile, să-și continue călătoria și reglementează șederea sau întoarcerea în țară. Valabilitatea titlului este de cel mult un an și încetează în momentul intrării în România.

Interesantă este, de asemenea, introducerea unui articol de Lege care vizează obligațiile cetățenilor români pe perioada șederii lor în străinătate (art. 5). Statul încearcă să stimuleze „cooperarea” între cetățenii români din străinătate și să accentueze rolul misiunilor diplomatice și oficiilor consulare în protecția și ca sursă de informație asupra migranților. În acest sens, legea arată:

Legea 248/2005: Obligațiile cetățenilor români pe perioada șederii lor în străinătate

Art. 5

Pe perioada șederii lor în străinătate, cetățenii români au următoarele obligații:

- a) să respecte legislația României și să nu desfășoare activități de natură să compromită imaginea României ori care să contravină obligațiilor asumate de România prin documente internaționale;*
- b) să respecte legislația statului în care se află, precum și scopul pentru care li s-a acordat dreptul de a intra și, după caz, de a rămâne pe teritoriul statului respectiv, în condițiile stabilite prin legislația acestuia sau prin documentele internaționale încheiate cu România;*
- c) să depună toate diligențele în vederea acordării de ajutor cetățenilor români aflați în dificultate pe teritoriul statului în care se află, informând cu privire la astfel de situații misiunile diplomatice și oficiile consulare ale României din statul respectiv;*
- d) în cazul stabilirii reședinței sau a domiciliului în străinătate, să informeze cea mai apropiată misiune diplomatică sau oficiu consular al României;*
- e) să informeze cea mai apropiată misiune diplomatică sau oficiu consular al României cu privire la orice schimbare intervenită în starea lor civilă.*

Legea 248 este modificată încă o dată la începutul anului 2006. Ordonanța 5/2006 introduce detalieri ale unor articole. Printre cele mai importante: se pun în circulație pașapoartele cu valabilitate de 1 an, titlul de călătorie are o valabilitate de 30 de zile și poate fi utilizat numai pentru întoarcerea în țară. În 2006, Normele de aplicare a Legii 248 (HG 94/2006) aduc specificările pe care probabil mulți dintre migranți le așteptau. Este vorba până la urmă de adaptarea procedurilor de dobândire a unui pașaport simplu la nevoile celor mai mulți dintre cei care îl folosesc pentru a munci în străinătate.

Condiții la ieșirea din țară

Începând cu 1 decembrie 2001 cetățenii români care doreau să călătorească în străinătate în „scopuri particulare” sunt supuși unei serii de restricții care vin din partea propriului lor stat. Seria de măsuri este în evidentă conexiune cu ridicarea obligativității vizelor și va afecta, la fel ca și vizele turistice, în special traseele de migrație privată pentru muncă.

Printr-o Ordonanță de Urgență (OUG 144/2001, publicată în Monitorul Oficial nr. 725 din

14.11.2001), Guvernul impune o sumă de condiții considerate obligatorii pentru ieșirea din țară: fiecare cetățean care dorea/sau avea nevoie să călătorească în străinătate trebuia să prezinte la ieșirea din țară: asigurare medicală, bilet de călătorie dus-întors și o sumă minimă în valută într-un „cuantrum corespunzător sumelor de referință determinate de autoritățile naționale ale statelor de destinație sau de tranzit, proporțional cu durata sejurului, dar nu mai puțin de 5 zile” (art. 1, lit. c). Cuantrumul acestei sume urma să fie stabilit și actualizat prin ordin al Ministrului de Interne, cu avizul Ministerului Afacerilor Externe. Elementul esențial care va influența migrația pe cont propriu pentru muncă este prevăzut în articolul 2 al Ordonanței 144: dacă o persoană nu îndeplinea condițiile de ieșire din țară, șeful punctului de frontieră putea dispune întreruperea călătoriei.

Ordonanța va fi rectificată prin Legea 177/2002, în luna aprilie, când autoritățile române realizează că solicitarea unei asigurări medicale nu are nici o justificare legată de protecția cetățenilor în țările cu care România a încheiat „...acorduri, înțelegeri, convenții sau protocoale pentru acordarea asistenței medicale pe bază de reciprocitate în domeniul sănătății” (L 177/2002, punctul 2). Ordinul nr. 248 al Ministrului de Interne și Ministrului Sănătății și Familiei, din 26 aprilie 2002, specifică cele 12 țări pentru care nu era nevoie de asigurare medicală (Albania, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, Armenia, Bulgaria, Cipru, China, Croația, Cuba, Egipt, Grecia, Iugoslavia și Republica Liban).

Nici una dintre țările incluse în lista ordinului 248 nu erau însă țări care să atragă un număr mare de migranți pentru muncă (poate Grecia și Cipru, dar cu siguranță nu în punctul lor maxim de atracție).

Regelmentarea condițiilor de ieșire din țară continuă în 2006 cu respingerea, prin Legea 39/2006 (publicată în Monitorul Oficial nr. 220, din 10 martie 2006), Ordonanței 43/2005. (Vizita pe baza unei invitații nu era scutită de condițiile de ieșire). O nouă Lege, 50/2005, face ordine în ordonanțe, aprobând cu modificări OG 28/2005: actele justificative „de arătat” la frontieră trebuiau să fie conforme cu legislația statelor de destinație; cuantrumul sumei în valută se stabilește prin hotărâre de Guvern, la propunerea Ministerului Administrației și Internelor, cu avizul MAE; vizita în străinătate era scutită de condițiile de ieșire; iar șeful punctului de trecere a frontierei române nu mai avea dreptul de a întrerupe călătoria cetățenilor români.

Finalul „condițiilor la ieșirea din țară” este integrarea în Uniunea Europeană. Înainte de integrare apare însă o Ordonanță a Guvernului, Ordonanța de Urgență 29/2006, publicată în aprilie în Monitorul Oficial nr. 337, care abrogă alineatul referitor la actele justificative și stabilește, definitiv, „Cuantrumul sumei minime în valută prevăzute la alin. (1) lit. c), precum și modalitățile prin care se face dovada deținerii acesteia se stabilesc și se actualizează prin hotărâre a Guvernului, la propunerea Ministerului Administrației și Internelor, cu avizul Ministerului Afacerilor Externe”. (OUG 29/2006).

Preambulul acestui act normativ oferă, după 4 ani de limitare a dreptului la liberă circulație prin impunerea de condiții la ieșirea din țară, o explicație întregului proces:

Preambulul OUG 29/2006

*„Având în vedere că ultima perioadă de timp s-a remarcat prin reducerea consistentă a fenomenului migrației ilegale și a problemelor asociate acestuia, precum și prin faptul că numărul cetățenilor români returnați din străinătate a scăzut în mod semnificativ, reprezentând în acest moment un procent de numai 0,3% din numărul total de aproape 8.000.000 de cetățeni care călătoresc anual în străinătate, ținând seama că în prezent migrația ilegală a cetățenilor români nu mai constituie, cum se întâmpla în anii anteriori, unul dintre principalele reproșuri adresate României de statele membre ale Uniunii Europene, în contextul în care dispariția considerentelor care au determinat instituirea obligației prezentării de documente care să justifice scopul și durata șederii planificate în statele membre ale Uniunii Europene sau în alte state, pentru care nu este necesară viza de intrare, impune eliminarea în regim de urgență a acestei obligații, întrucât restrângerea exercițiului dreptului la liberă circulație nu se mai justifică în raport cu prevederile art. 53 din Constituția României, republicată, ținând seama de importanța adoptării acestor reglementări, care să asigure un cadru legal corespunzător exercitării dreptului la liberă circulație a cetățenilor români în străinătate, prin evitarea menținerii unor restricții care au devenit neproporționale în raport cu situația care le-a determinat, întrucât toate aceste elemente vizează interesul public și constituie situații extraordinare, a căror reglementare nu poate fi amânată, în temeiul art. 115 alin. (4) din Constituția României, republicată, **Guvernul României** adoptă prezenta ordonanță de urgență”.*

Acorduri de readmisie

Acordurile de readmisie nu au furnizat, în primul rând, mijlocul de transport gratuit pentru migrații clandestini, deși probabil că au existat și asemenea cazuri. Aceste acorduri sunt măsuri bilaterale. Inițiativa/deschiderea statelor de destinație în a semna acest gen de înțelegere este evidentă din numărul mare de astfel de acte semnate de statul român. Existența acordurilor în sine nu presupune în mod necesar și aplicarea lor la scara la care sunt prevăzute, expulzarea tuturor acelor care se înscriu de regulă în condițiile specificate implicând costuri ridicate legate în mod particular de transportul persoanelor expulzate către țara de origine.

Toate destinațiile importante ale migrației românești (trecute sau actuale) sunt acoperite de astfel de instrumente bilaterale. Ca și în cazul măsurilor care privesc condițiile la ieșirea din țară, se produce o „aglomerare” a semnării lor în perioada 2000-2002. Limitarea dreptului cetățenilor români la liberă circulație în situația readmisiei pe baza unui acord conferă o mai mare importanță acestor acte și constituie o barieră în plus pentru accesul la acele destinații care aplică în mod extensiv prevederile acordurilor.

Reglementări cu caracter specific privind emigrația pentru muncă

Reglementările cu caracter specific privind emigrația pentru muncă descrise aici sunt măsuri care au vizat în mod țintit categoria celor care, pe baza unui contract de muncă, au părăsit România pentru a munci în străinătate. Este vorba de toate traseele de migrație legală pentru muncă, mediate (privat sau de către stat) sau nemediate.

În domeniul migrației legale, prezența statului este relativ limitată până în anul 2000. Acordurile bilaterale legate de circulația forței de muncă sunt puține, iar controlul în domeniul medierii private se restrânge la o singură destinație: Israel. Apariția Legii 156/2000 marchează începutul unei etape care afirmă preocuparea statului pentru domeniul plecărilor legale pentru muncă și pentru protecția cetățenilor săi care muncesc în străinătate. Înființarea Oficiului pentru Migrația Forței de Muncă (sub titulatura inițială de Oficiului Național pentru Recrutare și Plasare a Forței de Muncă în Străinătate) introduce statul ca mediator al plecărilor pentru muncă în străinătate și deschide noi trasee pentru migrația legală. Eforturile legate de protecția cetățenilor români care muncesc în străinătate continuă o nouă etapă după înființarea Departamentului pentru Muncă în Străinătate în cadrul Ministerului Muncii Solidarității Sociale și Familiei.

Acordurile bilaterale care vizează securitatea socială a lucrătorilor români în străinătate, deși necentrate pe secvența plecărilor, au o importanță specifică prin prisma consecințelor pe care perioada petrecută la muncă în străinătate le are pe termen lung asupra situației migranților. În aceeași măsură, reglementările legate de echivalarea diplomelor pot fi considerate ca având efecte asupra migrației pentru muncă. Recunoașterea (reciprocă a) diplomelor și calificărilor este un mecanism care facilitează transferabilitatea capitalului uman în migrație, influențând poziționarea migranților pe piața muncii la destinație.

Comisia specială din cadrul Ministerului Muncii și Protecției Sociale – prima măsură specifică legată de preocuparea pentru cetățenii români care lucrau în afara granițelor

Primele măsuri cu caracter specific se poate aprecia că apar în 1996 și sunt legate de una dintre cele mai active destinații pentru traseele de migrație pentru muncă legale mediate privat din acea perioadă: Israelul.

La începutul lunii august 1996 (07.08.1996), Ministrul Muncii și Protecției Sociale emite Ordinul 311, publicat în Monitorul Oficial Partea I, nr. 210 din 05.09.1996, al cărui articol unic prevede obligativitatea întocmirii de către cetățenii români care obțin un contract de muncă în Israel a unei asigurări pentru situațiile de „accidentare, îmbolnăvire, spitalizare, asistență medicală, deces, repatriere”. Asigurarea era o condiție care trebuia îndeplinită conform Ordinului „înaintea de obținerea documentelor de ieșire din țară” (Ministrul Muncii și Protecției Sociale, Ordinul 311/07.08.1996).

Deși Israelul a reprezentat pentru o perioadă destul de lungă destinația cea mai importantă pentru exportul de forță de muncă *legal* din România, România nu a semnat nici un acord în domeniu cu statul evreu.

Protecția cetățenilor români care lucrează în străinătate

Anul 2000 pare să marcheze începutul unei noi perioade în privința măsurilor țintite pe segmentul emigrației legale pentru muncă. În a doua jumătate a acestui an este publicată în Monitorul Oficial Legea 156 privind protecția cetățenilor români care lucrează în străinătate. Este primul dintr-un șir de acte normative care încearcă să reglementeze piața plecărilor legale pentru muncă și care vor afirma din ce în ce mai puternic rolul statului în domeniu.

Cea mai mare parte a Legii 156 conține însă prevederi legate de o regularizare a plecărilor prin intermediul firmelor care mediază cetățenilor români în străinătate accesul la contracte de muncă, așa numiții „agenți de ocupare a forței de muncă”. Actul normativ afirmă poziția *Ministerului Muncii și Protecției Sociale* ca instituție care realizează „*coordonarea și controlul activității de ocupare a forței de muncă în străinătate*” (Legea 156, art. 14). MMPS acreditează, suspendă acreditările, stabilește dacă este nevoie de selecții, îndrumă și controlează activitatea agenților privați de mediere (Legea 156, art. 15, alin. 1). Modificările pe care le aduce Legea în acest segment al migrației sunt importante: în primul rând medierea devine activitatea exclusivă a celor care au specificat în obiectul de activitate „recutare și plasare a forței de muncă românești în străinătate” (art. 5), care primesc acreditarea MMPS pentru a desfășura acest gen de activitate (iar Legea specifică anumite condiții pe care firmele trebuie să le îndeplinească în vederea acreditării). Pe de altă parte, firmele sunt obligate să păstreze secretul datelor personale, nu pot media decât pe baza unei oferte ferme de locuri de muncă și sunt obligate să încheie contracte de muncă și în limba română.

Dacă avem în vedere dimensiunile fenomenului migrației în acel moment, se poate afirma că, practic, România își recunoaște, prin această lege, de fapt statutul de exportator de forță de muncă. Apar direcții de acțiune pentru protecția cetățenilor care lucrează în străinătate și măsuri concrete, care pot fi luate la origine. Românii care lucrează în străinătate încep să existe pentru statul român și în altă parte decât în Israel, iar statul începe să se preocupe de problemele lor. Probabil că nu ar trebui să rămână nemenționată nici intenția de a asigura „cele mai favorabile condiții plecării”: obligația traducerii contractului în limba română și medierea numai pe baza unei oferte ferme de locuri de muncă.

Hotărârea 384 publicată în Monitorul Oficial nr. 208 din data de 28 aprilie 2001, „detaliază” schimbările introduse de Legea 156, concentrându-se exclusiv asupra reglementării plecărilor pentru muncă în străinătate mediate de agenții privați. Actul normativ se construiește practic pe câteva

subiecte: condițiile de acreditare, desfășurarea activității propriu-zise de mediere de către firme, condițiile în care se produce controlul, suspendarea și retragerea dreptului de mediere agenților privați și accesul cetățenilor români care se deplasează în străinătate în scop de muncă la măsurile de protecție socială din România. Hotărârea impune de fapt standardele la care urma, pentru o perioadă, să se desfășoare activitatea de mediere privată. După apariția celor două acte normative, Legea 156 și HG 384, migrația legală pentru muncă în străinătate urma să aibă o față complet schimbată. Statul recunoaște poziția României ca țară care exportă forță de muncă, intervine pentru reglementarea și controlului activității de mediere derulată în sectorul privat, fixează o serie de condiții la origine care să prevină situațiile de exploatare, trafic, înșelăciune etc. a cetățenilor săi care se deplasează să muncească în străinătate și o serie de direcții de acțiune pentru a-și proteja cetățenii inclusiv la destinație.

Actele normative menționate continuă construcția instituțională din sectorul public în domeniul migrației legale inițiată prin Ordinele din 1996 : MMPS capătă noi atribuții (pentru toate destinațiile, nu numai pentru Israel) și intervine specific în controlul medierii, migrația legală pentru muncă devine domeniu individualizat pentru acțiuni MAE.

Statul ca mediator de forță de muncă

Intervenția statului în domeniul migrației legale pentru muncă continuă în 2001, prin proiectarea unei instituții proprii, cu atribuții directe în mediere. Apărută la începutul anului 2002 , Hotărârea de Guvern 1320/2001 este actul de naștere a *Oficiului pentru Migrația Forței de Muncă* (denumirea inițială a instituției introdusă de HG 1320 era: *Oficiul Național pentru Recrutare și Plasare a Forței de Muncă în Străinătate*).

ONRPFMS urma să aplice acordurile bilaterale în domeniul forței de muncă încheiate de statul român și avea de asemenea dreptul de a recruta și plasa forță de muncă în țările cu care România nu avea încă acorduri bilaterale (HG 1320/2001, art. 1, alin. 2). Prin adoptarea acestui act normativ, statul nu numai coordonează și controlează migrația legală pentru muncă, dar o și „produce”.

HG 1320/2001 aduce modificări și în categoria instituțiilor care gestionează sau controlează migrația: apare ONRPFMS și, în plus, ANOFM, fără a fi precizat în mod direct rolul pe care ar urma/putea să-l joace.

În cadrul aceluiași proces de revizuire, proaspăt înființatul ONRPFMS va fi supus unor ajustări. Hotărârea de Guvern 823 din 2002 modifică și completează Hotărârea Guvernului nr. 30.1320/2001 privind înființarea și organizarea Oficiului Național pentru Recrutare și Plasare a Forței de Muncă în Străinătate. Schimbările aduse nu sunt esențiale în ceea ce privește activitatea Oficiului. Instituția continuă să rămână agenția statului de mediere și plasare a forței de muncă

românești în străinătate. Ea capătă însă o altă semnificație, bine reflectată de schimbarea de titulatură: din Oficiul Național pentru Recrutare și Plasare a Forței de Muncă în Străinătate în Oficiul pentru Migrația Forței de Muncă.

În acest sens sunt adăugate noile atribuții/structuri OMF. Oficiul nu se ocupă de acum exclusiv de „acordurile bilaterale în domeniul forței de muncă”, ci și de aplicarea, în domeniul forței de muncă a „tratadelor internaționale semnate în numele României, precum și a acordurilor, convențiilor și înțelegerilor semnate de Guvernul României și guvernele altor state” (HG 823/2002 art.1) (vezi Surse). Dincolo de recrutare și plasare, OMF capătă atribuții legate de imigrația forței de muncă (eliberează permise de muncă pentru încadrarea străinilor din România); și cooperare cu „instituțiile specializate din România, statele membre ale Uniunii Europene, precum și din alte state” (HG 823/2002 art.1).

În aceeași linie, a extinderii atribuțiilor ONRPFMS către migrație în general, prin HG 823/2002 se înființează *Centrul de Informare și Documentare pentru Lucrătorii Migranți*, conceput ca serviciu în cadrul Oficiului, cu atribuții de informare pentru muncitorii români în străinătate.

Acorduri bilaterale în domeniul circulației forței de muncă

Deși ideea protecției cetățenilor români care lucrează în străinătate prin intermediul acordurilor bilaterale apare explicit la nivel de legislație încă din anii 2000 și statul român își construiește un aparat instituțional care să faciliteze și să gestioneze migrația legală pentru muncă, totuși, numărul acordurilor bilaterale poate fi apreciat mai degrabă ca redus (vezi Surse)

Până în 1999, statul român semnase acorduri bilaterale în domeniul circulației forței de muncă cu numai două țări: Germania și Republica Libaneză. Prima convenție pe care România o semnează în 1991 este cea cu Germania, partener încă din perioada comunistă pentru schimburi în domeniul migrației. Obiectul Convenției îl constituia trimiterea de cetățeni români, angajați ai unor întreprinderi cu sediul în România, pentru a munci pe baza unui contract al întreprinderii din România în Germania. Numărul angajaților români care se puteau deplasa în Germania anual utilizând această traseu de migrație era stabilit la 2000, cu posibilitatea ca, în primii 3 ani de la intrarea Convenției în vigoare, să se mai adauge un contingent de 1000 de lucrători. Numărul cetățenilor români cărora le era permisă intrarea în spațiul german urma să fie adaptat evoluțiilor de pe piața forței de muncă din Germania: o formulă specificată adapta volumul contingentului la evoluția șomajului pe piața forței de muncă germane. Convenția conferea un rol important MMPS în aplicarea prevederilor pe care le conținea.

În 1992, România semnează o nouă convenție cu Germania. Prin prevederile noului act, unui contingent de 500 de persoane îi era permis anual să se deplaseze din fiecare țară către cealaltă. Înțelegerea se adresa unei categorii specificate, numită „personal muncitor oaspete”, cuprinzând

indivizi cu o pregătire profesională încheiată, care desfășoară pe teritoriul celeilalte țări o activitate temporară pentru perfecționarea cunoștințelor profesionale și de limbă și se înscriu în limita de vârstă 18-35 de ani. Durata șederii pe teritoriul Germaniei era reglementată la 1 an cu posibilitatea de prelungire cu încă 6 luni. În 1999 se semnează un nou act cu statul German în domeniul circulației forței de muncă. Înțelegerea vizează lucrătorii sezonieri pe o perioadă de trei luni într-un an calendaristic și ajutorii de lucrători în parcurile de distracții pe o perioadă de nouă luni pe durata unui an calendaristic. Fără a fi contingentat, schimbul permite cetățenilor români să presteze, pe o perioadă determinată activități remunerate pe teritoriul german.

Perioada 2000-2002 este una în care se intensifică eforturile în domeniul încheierii de acorduri bilaterale în domeniul circulației forței de muncă. Cinci noi state (Elveția, Ungaria, Luxemburg, Spania și Portugalia) devin parteneri statali ai României. Conexiunea între țările cu care s-au semnat acorduri în perioada 2000-2002 și fenomenul migrației pentru muncă din România începe să devină evidentă. Totuși, Elveția și Luxemburg nu figurează nici ele printre destinațiile care atrăgeau un număr semnificativ de cetățeni români. Prin acordurile cu Ungaria, Portugalia și mai ales Spania, discutăm despre destinații active, în momentul semnării înțelegerilor, pentru circulația forței de muncă românești. Acordurile pentru schimburile de stagii dețin o parte semnificativă a înțelegerilor semnate. Acordul cu Elveția (contingentat la 150 de indivizi anual), unul dintre cele două acorduri cu Ungaria (contingentat la 700 de stagii anual), acordul cu Luxemburg (contingentat la maxim 35 stagii anual) sunt adresate persoanelor cu vârste cuprinse între 18 și 35 de ani, cu minim 2 ani de pregătire profesională, iar scopul deplasării este legat și de perfecționarea aptitudinilor profesionale, cunoștințelor culturale și lingvistice. Pentru punerea în aplicare a tuturor acestor acorduri, instituția negociatoare pentru partea română este Ministerul Muncii și Protecției Sociale (sub diversele sale denumiri).

Acordul cu Portugalia permite angajarea cetățenilor români pe o perioadă determinată (de până la un an, cu posibilitatea prelungirii), fără a stabili un număr limită de lucrători. Pentru analiza din acest raport, acordul devine interesant pentru că sugerează necesitatea înființării unei agenții a statului român care să gestioneze acest gen de înțelegere (cum va deveni ONFPRMS-OMFM un an mai târziu). Conform acordului, partea română trebuia să răspundă solicitărilor de angajare de lucrători români printr-o ofertă la care nu se putea ajunge decât în urma unui proces de selecție. Acordul desemnează Direcția Generală Forță de Muncă din cadrul Ministerului Muncii și Solidarității Sociale din România ca structură care primește ofertele de muncă din partea părții portugheze (respectiv Ambasadei Portugaliei la București), urmând să o transmită la rândul său Agenției Naționale de Ocupare a Forței de Muncă. Prin agențiile sale teritoriale, ANOFM urma să realizeze selecțiile, să retransmită listele cu cei selectați către Direcția din Minister, care la rândul său o prezenta Ambasadei portugheze.

Acordul semnat cu statul spaniol în 2002 reprezintă probabil cea mai importantă realizare a perioadei 2000-2002 în domeniu. Spania reprezenta deja una dintre cele mai importante destinații pentru emigrația forței de muncă din România, deși fluxul era preponderent unul bazat pe trasee de migrație privată. Acordul este primul care reglementează circulația forței de muncă spre o destinație importantă când aceasta este încă activă. Actul încheiat între cele două state este unul complex, și se adresează deopotrivă: lucrătorilor permanenți (perioada inițială de muncă de cel puțin un an), lucrători sezonieri (perioadă de cel mult nouă luni pe an), stagiarilor (persoane cu vârste cuprinse între 18-35 de ani, cu posibilitatea de deplasare pentru o perioadă de cel mult 12 luni) și societăților care deplasează forța de muncă în baza contractelor de prestări servicii între cele două state. Deplasările nu sunt contingentate, urmând a răspunde necesităților de pe piața forței de muncă din cele două țări (din perspectiva care ne interesează aici, Spania).

Acordul cu Spania pare să aducă o nouă perspectivă asupra migrației: proces complex, greu de controlat, în dinamică accentuată, cu multiple componente și aspecte de infraționalitate asociate, care necesită acțiuni concertate din partea mai multor instituții în vederea controlului. Dincolo de perspectiva asupra migrației, acordul cu Spania aduce modificări esențiale și în câmpul activității de mediere din România (cel puțin prin intermediul OMFM): Spania devine în scurt timp al doilea partener, după Germania, pentru exportul de forță de muncă.

După acordul cu Spania urmează o nouă perioadă de „liniște”. Acordul cu Franța apare în momentul în care Franța (2004) nu se mai numără printre destinațiile active. Este vorba de adăugarea unui nou partener pentru schimbul de stagii (pe perioade cuprinse între 3-12 luni, cu posibilitate de prelungire până la 18 luni). Acordul este contingentat la 300 indivizi pe an, iar noutatea pe care o aduce e desemnarea explicită a OMFM drept instituție responsabilă pentru aplicarea acordului pentru partea română. (Este de altfel primul acord semnat după „intrarea în drepturi” a OMFM).

O schimbare semnificativă în situația emigrației legale este de așteptat să apară în urma intrării în vigoare a acordului cu Italia, principala destinație pentru traseele private actuale pentru muncă. Acordul, semnat în 2005 și publicat în Monitorul Oficial în 2006 poate fi caracterizat mai degrabă ca o înțelegere de principiu în domeniul circulației forței de muncă între cele două state. Este afirmarea necesității și intenției de implicare în supravegherea schimbului de forță de muncă în condițiile respectării legislației fiecăruia dintre celor două state, subliniind necesitatea colaborării bilaterale continue în acest scop.

Din totalul celor 18 țări cu care România a semnat un act juridic de colaborare bilaterală în domeniul securității sociale, 12 sunt încheiate înainte de 1989.

3.3 Măsuri pentru integrare lingvistică

În context european, decizia președintelui José Manuel Barroso de a include „Multilingvismul” în portofoliul unuia dintre membrii Comisiei și de a-i atribui responsabilitatea pentru multilingvism în domeniul educației, culturii, interpretării, traducerii, și a publicațiilor oficiale, a fost cea care a dat semnalul dezvoltării unei politici comunitare lingvistice coerente și cuprinzătoare. Motivația pentru dezvoltarea unei astfel de politici a luat proporții atunci când, la data de 1 ianuarie 2007, „Multilingvismului” i-a fost alocat un portofoliu separat, atribuit unuia dintre noii comisari, dl Leonard Orban, din România.

Grupul la nivel înalt, înființat prin Decizia Comisiei din 20 septembrie 2006, principiile sale și mandatul său sunt direct legate de motivația Comisiei de a crea o nouă strategie globală în materie de multilingvism. Raportul final al Grupului aliniaza rezultatele reflecțiilor Grupului dezbătute în raport cu agenda politică a comisarului Orban, care se concentrează asupra a trei obiective: (i) competitivitatea economică, creșterea și crearea locurilor de muncă mai bune; (ii) învățarea continuă, dialogul intercultural, și; (iii) crearea unui spațiu favorabil dialogului politic la nivel european și comunicarea cu cetățenii. Cele două axe principale ale multilingvismului avute în vedere în cadrul Grupului sunt:

- învățarea limbilor /competențele multilingvistice, și
- medierea lingvistică (traducerea și interpretarea sub diversele sale forme)

Astfel, în Discursul *Multilingvismul – valoare fundamentală a Uniunii Europene (Conferință organizată de Institutul European din România și Reprezentanța Comisiei Europene în România București, 22 iunie 2007)* comisarul european în problemele multilingvismului, spunea:

*Am publicat în luna februarie un studiu din care reiese clar că lipsa de competențe lingvistice duce la pierderea unor afaceri de către întreprinderi. Dintr-un eșantion de aproximativ 2000 de companii exportatoare, 11% au declarat că au pierdut un contract din cauza lipsei de competențe lingvistice. [...] **Învățarea limbilor străine** reprezintă un factor strategic pentru dezvoltarea unei Europe bazate pe cunoaștere în secolul 21. La nivelul individual al cetățenilor, lucrurile sunt clare: competențele lingvistice reprezintă un avantaj pe piața muncii. De asemenea, ele reprezintă un avantaj și pentru mobilitatea în Europa, fie pentru a lucra, fie pentru a studia.[...] Cel de-al treilea pilon al strategiei mele va folosi comunicarea multilingvă cu cetățenii pentru a crea un spațiu pentru dialogul politic la nivel european. În ultimii trei ani, am dublat capacitatea lingvistică, de la 11 la 23 de limbi oficiale în prezent. Comisia va continua să sprijine programe postuniversitare pentru formarea interpreților și traducătorilor în statele membre. De asemenea, îmi voi concentra eforturile pentru a asigura folosirea celei mai performante tehnologii de vârf pentru îmbunătățirea accesului multilingv online la informațiile legate de Uniunea Europeană.*

(http://www.ier.ro/index.php/site/news_page/130)

Comisarul european a precizat, de asemenea, cu ocazia conferinței „Șanse egale pentru promovarea limbilor europene”, organizată la Universitatea București, 3 noiembrie 2007. că, la nivelul Uniunii Europene, se lucrează la o evaluare generală a competențelor lingvistice ale tinerilor. Leonard Orban, a arătat, totodată, că, „în societatea actuală, cunoașterea limbilor străine este parte importantă a competențelor de bază. Aceasta crește capacitatea companiilor de a intra pe noi piețe și contribuie la integrarea socială în Uniunea Europeană. În acest context, certificarea cunoștințelor lingvistice este în avantajul cetățenilor.”

În perioada 2010-2011, Uniunea Europeană va realiza o evaluare a competențelor lingvistice ale elevilor între 14 și 16 ani, pentru stabilirea unui indicator al competenței lingvistice în rândul tinerilor. Aceste informații vor ajuta factorii de decizie politică din toate statele membre să ia măsuri care să amelioreze predarea și studierea limbilor străine.

(http://www.euractiv.ro/uniuneaeuropeana/articles%7CdisplayArticle/articleID_11759/Certificarea-abilitatilor-lingvistice-este-utila-in-cariera.html).

Menționăm, de asemenea, că în virtutea autonomiei universitare, universitățile din România sunt în proces de reorganizare a structurii studiilor universitare în consens cu Declarația de la Bologna și de recomandările Consiliului European al Limbilor.

De exemplu, în urma Conferinței de la Berlin din 28-30 iunie 2001 – consacrată anului european al limbilor – Senatul Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj Napoca (UBB) a adoptat în reuniunea din decembrie 2001 documentul „Pentru o politică lingvistică europeană în UBB”, publicat în Buletinul informativ nr. 21 al UBB, care prevede trecerea pentru studenții români la formula 1+2 (limba maternă A + două limbi moderne: limbile B și C). Prin limbile moderne se înțeleg limbile moderne aplicate domeniilor de studiu altele decât limba maternă. Astfel, LB (prima limbă modernă) se referă la una dintre următoarele șase limbi moderne de circulație studiate la nivel preuniversitar: engleză, franceză, germană, italiană, spaniolă și rusă; LC (a doua limbă modernă) se referă la orice limbă modernă străină spațiului românesc sau care nu coincide cu limba maternă. Acest context este completat și redefinit în Universitatea Babeș-Bolyai prin caracterul multicultural, structura actuală cuprinzând trei linii de studiu - română, maghiară și germană -, la care se adaugă programul de studii iudaice și caracterul plurilingv: linii de studiu în limbi de circulație internațională (engleză, franceză, germană și italiană și programe de studiu în spaniolă, norvegiană, daneză, suedeză, poloneză, finlandeză, japoneză, coreeană, chineză etc.). (<http://www.ubbcluj.ro/ro/despre/pl.html>).

În Universitatea Transilvania din Brașov (UTB), există programe de studii cu predare în limbile franceză, engleză, germană. De asemenea, în curricula universitară la nivel de licență, există obligativitatea învățării a cel puțin unei limbi străine. Tot în cadrul acestei universități există Centrul de Învățare a Limbilor Moderne unde se organizează cursuri de învățare a limbilor străine

(engleză, franceză, germană, arabă, italiană, rusă, etc.) și se testează competențe lingvistice. (<http://www.unitbv.ro/faculties/litere/>).

Numărul străinilor interesați de limba română este în creștere, depășind mult cercul diplomaților. Pentru persoanele care nu beneficiază de avantajele oferite de o misiune oficială în România, un număr de instrumente atât clasice, cât și pe suport electronic sunt la dispoziția celor doritori de a se informa rapid în legătură cu limba română (http://www.unibuc.ro/ro/limba_romn_din_perspectiva_integrrii_europene-)

Concluzii

România este unul dintre statele democratice care garantează dreptul la liberă circulație cetățenilor săi. În acest sens, dreptul la liberă circulație este garantat de Constituția României, fiecare cetățean român având dreptul de a emigra și de a reveni în țară. După revoluția din 1989, a avut loc un lung proces de reglementări a intrărilor și ieșirilor din țară ale românilor. Odată cu integrarea României în Uniunea Europeană, în 2007, se fac eforturi de implemetare a legislației privind migrația și de armonizare cu Carta Universală a Drepturilor Omului.

3.4. Sursa datelor

Andreescu, D., Teodorescu, A. (2004). *Emigrația în scop de muncă a românilor după 1990*. București: Editura Yes SRL.

Constantinescu, M., Iorgovan, A., Muraru, I., Simina-Tănăsescu, E. (2004). *Constituția României revizuită: comentarii și explicații*. București: Editura All Beck.

Diminescu, D. (ed.). (2002). *Visible mais peu nombreux: les circulations migratoires roumaines apres 1989*. Paris: Fondation Maison des science de l'homme.

Lăzăroiu, S. Și Alexandru, M. (2008). *România*. În Honekopp, E. and Mattila, H.(eds), Chindea, A. (assistant ed.), Griffith, M (English language ed.), *Permanent or Circular Migration. Policy Choices to Address Demographic Deline and Labour Shortages in Europe*. Budapest: International Organisation for Migration (IOM) Regional Mission for Central and South-Eastern Europe

Sandu, D. (2002). *Migrația transnațională a românilor din perspectiva unui recensământ comunitar*. în *Sociologie Românească*. 3-4/2002.

Sandu, D., Radu, C., Constantinescu, M., Ciobanu, O. (2004). *A country report on Romanian migration abroad: stocks and flows after 1989*. (<http://www.migrationonline.cz/>)

Sandu, D. (coord.). (2006) *Locuire temporară în străinătate. Migrația economică a românilor:*

1990-2006. București : Fundația pentru o societate deschisă.

Șerban, M. și Stoica, M. (2007) *Politici și instituții în migrația internațională: migrație pentru muncă din România. 1990 – 2006*. București: Fundația pentru o Societate Deschisă

***(2008). *Permanent or Circular Migration. Policy Choices to Address Demographic Deline and Labour Shortages in Europe*. Budapesta: International Organisation for Migration (IOM) Regional Mission for Central and South-Eastern Europe

Documente oficiale:

Decizia Curții Constituționale nr. 631 din 24 noiembrie 2005 publicată în Monitorul Oficial nr. 1127 din 14 decembrie 2005

Acorduri bilaterale în domeniul circulației forței de muncă

Convenția între Guvernul României și Guvernul Republicii Federale Germania privind trimiterea de personal român din întreprinderile cu sediul în România pentru a activa pe baza de contracte de lucrări, semnată la București, la 31 iulie 1990, aprobată prin [HG nr. 167 din 7 martie 1991, publicată în MO nr. 61 din 23 martie 1991](#);

Convenția între Guvernul României și Guvernul Republicii Federale Germania în legătură cu ocuparea forței de muncă pentru ridicarea cunostințelor profesionale și de limbă (Convenția privind personalul muncitor oaspete) semnată la București, la 12 mai 1992, aprobată prin [HG nr.402/25 iulie 1992, publicată în MO nr.206/ 24 august 1992](#);

Înțelegere între Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei din România și Agenția Federală a Muncii din Republica Federală Germania cu privire la medierea lucrătorilor români pentru prestarea unei activități cu durată determinată în Republica Federală Germania, semnată la Nürnberg la 3 februarie 2005 și la București la 11 februarie 2005, [aprobată prin HG 363 /28 aprilie 2005, publicată în MO nr. 427 din 20 mai 2005](#)

Acord dintre Guvernul României și Consiliul Federal Elvețian cu privire la schimbul de stagiați, semnat la 25 noiembrie 1999, la Berna, aprobat prin [HG 579/3 iulie 2000, publicat în MO 319/10.VII.2000](#);

Acord dintre Guvernul României și Guvernul Republicii Ungare privind angajarea lucrătorilor sezonieri, semnat la Budapesta, la 9 mai 2000, aprobat prin [HG nr. 411/ 19 aprilie 2001, publicat în MO nr. 227/4 mai 2001](#);

Acord dintre Guvernul României și Guvernul Republicii Ungare privind schimbul de stagiați, semnat la Budapesta, la 9 mai 2000, aprobat prin [HG nr 412/ 19 aprilie 2001, publicat în MO nr. 230/7 mai 2001](#);

Acord între Guvernul României și Guvernul Marelui Ducat de Luxemburg privind schimbul de stagiați, semnat la Luxembourg, la 20 iulie 2001, aprobat prin [Ordonanța Guvernului României nr. 36/ 16 august 2001, publicat în MO nr.511/ 28 august 2001.](#)

Acord între Guvernul României și Guvernul Republicii Portugheze privind sederea temporară în scopul angajării lucrătorilor români pe teritoriul Republicii Portugheze, semnat la Lisabona la 19 iulie 2001, aprobat prin [Ordonanța Guvernului României nr. 35/16 august 2001-publicat în MO nr.511/ 28 august 2001](#), aprobat prin [Legea nr. 12/2002, publicată în MO nr. 101/5 februarie 2002.](#)

Acord între România și Regatul Spaniei pentru reglementarea și organizarea circulației forței de muncă între cele două state, semnat la Madrid, la 23 ianuarie 2002, ratificat prin [Legea nr. 464/9 iulie 2002, publicată în MO nr.559/30 iulie 2002.](#)

Acord între Guvernul României și Guvernul Republicii Franceze cu privire la schimbul de stagiați, semnat la Paris la 20 noiembrie 2003, ratificat prin [Legea nr. 192/2004, publicat în MO nr. 486/31.05.2004](#)

Acord între Guvernul României și Guvernul Republicii Italiene privind reglementarea și gestionarea fluxurilor migratorii în scop lucrativ, semnat la Roma la 12 octombrie 2005, ratificat prin [Legea nr. 98/2006, publicată în MO nr. 375 din 2 mai 2006](#)

Site-uri- instituții

http://www.unibuc.ro/ro/limba_romn_din_perspectiva_integrrii_europene

[http://www.ier.ro/index.php/site/news_page/130\)](http://www.ier.ro/index.php/site/news_page/130)

http://www.euractiv.ro/uniuneauropeana/articles%7CdisplayArticle/articleID_11759/Certificarea-abilitatilor-lingvistice-este-utila-in-cariera.html

<http://www.ubbcluj.ro/ro/despre/pl.html>

<http://www.unitbv.ro/faculties/litere/>

4. SELECȚIA ZONELOR ÎN CARE SE VOR REALIZA STUDIILE DE CAZ

Pentru a acoperi obiectivele principale ale studiilor de caz, respectiv evaluarea nivelului de conștientizare a beneficiilor competențelor multilingve și măsura în care aceste competențe sunt percepute ca resurse, au fost luate în considerare următoarele criterii pentru alegerea zonelor respective:

- existența unor rate ridicate de migrație temporară pentru muncă având ca țări de destinație Spania și Italia;
- existența în zonă a unui centru urban cu populație de minim 100000 de locuitori și a unor localități rurale semnificative din punct de vedere al fenomenului migrațional analizat: număr mare de familii plecate la muncă în străinătate și număr mare de copii de vârstă școlară;
- vechimea fluxurilor migraționale, în sensul existenței unui val semnificativ de plecări înainte de intrarea României în spațiul Schengen (2001);
- existența unui număr mare de persoane care își exprimă intenția de emigra pentru muncă în următorii ani.

Pornind de la aceste criterii au fost selectate două regiuni istorice: Moldova și Transilvania. Conform datelor statistice zona Moldovei este zona cu cel mai mare număr de emigranți temporari, plecați în străinătate pentru muncă, în special după anul 2002. Tot această zonă se clasează pe locul doi privind intențiile de emigrare în următorii ani. Zona Transilvaniei a fost selectată deoarece are vechime privind fluxurile migratorii, încă din anul 1990 manifestându-se rate mari de emigrare. În același timp, această regiune se află pe locul doi privind emigrarea temporară pentru muncă (la egalitate cu Muntenia) cât și în privința intențiilor de emigrare pentru muncă ale locuitorilor.

Aceste criterii minimale fac posibilă o abordare comparativă care să permită identificarea unor factori semnificativi de influență asupra opiniilor, atitudinilor și comportamentelor privind problematica competențelor multilinguale în rândul populației de copii de vârstă școlară, respectiv a adulților din familiile de apartenență. Distinct de dimensiunea urban versus rural, foarte importantă din punct de vedere a cadrelor structural-instituționale de oportunități și constrângeri ce definesc interacțiunea copiilor cu instanțele formale de educație (școala), zonele selectate trebuie să permită analiza cel puțin a următoarelor situații:

- copii care au unul sau ambii părinți plecați la muncă în străinătate, fiind îngrijiți de către rude;
- familii cu copii care nu au părăsit localitatea de reședință pentru a munci în străinătate;

- familii care au fost plecate temporar la muncă în străinătate cel puțin un an de zile și au revenit în localitatea de reședință;

Ținând cont atât de criteriile teoretice, cât și de conveniența culegerii datelor vor fi realizate câte un studiu de caz în două micro-regiuni din regiunile istorice Transilvania și Moldova astfel:

- în fiecare micro-regiune vor fi selectate o localitate urbană și localități din rural, luând drept criteriu de selecție distanța minimă dintre localitățile din rural și localitățile din urban;
- din micro-regiunea localizată în Transilvania se va selecta județul Brașov (localitate urbană Făgăraș);
- din micro-regiunea localizată în Moldova se va selecta județul Bacău (localitate urbană – Bacău);
- localitățile din urban au fost selectate după aceleași criterii folosite și în alegerea regiunilor: rata mare de emigrare temporară de muncă, vechime în fluxurile migratorii, număr mare de emigranți reîntorși (estimați prin numărul de copii reînscși la școală în anul 2008);
- vor fi aplicate minim 150 chestionare pe copii de vârstă școlară și minim 150 chestionare pe adulți, în fiecare micro-regiune, distribuite egal pe medii de rezidență;